

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΙΕΡΡΑΚΟΣ ΜΑΡΙΟΣ-ΜΙΧΑΗΛ Α.Μ. 15524

ΓΕΩΡΓΟΓΑΛΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Α.Μ. 15251

ΝΤΕΡΒΙΣΙ ΥΛΛΙ Α.Μ. 15480

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ

ΜΑΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΤΣΙΦΟΠΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΦΩΤΙΟΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2016

«Ελληνική Οικονομική Κρίση»

ΠΡΟΛΟΓΟΣ-ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	5
1.ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	5
1.1 ΠΛΟΥΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	5
1.2 Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	5
1.2.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	5
1.2.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	6
1.2.3 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	8
1.2.4 Ο ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ.....	8
1.3 Η ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	10
1.4 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ Ε.Ε ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	11
1.5 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 2008 – 2009	12
1.5.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	12
1.5.2 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ.....	14
1.6 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	23
2. ΤΟΜΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	23
2.1 ΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	23
2.2 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ ΑΓΟΡΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	25
2.3 ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	30
2.4 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΑΝΕΡΓΙΑ – ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ.....	32
2.5 ΜΟΡΦΕΣ–ΑΙΤΙΕΣ–ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ–ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	33
2.5.1 ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ.....	34
2.6 ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	38
2.7 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	39
2.7.1 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ... 40	
2.7.2 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	42
2.8 Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ.....	44
2.9 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ, ΕΝΝΟΙΕΣ, ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	45
2.10 ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	50
2.10.1 ΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΠΟΥ ΑΥΞΑΝΟΥΝ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	52
2.10.2 ΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΠΟΥ ΜΕΙΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	54
3.ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ	54

3.1 Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΝΤ.....	54
3.2 ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΖΩΝΗ	56
3.2.1 ΤΟ ΜΟΝΕΤΑΡΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (ΟΝΕ)	56
3.2.2 ΑΥΞΗΣΗ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΝΟΤΟ	57
3.2.3 ΕΞΑΓΟΡΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΤΟΥ ΝΟΤΟΥ	58
3.2.4 Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΒΟΡΑΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΠΙΣΤΩΤΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	58
3.3 Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	66
3.4 Η ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	68
3.5 ΑΠΕΤΥΧΕ Η ΣΥΝΤΑΓΗ ΤΟΥ ΔΝΤ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ;	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	71
4. ΠΑΡΑΓΟΝΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	71
4.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	71
4.2 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΘΕ ΒΑΣΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ	78
4.2.1 ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ.....	78
4.2.2 ΑΝΕΡΓΙΑ	79
4.2.3 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	81
4.2.4 ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ.....	82
4.2.5 ΔΕΙΚΤΗΣ ΚΥΚΛΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΣΤΟ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ.....	85
4.2.6 ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ.....	86
4.2.7 ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΔΕΙΩΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΟΧΗΜΑΤΩΝ	88
4.2.8 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ – ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ – ΕΞΑΓΩΓΕΣ	89
4.2.9 ΔΕΙΚΤΗΣ ΚΥΚΛΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΩΝ – ΧΕΡΣΑΙΩΝ, ΠΛΩΤΩΝ ΚΑΙ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	92
4.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΩΡΟ.....	94
4.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	101
4.5 Σημαντικές διαπιστώσεις και μελλοντικές ενέργειες Δημόσιο Χρέος και Έλλειμμα..	111
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο	116
ΤΕΛΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	116
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	119

ΠΡΟΛΟΓΟΣ-ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία με τον τίτλο «Ελληνική Οικονομική Κρίση» έχει ως στόχο την μελέτη της κρίσης που έχει παρουσιαστεί στην πατρίδα μας τις τελευταίες δεκαετίες. Αφού γίνει μια σύντομη αναφορά στο διαχρονικό των κρίσεων του 20ου αιώνα δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην εξάπλωση της κρίσης. Πως ξεκίνησε, πως εξαπλώθηκε από τις ΗΠΑ στις άλλες χώρες και πως εισχώρησε στα διεθνή χρηματιστήρια. Στην συνέχεια εξετάζονται τα παραδείγματα κάποιων χωρών στις οποίες παρουσιάστηκαν οι πιο σημαντικές επιπτώσεις. Αφού λοιπόν γίνει αυτή η γενική διατύπωση του προβλήματος επικεντρωνόμαστε στην αντιμετώπισή του. Παραθέτουμε διάφορες τακτικές που αναλώνεται να ακολουθηθούν και συμφωνίες που έχουν γίνει μεταξύ Ελλάδας, Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και Δ.Ν.Τ.

Επιπλέον εφόσον το θέμα της κρίσης είναι και πολιτικό κάνουμε μια αναφορά στο πόσο θα ωφελούσε στην αντιμετώπιση της ο κρατικός παρεμβατισμός. Κλείνοντας, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι για την αντιμετώπιση αυτής της παγκόσμιας κρίσης απαιτείται ένας συντονιστής μεταξύ των διαφόρων χωρών και η τήρηση ενός δραστικού σχεδίου.

Στην εργασία αυτή θέλουμε να παρουσιάσουμε και να αναλύσουμε βασικές πτυχές που οδήγησαν την χώρα σε αυτό το οικονομικό αδιέξοδο καθώς και να παραθέσουμε τρόπους διευκόλυνσης της κατάστασης αυτής.

Μέχρι το 2010 η Ελλάδα έχει δεχθεί μια πρωτοφανή χρηματοπιστωτική επίθεση η οποία οδήγησε τα επιτόκια με τα οποία δανείζεται από την αγορά κεφαλαίων στα ύψη κάνοντας έτσι απαγορευτικό το κόστος δανεισμού και αναγκάζοντάς την να αποδεχθεί την προσφυγή της στο Διεθνές Νομισματικό ταμείο και το μηχανισμό στήριξης της Αετό σημείο ορόσημο ήταν η άνοδος των επιτοκίων του δεκαετούς Ελληνικού ομολόγου δηλαδή του ομολόγου αυτού με το οποίο η χώρα δανείζεται για διάστημα δεκαετιών πάνω από το 6% τον Απρίλιο του 2010 ενώ τον Οκτώβριο του 2009 βρισκόταν στο 4,41% αλλά και η προοπτική περαιτέρω αύξησης του η οποία και τελικά επιβεβαιώθηκε, εκτοξεύοντας το πάνω από το 12% στο ζενίθ της κρίσης Μάιο του 2010. Από την ώρα της ανακοίνωσης της συμφωνίας για την ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης της χώρας μας δεν έχουν σταματήσει οι προβλέψεις για δραματική πτώση των επιτοκίων των Ελληνικών ομολόγων Ελλάδα έχει δεχθεί ένα χρηματοπιστωτικό πλήγμα πέντε επιπέδων με τα δύο πρώτα να έχουν να κάνουν με τη διπλή αλλά και συντριπτική υποβάθμιση Των ομολόγων των ελληνικών τραπεζών και των ομολόγων Της ίδιας της χώρας το τρίτο με την απογείωση των επιτοκίων δανεισμού της στη χρηματοπιστωτική στρατόσφαιρα και την έξοδο της από την αγορά κεφαλαίων το τέταρτο με την προσφυγή της σε ένα διπλό μηχανισμού στήριξης οποίος αποτελεί την πιστοποίηση του προβλήματος εξυπηρέτησης του χρέους της και τον πέμπτο με το γεγονός

ότι όλα τα παραπάνω έχουν γίνει και εξακολουθούν Να γίνονται ένα μέσο και στον απόηχο της χειρότερης διεθνούς οικονομικής κρίσης από τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

Ξεκινώντας με το πρώτο κεφάλαιο, κάνουμε μια ιστορική αναδρομή για την σύνδεση της Ελλάδας με την Ε.Ε. καθώς και για τα πλεονεκτήματα που είχε ως νέο μέλος όπως η κατάργηση των δασμών τόσο σε εισαγωγές όσο και τις εξαγωγές της χώρας, επίσης γίνεται μια σύντομη αναδρομή στην κρίση όπου ξεκίνησε τα έτη 2007-2008.

Στην συνέχεια του δευτέρου κεφαλαίου αναλύουμε το ισοζύγιο πληρωμών κατέχει σημαντικό ρόλο στην λήψη σημαντικών αποφάσεων για την αντιμετώπιση των συναλλαγών που είναι υποχρεωμένο το κράτος να τελέσει. Επίσης γίνεται αναφορά στο πρώτο κρούσμα ανεργίας στην χώρα μας μετά τον εμφύλιο πόλεμο που έφερε ως αποτέλεσμα το πρώτο μεγάλο κύμα μετανάστευσης από την χώρα μας προς τις βόρειες χώρες της Ευρώπης καθώς και ΗΠΑ, Καναδά και Αυστραλία.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται έντονα η αμφισβήτηση των δανειστών προς την Ελλάδα διότι αποδείχθηκε η στρέβλωση των οικονομικών στοιχείων που παρουσίαζε η χώρα μας προς την Εαυτό είχε ως αποτέλεσμα η σκληρή πολιτική της Ε.Ε. και τα αυστηρά μέτρα που πήρε για την τήρηση του προγράμματος και την ομαλή συμμετοχή της Ελλάδας σε αυτή. Επίσης, παρουσιάζεται η διαφορά δυναμικής των χωρών του Βορρά με εκείνη του Νότου όπου οι χώρες του Βορρά μετατρέπονται στο μεγαλύτερο πιστωτή των χωρών του νότου.

Στο τέταρτο κεφάλαιο κάνουμε αναφορά για τα ποσοστά ανεργίας , παραθέτοντας δείκτες ανά περιοχή και έτος, παρατηρούμε ότι τα τελευταία χρόνια η ανεργία έχει την τάση να αυξάνεται δραματικά ακόμα και σε περιοχές της επαρχίας , αναφέρουμε ακόμα στοιχεία τα οποία έχουν οδηγήσει στην αύξηση της ανεργίας όπως είναι η συνεχόμενη άνοδος του πληθωρισμού , η πτώση του επιπέδου εργασίας καθώς και προβλήματα που προκύπτουν σε διάφορους χώρους που τα τελευταία χρόνια είχαν ανοδική πορεία όπως οι βιομηχανίες αυτοκινήτων που στην εποχή είναι σε πτωτική πορεία. Ακόμα στο κεφάλαιο αυτό αναφέρουμε την δυναμική της Ελλάδας στον χώρο του τουρισμού στον οποίο πρωταγωνιστεί θετικά τα τελευταία χρόνια και αν εκσυγχρονιστεί σε κάποια θέματα όπως οι διαδικτυακές κρατήσεις δωματίων που στο εξωτερικό έχει κυρίαρχη θέση στην επιλογή των ταξιδιωτών, θα έχει κορυφαία θέση επιλογής προς τους τουρίστες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

1.1 ΠΛΟΥΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η συνολική έκταση της Ελλάδας καταλαμβάνει μια έκταση 131.944 τετραγωνικών χιλιομέτρων, το ηπειρωτικό τήρα απαριθμεί 106.777 τετραγωνικά χιλιόμετρα, ενώ το νησιωτικό τμήμα απαριθμεί 25.167 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Η έκταση της γεωργικής γης ανέρχεται σε 35.455 χιλιάδες στρέμματα που όμως περιλαμβάνουν και αρκετές ορεινές περιοχές. Ο δασικός πλούτος της γης είναι περιορισμένος. Ο ορυκτός πλούτος της χώρας περιλαμβάνει αρκετά και σημαντικά ορυκτά, όχι όμως σε τεράστιες ποσότητες, τα σημαντικότερα αποθέματα είναι βωξίτης, χρώμιο, νικέλιο, σιδηρομεταλλευμάτων και οικοδομικών υλικών.

Τέλος, οι ενεργειακές πρώτες ύλες είναι σχετικά περιορισμένες. Τα σημαντικότερα αποθέματα του λιγνίτη χρησιμοποιούνται για την ηλεκτροπαραγωγή και σε μικρότερο βαθμό τα κοιτάσματα πετρελαιοειδών, φυσικού αερίου και υδροδυναμικού, τα οποία δεν καλύπτουν την συνολική ζήτηση και τις ανάγκες της χώρας.

Τελευταία, υπάρχει έντονο ενδιαφέρον με την εφαρμογή νέων τεχνολογιών για την εκμετάλλευση της ηλιακής και αιολικής ενέργειας της χώρας. Το ποσοστό που καταλαμβάνει το ηπειρωτικό τμήμα της χώρας ανέρχεται στο 80,9% της συνολικής έκτασης ενώ η συνολική επιφάνεια που καταλαμβάνει το νησιώτικό τμήμα της χώρας αντιστοιχεί στο 19,1%¹.

1.2 Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1.2.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

²Ο πρωτογενής τομέας περιλαμβάνει την γεωργία, την κτηνοτροφία, τα δάση και την αλιεία. Ο πρωτογενής τομέας σημείωσε μια χρονική βαθμιαία μείωση στην συνεισφορά του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος και επίσης στην απασχόληση του εργατικού δυναμικού λόγω της εγκατάλειψης της γης και του φαινομένου της μετανάστευσης. Το 1992 ο πρωτογενής τομέας απασχολούσε περίπου το 25% του εργατικού δυναμικού της Ελλάδος. Ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετώπισε η ελληνική γεωργία ήταν, η μικρή ιδιοκτησία και ο τεμαχισμός της ιδιοκτησίας των αγροτικών εκτάσεων σε μικρά κτήματα, που δεν ευνοούσε την εντατική εκμετάλλευση, περίπου, το 50% των αγροτικών εκμεταλλεύσεων έχουν έκταση

¹ Η συμβολή της εξορυκτικής βιομηχανίας στην ελληνική οικονομία, 2016 σελ 20

² Αλεξανδράκης Μιχαήλ Α. (Ελληνική Οικονομία), 2006 σελ.104

μικρότερη των 20 στρεμμάτων. Το μικρό ποσοστό των αρδευομένων εκτάσεων ήταν ένας άλλος ανασταλτικός παράγοντας για την επέκταση του πρωτογενούς τομέα, το 1991 ανερχόταν στο 33% του καλλιεργήσιμου εδάφους. Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και τα φτωχά και ορεινά εδάφη ήταν περαιτέρω παράγοντες που εμπόδισαν την εφαρμογή νέων τεχνολογιών και κατά συνέπεια την ανάπτυξη της γεωργικής παραγωγής³.

Για την αντιμετώπιση αυτών των εμποδίων εφαρμόστηκε από την δεκαετία του 1950 το σύστημα του αναδασμού, με το οποίο επιχειρήθηκε η αντικατάσταση της πολυτεμαχισμένης γης με ενιαία και συνεχή αγροτικά τεμάχια. Επίσης, στα πλαίσια του αναδασμού έγινε προσπάθεια για την ανάπτυξη των εγχειοβελτικών έργων, την εφαρμογή νέων τεχνολογικών μεθόδων και την εντατική και πιο αποδοτική καλλιέργεια του εδάφους. Όλη αυτή η προσπάθεια συντέλεσε στο να αυξηθεί η γεωργική παραγωγή. Η γεωργική παραγωγή και οι συνθήκες διαβίωσης των απασχολουμένων στον γεωργικό τομέα βελτιώθηκαν σημαντικά από το 1950 μέχρι σήμερα. Παρόλα αυτά, ο γεωργικός τομέας χαρακτηρίζεται από σοβαρές διαρθρωτικές αδυναμίες, όπως για παράδειγμα το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, τα φτωχά και υποβαθμισμένα εδάφη, την χαμηλή οργάνωση της παραγωγής, την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και την μικρή αποδοτικότητα.

1.2.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

⁴Ο δευτερογενής τομέας αποτελείται από τους κλάδους της βιομηχανίας, της ενέργειας, της ύδρευσης, των ορυχείων – λατομείων, των μεταλλευμάτων και της οικοδομής.

Η βιομηχανία υπό την ευρεία έννοια περιλαμβάνει ολόκληρο το δευτερογενή τομέα δηλαδή την μεταποίηση, την ενέργεια, την ύδρευση, τα ορυχεία, τα μεταλλεύματα και τις κατασκευές.

Υπό την στενή έννοια η βιομηχανία περιλαμβάνει την μεταποίηση, τις επιχειρήσεις τροφίμων, ποτού, υφαντικών υλών, χάρτου και χημικών προϊόντων.

Η δημιουργία των διάφορων έργων υποδομής συντέλεσε διαχρονικά στην αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής, στην αύξηση της συνεισφοράς του δευτερογενούς τομέα στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) καθώς επίσης και στην απασχόληση στον συγκεκριμένο τομέα⁵.

⁶Η Ελλάδα από γεωργική χώρα που ήταν και η οικονομία της στηριζόταν παλιότερα στον πρωτογενή τομέα άρχισε να μετατοπίζει το κέντρο βάρους στον δευτερογενή τομέα και

³ <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C124/54/414,1540/>

⁴ Αλεξανδράκης Μιχαήλ Α. (Ελληνική Οικονομία) 2006 σελ.134

⁵ <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C124/54/414,1540/>

⁶ Αλεξανδράκης Μιχαήλ Α. (Ελληνική Οικονομία) 2006 σελ.136

τους βιομηχανικούς κλάδους παραγωγής. Τις δεκαετίες του 1950 και 1960, εκτός από την πραγματοποίηση των μεγάλων δημοσίων επενδύσεων σε βασικά έργα υποδομής που υποβοήθησαν την ανάπτυξη της ελληνικής βιομηχανίας, έλαβαν μέρος και μεγάλα επενδυτικά προγράμματα σε βιομηχανικούς τομείς, όπως βιομηχανίες χάλυβος, μεταλλευμάτων και ναυπηγείων.

Παρόλο την προσπάθεια των διαφόρων κυβερνήσεων να τονώσουν τις βιομηχανικές επενδύσεις και τους βιομηχανικούς κλάδους μέσα από κίνητρα διάφορων αναπτυξιακών νόμων, εντούτοις διαχρονικά υπήρξε μια μεταστροφή των επενδύσεων και των επενδυτικών σχεδίων από την βαριά βιομηχανία όπως οι χημικές βιομηχανίες προς την ελαφρά μορφή βιομηχανίες όπως την βιομηχανία τροφίμων και ποτών φαινόμενο την περίοδο των δεκαετιών 1980 και 1990. Τα πιο συνηθισμένα κίνητρα που δινόταν μέσω των διάφορων αναπτυξιακών νόμων που περιλάμβαναν διάφορες φοροαπαλλαγές, διευκόλυνση δανείων, επιδοτήσεις ανάλογα συνήθως με το ύψος και την μορφή της επένδυσης, το χρόνο και το είδος της επένδυσης.

Στις δεκαετίες 1980 και 1990 παρατηρήθηκε μια αξιοσημείωτη μείωση στην παραγωγή των μεταλλουργικών και κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, ενώ σταδιακά επήλθε μια βαθμιαία αποβιομηχάνιση από τους κλάδους βαριάς βιομηχανίας για την ελληνική οικονομία.

Η ελληνική αγορά των 11 εκατομμυρίων καταναλωτών είναι πολύ μικρή για να απορροφήσει τα παραγόμενα προϊόντα των μεγάλων ελληνικών επιχειρήσεων, ενώ ταυτόχρονα τα ελληνικά παραγόμενα προϊόντα δέχονται σκληρό ανταγωνισμό από τα ομοειδή των ξένων χωρών.

Τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετώπισε η ελληνική βιομηχανία σχετίζονται με το μεγάλο αριθμό των μικρών – οικογενειακών επιχειρήσεων, την αλλαγή του προστατευτικού καθεστώτος μετά την τελωνιακή ένωση με την Ευρώπη και με την επέκταση του φιλευθερισμού του εμπορίου και την φανερή αδυναμία των ελληνικών μικρών επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν συστηματικά τις μεγάλες ξένες επιχειρήσεις και να καλύψουν μέρος της διεθνούς ζήτησης. Σε αυτά να προστεθούν η έλλειψη τεχνολογικής υποδομής, η έλλειψη της βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας και η μη σύνδεση της πανεπιστημιακής έρευνας με την ελληνική βιομηχανία. Τέλος οι περισσότερες μικρές επιχειρήσεις έχουν οριοθετήσει και αποβλέπουν περισσότερο στην εσωτερική αγορά και λιγότερο στην ανάπτυξη των εξαγωγών τους. Οι επιχειρήσεις αυτές διακρίνονται για την χαμηλή ειδίκευση του προσωπικού τους, την υπέρ συγκέντρωση των βιομηχανιών στα μεγάλα αστικά κέντρα με αποτέλεσμα την εγκατάλειψη της υπαίθρου και τέλος για την έλλειψη βασικών πρώτων υλών και κεφαλαιουχικών προϊόντων τεχνολογικού εξοπλισμού. Αυτή ήταν η βασική αιτία τις περισσότερες φορές για να αυξάνεται υπερβολικά το κόστος

παραγωγής των ελληνικών προϊόντων και τελικά να γίνονται τα προϊόντα μη ανταγωνιστικά συγκριτικά με τις ξένες επιχειρήσεις.

Για την επίλυση των προβλημάτων αυτών οι διάφορες κυβερνήσεις εφάρμοσαν την εξυγίανση και την ιδιωτικοποίηση των προβληματικών επιχειρήσεων, την παροχή κινήτρων για την ανανέωση τεχνολογικού εξοπλισμού και την ανάπτυξη της έρευνας, την επιμόρφωση των εργαζομένων και των ανώτατων στελεχών των επιχειρήσεων, την σύνδεση της έρευνας στην βιομηχανία με τα εκπαιδευτικά ιδρύματα με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Οι μεγαλύτερες βιομηχανικές επιχειρήσεις, η βάρια βιομηχανία, συμπεριλαμβάνει τους ακόλουθους κλάδους : αλουμινίου, τσιμέντου, χάλυβα, νικελίου, λιπασμάτων, χημικών, πετρελαίου και κατασκευών και ναυπηγείων⁷.

1.2.3 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

⁸Ο τριτογενής τομέας περιλαμβάνει το εμπόριο, τις μεταφορές (θαλάσσιες, εναέριες και χερσαίες), τις επικοινωνίες, την δημόσια διοίκηση, τις τράπεζες, τις ασφάλειες, την εκπαίδευση, την υγεία και τις υπόλοιπες υπηρεσίες.

Διαχρονικά στην ελληνική οικονομία παρατηρείται μια αύξηση του τριτογενούς τομέα. Η συνεισφορά του τριτογενούς τομέα στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν καθώς επίσης και στην απασχόληση αποδεικνύει την αύξηση του ρόλου του στην στροφή της ελληνικής οικονομίας αρχικά από τον πρωτογενή τομέα στο δευτερογενή και τελικά στον τριτογενή τομέα. Μεγάλη αύξηση σημείωσε και ο τομέας των τραπεζών και ασφαλειών κυρίως των μεγάλων περιθωρίων κέρδους που παρουσίαζαν⁹.

1.2.4 Ο ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ

Ο ανθρώπινος παράγοντας αποτελεί ένα από τα βασικά στοιχεία για την ανάπτυξη της οικονομίας μιας χώρας. Με τον όρο ανθρώπινος παράγοντας εννοούμε την σύνθεση, την δομή και την διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού, επίσης την διάρθρωση του μορφωτικού επιπέδου, της απασχόλησης και της ανεργίας του πληθυσμού.¹⁰

Ένα στοιχείο που επέδρασε αρνητικά στην εξέλιξη των πληθυσμιακών μεγεθών στην Ελλάδα ήταν το φαινόμενο της εξωτερικής μετανάστευσης.

⁷ Κορρές Γεώργιος, Κόκκινου Κατερίνα, (Ελληνική Οικονομία: Δομή-διάθρωση, δημόσιο χρεος και προοπτικές ανάπτυξης), 2010 σελ 2-3

⁸ Αλεξανδράκης Μιχαήλ Α. (Ελληνική Οικονομία), 2006 σελ.178

⁹ Κωδούνας Χαρίσιος (Η παγκόσμια οικονομική κρίση στην Ελλάδα, μελέτη βασικών τομέων και μεγεθών της ελληνικής οικονομίας), Μεταπτυχιακή διατριβή, 2010 σελ. 16

¹⁰ Αλεξανδράκης Μιχαήλ Α. (Ελληνική Οικονομία), 2006 σελ.180

Εξωτερική μετανάστευση ονομάζεται το φαινόμενο της εγκατάστασης του μετανάστη έξω από τα κρατικά όρια της προηγούμενης εγκατάστασης του.

Εσωτερική μετανάστευση ονομάζεται το φαινόμενο της εγκατάστασης του μετανάστη μέσα στα εθνικά όρια της προηγούμενης εγκατάστασης του.

Προσωρινή Μετανάστευση έχουμε όταν ο μετανάστης πρόκειται να παραμείνει λιγότερο από ένα έτος στον τόπο της νέας εγκατάστασης.

Το μεγάλο ρεύμα της εξωτερικής μετανάστευσης προσδιορίζεται χρονικά την περίοδο των δεκαετιών 1960 και 1970. Τα βασικά αίτια μετανάστευσης ήταν κυρίως οικονομικά, για την ανεύρεση απασχόλησης, καλύτερων συνθηκών και αμοιβών εργασίας, κοινωνικά, για την βελτίωση της ποιότητας ζωής και των συνθηκών διαβίωσης, την παροχή καλύτερων υπηρεσιών, συνθηκών εκπαίδευσης και πρόνοιας και πολιτικά, λόγω της ρευστότητας της πολιτικής κατάστασης που επικρατούσε στην χώρα.

Τα βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα από την εξωτερική μετανάστευση ήταν η χώρα να απαλλαγεί από το πλεονάζον εργατικό δυναμικό και παράλληλα οι δείκτες ανεργίας να δείξουν πρόσκαιρα μια μειωτική τάση, καθώς επίσης και να υπάρξει μια μεταβίβαση κεφαλαίων στην αναπτυσσόμενη τότε ελληνική οικονομία με την μορφή εμβασμάτων στις οικογένειες των μεταναστών.

Οι οικονομικές συνέπειες ήταν ότι ένα μεγάλο τμήμα του ενεργού ελληνικού πληθυσμού που στην πλειοψηφία του αποτελείται από άτομα έως 40 ετών αναγκάστηκε να μεταναστεύσει για οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους. Η αιμορραγία αυτή των παραγωγικών δυνάμεων θα γίνει πιο φανερή τα επόμενα χρόνια.

Στις κοινωνικές συνέπειες της μετανάστευσης συγκαταλέγονται η εγκατάλειψη της γης και της υπαίθρου, καθώς και η αλλοτρίωση των κοινωνικών τάξεων των μεταναστών. Τέλος υπάρχουν οι δημογραφικές συνέπειες που μετέβαλαν την δομή του πληθυσμού της χώρας από άποψη φύλλου και ηλικίας με αρνητικές συνέπειες για την ανανέωση και την αύξηση του ενεργού πληθυσμού της χώρας.

Παράλληλα με την εξωτερική μετανάστευση υπήρξε έντονο εκείνη την εποχή και το φαινόμενο της εσωτερικής μετανάστευσης που οδήγησε στην αστικοποίηση, την ερήμωση της υπαίθρου και τον υδροκεφαλισμό των μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας.

Και σήμερα λόγω της οικονομικής κρίσης και την δυσκολίας ανεύρεσης εργασίας από τους νέους, πολλοί είναι αυτοί που σκέφτονται να μεταναστεύσουν σε άλλη χώρα όπως στην Κύπρο, στις ΗΠΑ, στην Μ. Βρετανία και στην Γαλλία για να βρουν δουλειά και ένα καλύτερο μέλλον από αυτό που θα έχουν στην Ελλάδα.

Νέοι με πτυχία, μεταπτυχιακά και διδακτορικά δυσκολεύονται να βρουν εργασία, κι αν βρουν οι απολαβές τους είναι πολύ μικρότερες από αυτές που θα έπρεπε να παίρνουν σύμφωνα με τα προσόντα τους.

Η αγορά εργασίας σήμερα ζητά εξειδικευμένο προσωπικό που θα εργάζεται με τις χαμηλότερες νόμιμες απολαβές¹¹.

1.3 Η ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η Ελλάδα ζήτησε την σύνδεσή της με την ΕΟΚ με αίτηση που έγινε στις 9/6/1959 και κατέληξε στην συμφωνία που έγινε την 1η Ιουλίου 1961. Η τελωνειακή σύνδεση της Ελλάδας με την ΕΟΚ είχε καθορισθεί για μια περίοδο 22 ετών για να μπορέσει η ελληνική οικονομία να προσαρμοσθεί στις μεταβατικές συνθήκες αλλά και η ΕΟΚ να απορροφήσει τις τυχόν επιδράσεις ενός νέου μέλους. Η συμφωνία προέβλεπε για την χρονική περίοδο 1962 – 1974 την σταδιακή κατάργηση των ελληνικών δασμών για τα εισαγόμενα κοινοτικά προϊόντα, ενώ το δεύτερο στάδιο προέβλεπε για την χρονική περίοδο 1974 – 1984 την σταδιακή κατάργηση των δασμών για τα εξαγόμενα ελληνικά προϊόντα σε κράτη – μέλη της ΕΟΚ. Η κατάργηση των δασμών για τα εξαγόμενα ελληνικά προϊόντα στα κράτη – μέλη άρχισε από την 11η Ιουλίου 1968.

Μέχρι το 1967, η Ελλάδα εισέπραξε από την ΕΟΚ 69 εκατομμύρια δολάρια από το συνολικό ποσό των 125 εκατομμυρίων δολαρίων που προέβλεπε το πρώτο χρηματοδοτικό πρωτόκολλο σύνδεσης. Με το στρατιωτικό πραξικόπημα του 1967 η ΕΟΚ αναγκάστηκε να παγώσει και να δεσμεύσει το υπόλοιπο ποσό των 56 εκατομμυρίων δολαρίων. Με την πτώση της δικτατορίας, η συμφωνία σύνδεσης ενεργοποιήθηκε και πάλι και απελευθερώθηκαν τα υπόλοιπα 56 εκατομμύρια δολάρια, ενώ υπογράφηκε το δεύτερο χρηματοδοτικό πρωτόκολλο ύψους 280 εκατομμυρίων δολαρίων.

Στις 18 Ιουνίου 1979 υπεγράφη στην Αθήνα η συνθήκη σύνδεσης της Ελλάδας με την ΕΟΚ σαν το δέκατο μέλος της. Αργότερα προσχώρησαν στην ΕΟΚ η Ισπανία και η Πορτογαλία (1988) και η Αυστρία, Φιλανδία και Σουηδία (1995) και τώρα υπάρχει η Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 χωρών – μελών.

Τα βασικά πλεονεκτήματα από την ένταξη της Ελλάδος στην ΕΟΚ είναι ότι η ελληνική οικονομία αποκτά μια μεγάλη αγορά για την αύξηση της ζήτησης των αγροτικών και βιομηχανικών προϊόντων της, με αντίκρισμα επίσης και στον τουρισμό. Τα πλεονεκτήματα συνοψίζονται στην αύξηση της ζήτησης για τα ελληνικά προϊόντα, δηλαδή η αύξηση των εξαγωγών μετά την κατάργηση των δασμών, στην αύξηση και στην μεταφορά

¹¹ <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C124/54/414,1540/>

οικονομικών πόρων στην Ελλάδα με την μορφή βοήθειας που θα συντελέσει στην οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας, στην ανάπτυξη του επιπέδου των ελληνικών επιχειρήσεων για να καταστούν πιο ανταγωνιστικές με νέες τεχνολογίες, στην αύξηση των επενδύσεων καθώς η Ελλάδα αποτελεί σταυροδρόμι για την Μέση Ανατολή¹².

Εκτός από πλεονεκτήματα υπάρχουν κάποια μειονεκτήματα, τα κυριότερα από αυτά είναι, η διείσδυση των ξένων επιχειρηματιών στην ελληνική οικονομία και ο έντονος ανταγωνισμός των ξένων προϊόντων με τα ελληνικά που πρέπει να γίνονται το ίδιο ανταγωνιστικά σε ποιότητα και τιμές¹³.

1.4 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ Ε.Ε ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

¹⁴Η ολοκλήρωση της ενοποίησης των οικονομικών χωρών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόσο σε μακροοικονομικό όσο και σε μικροοικονομικό επίπεδο πραγματοποιήθηκε με την συνθήκη του Μάαστριχ. Η Συνθήκη του Μάαστριχ που έγινε το 1992 έθεσε τις βάσεις για την Ενιαία Αγορά καθώς και την Οικονομική και Νομισματική Ένωση.

Με την Ενιαία Αγορά επιδιώκεται μια πολιτική ένωση μια κοινή εξωτερική πολιτική και ασφάλεια, η ευρωπαϊκή ιθαγένεια, η συνεργασία σε κοινωνικούς και οικονομικούς τομείς όπως στον τομέα της δικαιοσύνης, της αστυνομίας και των τελωνείων.

Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση στηρίχθηκε στο σχέδιο Ντελόρ , σύμφωνα με το οποίο η νομισματική ένωση θα ολοκληρωθεί σε τρεις φάσεις από το 1990 έως το 1999 οπότε αναμένεται να ολοκληρωθεί και να λειτουργήσει η Ενιαία Αγορά στα πλαίσια της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης με την δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών δηλαδή το Ευρωσύστημα που συμμετέχει και η Τράπεζα της Ελλάδος. Δηλαδή μια ομοσπονδία με ενιαία νομισματική πολιτική και ενιαίο νόμισμα.¹⁵

Η συνθήκη αυτή έχει δύο μέρη. Ασχολήθηκε με την ενιαία αγορά καθώς και με την συμφωνία κρατών – μελών για την νομισματική ένωση με ενιαίο νόμισμα η οποία είναι και περισσότερο γνωστή.

Η διαδικασία αυτή ακολούθησε τρία στάδια : το πρώτο άρχισε τον Ιούλιο του 1990 με τον Δεκέμβριο του 1993, το δεύτερο στάδιο άρχισε τον Ιανουάριο του 1994 μέχρι το

¹² Η πορεία της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, <http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/i-poreia-tis-elladas-stin-europaiki-enosi.html>

¹³ Κορρές Γεώργιος, Κοκκίνου Κατερίνα, Τσομπάνογλου Γεώργιος, Ελληνική Οικονομία: Δομή-Διάρθρωση, Δημόσιο Χρέος και Προοπτικές Ανάπτυξης, σελ 2-5

¹⁴ Αλεξανδράκης Μιχαήλ Α. (Ελληνική Οικονομία), 2006 σελ.226

¹⁵ Αλεξανδράκης Μιχαήλ Α. (Ελληνική Οικονομία), 2006 σελ.226

2000. Πρόκειται για μια περίοδο συντονισμένων προσπαθειών για τα κράτη – μέλη που επιθυμούσαν να συμμετάσχουν από την αρχή στην νομισματική ενοποίηση των στόχων που τέθηκαν σχετικά με την ικανοποίηση των κριτηρίων σύγκλισης των ευρωπαϊκών οικονομιών, σύγκλισης απαραίτητης για την επιτυχία όλου του εγχειρήματος. Με την έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ την 1η Ιανουαρίου 1999 πραγματοποιήθηκαν μια σειρά από σημαντικές θεσμικές αλλαγές.

1) Η κατάργηση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ENI) που άρχισε την λειτουργία του με την έναρξη του δευτέρου σταδίου της ΟΝΕ στις 1/1/1994 και αρχίζει την λειτουργία της η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών.

2) Καταργείται η Νομισματική Επιτροπή και ιδρύεται η Οικονομική και Δημοσιονομική Επιτροπή. Έργο της επιτροπής αυτής που αποτελείται από δύο μέλη από κάθε χώρα – μέλος και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα που παρακολουθεί την οικονομική και χρηματοπιστωτική κατάσταση των χωρών – μελών και να υποβάλει σχετικές εκθέσεις.

Τα κριτήρια σύγκλισης ήταν:

1) Ο πληθωρισμός να μην υπερβαίνει εκείνο των τριών χωρών με την καλύτερη επίδοση κατά περισσότερο από δύο μονάδες.

2) Τα μακροπρόθεσμα επιτόκια να μην είναι περισσότερο από 1,5 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερα από το μέσο επιτόκιο των τριών αυτών χωρών. Για τα δύο τελευταία έτη πριν από την έναρξη της τρίτης φάσης, το νόμισμα της υποψήφιας χώρας θα πρέπει να συμμετάσχει στο κανονικό περιθώριο απόκλισης του Μηχανισμού Συναλλαγματικών Ισοτιμιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, χωρίς να έχει παραστεί ανάγκη υποτίμησης του έναντι οποιουδήποτε άλλου κοινοτικού νομίσματος¹⁶.

3) Όσον αφορά τα δημοσιονομικά κριτήρια, ο λόγος του ελλείμματος προς το ΑΕΠ δεν έπρεπε να υπερβαίνει το 3% και ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ να μην υπερβαίνει το 60%¹⁷.

1.5 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 2008 – 2009

1.5.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

¹⁶ Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_el.htm

¹⁷ Ανάγνου Μαίρη, ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ: Case study: Παράνομη Μετανάστευση, 2012 σελ 5-7

^{18*}Η ελληνική οικονομία κατά το 2009 εισέρχεται σε ύφεση μετά την επιβράδυνση μιας τετραετίας 2005 – 2008. Η μακροχρόνια τάση εξέλιξης του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος σε σταθερές τιμές υπήρξε ανοδική κατά την περίοδο 1996 – 2004, παρουσίασε κάμψη από το 2005 μετά την Ολυμπιάδα της Αθήνας το 2004 και κατέστη στην συνέχεια έντονα πτωτική.

Σύμφωνα με τις πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το ΑΕΠ θα μειωθεί σε σταθερές τιμές κατά περίπου 1% το 2009 και θα παραμείνει στάσιμο το 2010. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Τράπεζας της Ελλάδος κατά το 2009 το ΑΕΠ παραμένει αμετάβλητο και το 2010 δεν αποκλείεται να σημειωθούν αρνητικοί ρυθμοί.

Επιπλέον, οι ελληνικές εξαγωγές είναι σε δυσμενή θέση και θα πληγούν περισσότερο από την διεθνή οικονομική επιδείνωση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι διάλογοι διαμέσου των οποίων η τρέχουσα οικονομική κρίση διαχέεται στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας αναφέρονται

- 1) Στις προσδοκίες των νοικοκυριών οι οποίες έχουν επιδεινωθεί και ως εκ τούτου μειώνουν τις αγορές κατοικιών και διαρκών καταναλωτικών αγαθών.
- 2) Στις προσδοκίες των επιχειρήσεων οι οποίες έχουν επίσης με αποτέλεσμα την υποχώρηση των επιχειρηματικών επενδύσεων.
- 3) Στις τράπεζες οι οποίες εφαρμόζουν αυστηρότερα κριτήρια στην χορήγηση πιστώσεων, τόσο προς τις επιχειρήσεις, όσο και στα νοικοκυριά.
- 4) Στην μείωση της οικονομικής δραστηριότητας στις χώρες προορισμού των ελληνικών εξαγωγών η οποία πλήττει τις ελληνικές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, ιδιαίτερα τον τουρισμό και την ναυτιλία.
- 5) Στην ακολουθούμενη οικονομική πολιτική η οποία παράγει υφεσιακά αποτελέσματα γιατί αφαιρεί πόρους από την οικονομία διαμέσου της φορολογικής πολιτικής.
- 6) Στην αύξηση της ανεργίας που προκύπτει από τις παραπάνω εξελίξεις και επιφέρει έναν νέο κύκλο μειώσεων της ζήτησης για καταναλωτικά αγαθά.

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι η οικονομική κρίση καθιστά έκδηλες τις διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας. Εντούτοις αποκλίνουσες είναι οι αντιλήψεις σχετικά με την φύση αυτών των αδυναμιών. Οι φορείς άσκησης της οικονομικής πολιτικής θεωρούν ότι οι σημαντικότερες διαρθρωτικές αδυναμίες είναι η μειωμένη εμπιστοσύνη των αγορών, δηλαδή των διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών στις δυνατότητες της ελληνικής

¹⁸ Στουρνάρας Γιάννης - Αλμπάνη μαρία, (η Ελληνική οικονομία μετά την κρίση) , 2008 σελ.37

οικονομίας που σχετίζεται με το ύψος του δημοσιονομικού ελλείμματος του δημοσίου χρέους.¹⁹

Επίσης, οι ίδιοι φορείς θεωρούν ότι το εξαιρετικά υψηλό έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών οφείλεται σε μεγάλο βαθμό, στο γεγονός ότι δεν λήφθηκαν κατά το παρελθόν επαρκή διαρθρωτικά μέτρα για την αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα.

Η μείωση του πληθωρισμού, οφείλεται σε μείωση των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων. Στον βαθμό, ωστόσο που η μείωση του πληθωρισμού αντανάκλα την πτώση των τιμών εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, η μείωση του πληθωρισμού αποτελεί σημαντικό παράγοντα όξυνσης του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων και των εργαζομένων.

Αποτελεί συνηθισμένο επιχείρημα ότι ο πληθωρισμός στην Ελλάδα αυξάνεται ταχύτερα από ότι στις άλλες χώρες της ευρωζώνης και ως εκ τούτου υποσκάπτει την ανταγωνιστικότητα τιμής των ελληνικών εξαγωγών²⁰.

1.5.2 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

²¹Κατά τους τελευταίους μήνες του 2008, η διαχείριση των επιπτώσεων της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην Ελλάδα επηρέασε αρνητικά το δημόσιο έλλειμμα που υπερέβη για δεύτερο συναπτό έτος το συμβατικό όριο της Συνθήκης του Μάαστριχτ (3% του ΑΕΠ). Το δημόσιο έλλειμμα κατά το 2007 και 2008 ανήλθε σε - 5,0% και - 5,3% του ΑΕΠ αντίστοιχα. Ως εκ τούτου ενεργοποιήθηκε η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος για την Ελλάδα²².

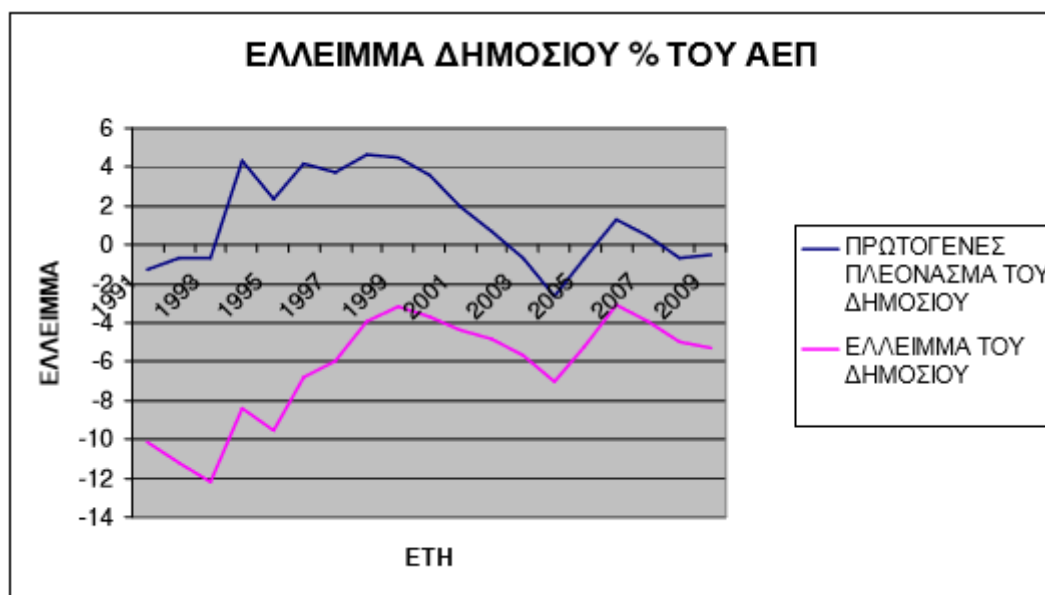
¹⁹Στουρνάρας Γιάννης - Αλμπάνη μαρία, (η Ελληνική οικονομία μετά την κρίση) , 2008 σελ.37

²⁰ Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, (Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση), 2009 σελ 65-72

²¹Παναγιώτου Πάνος, (Η Υπόθεση ελληνική κρίση),2011 σελ.155

²² Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική Πολιτική 2008-2009, 2009 σελ 99-103

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1 ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ

Όπως φαίνεται στο παραπάνω διάγραμμα, το έλλειμμα του δημοσίου μειώθηκε στην διάρκεια της δεκαετίας του 1990, διευρύνθηκε κατά την φάση προετοιμασίας των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας, βελτιώθηκε την διετία 2005 – 2006 και επιδεινώθηκε κατά το 2007 και 2008. Η εξέλιξη αυτή ακολούθησε τις μεταβολές του πρωτογενούς πλεονάσματος, πλην όμως σχετίζεται και με την μείωση των τόκων ως ποσοστό του ΑΕΠ που καταβάλλει το δημόσιο.

Η επιδείνωση του 2007 – 2008 οφείλεται εξ ολοκλήρου στην επιδείνωση του πρωτογενούς πλεονάσματος, καθώς οι τόκοι ως ποσοστό του ΑΕΠ παρέμειναν αμετάβλητοι. Κατά το 2009, όμως παρά την μικρή βελτίωση του πρωτογενούς πλεονάσματος, υπάρχει επιδείνωση του δημοσίου ελλείμματος εξαιτίας της ανόδου των επιτοκίων με τα οποία δανείστηκε το δημόσιο.^{23, 24}

Η διαχείριση της κρίσης που προκρίθηκε με ενίσχυση των τραπεζών και του τραπεζικού συστήματος γενικότερα με το πακέτο στήριξης των 25 δις ευρώ, έχει αποδείξει ότι οι πόροι είναι περιορισμένοι όταν οι ασκούμενες δημόσιες πολιτικές τους περιορίζουν, δεδομένου ότι το ύψος των δημόσιων πόρων που διατίθενται για την κοινωνική πολιτική, τα επιδόματα ανεργίας και τους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων αποτελεί επιλογή που καθορίζεται από πολιτικές αποφάσεις. Για παράδειγμα, το γεγονός ότι οι δημόσιες δαπάνες

²³ Παναγιώτου Πάνος, (Η Υπόθεση ελληνική κρίση), 2011 σελ.156

²⁴ Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική Πολιτική 2008-2009, 2009 σελ 99-103

για την υγεία ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα είναι μικρότερες μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών του κόσμου, με εξαίρεση την Πολωνία, την Κορέα και το Μεξικό οφείλεται σε πολιτικές αποφάσεις κατανομής των δημοσίων πόρων.

Πιο συγκεκριμένα, οι παράγοντες που καθορίζουν τις δημόσιες δαπάνες είναι:

- 1) Η παραγωγικότητα της εργασίας και το ποσοστό απασχόλησης που καθορίζουν το ΑΕΠ ανά κάτοικο.
- 2) Η διανομή του προϊόντος που σχηματίζει τα μικτά εισοδήματα της εργασίας και της ιδιοκτησίας (τόκοι, κέρδη, πρόσδοι) με βάση το ΑΕΠ ανά κάτοικο.
- 3) Οι πραγματικοί φορολογικοί συντελεστές επί της εργασίας και επί της ιδιοκτησίας, βάσει των οποίων προκύπτουν φορολογικά έσοδα.
- 4) Ο καθαρός δανεισμός (διαφορά δανεισμού και αποπληρωμής δημόσιου χρέους).

Καταρχήν η παραγωγικότητα της εργασίας βρίσκεται σήμερα στην Ελλάδα σε υψηλό σημείο. Ανέρχεται περίπου σε 92% του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 χωρών – μελών, δηλαδή των πιο προηγμένων οικονομιών της ηπείρου, και είναι σήμερα υψηλότερη από το πενταπλάσιο της παραγωγικότητας της εργασίας της χώρας από το 1960.²⁵

Αυτό σημαίνει ότι η ελληνική οικονομία είναι σε θέση να διαθέτει υψηλούς πόρους για την επίτευξη στόχων υψηλού αναπτυξιακού και κοινωνικού μεγέθους. Για παράδειγμα το πρόγραμμα ενίσχυσης των τραπεζών στην Ελλάδα είναι σε ύψος συγκρίσιμο με τις δημόσιες δαπάνες υγείας δύο ετών.

Το ποσοστό απασχόλησης στην Ελλάδα αυξάνεται από το 1998 ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας. Η εξέλιξη αυτή αναμένεται να συνεχιστεί επί σειρά ετών και να συμβάλει στην περαιτέρω μεγέθυνση του ΑΕΠ²⁶.

Σε ότι αφορά την διανομή του ΑΕΠ μεταξύ των κοινωνικών τάξεων προκύπτει από τα στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών των 15 παλαιών χωρών– μέλη της Ε.Ε, των Η.Π.Α, και της Ιαπωνίας, ότι έχει πραγματοποιηθεί σημαντική πρωτογενής, δηλαδή πριν την φορολόγηση αναδιανομή του εισοδήματος σε βαρών των εργαζομένων τάξεων.

Το εισοδηματικό μερίδιο της εργασίας στο ΑΕΠ στην Ελλάδα βρισκόταν στην περιοχή του 70% – 75% κατά το 1978 – 1983, στο επίπεδο 65% - 70% το 1984 – 1990 , μειώθηκε θεαματικά κατά την τριετία 1991 – 1993 και σταθεροποιήθηκε στο επίπεδο 62% από το 1994 μέχρι και σήμερα. Αντίστροφα μεγάλη αύξηση σημειώθηκε στα κέρδη, τους τόκους, και τις προσόδους δηλαδή στα εισοδήματα της ιδιοκτησίας.

²⁵ Παναγιώτου Πάνος, (Η Υπόθεση ελληνική κρίση), 2011 σελ.157

²⁶ Τράπεζα της Ελλάδος, Το χρονικό της μεγάλης κρίσης, 2009 σελ 45-55

Τα φορολογικά έσοδα εξαρτώνται από τα εισοδηματικά μερίδια και τους φορολογικούς συντελεστές. Η οικονομική πολιτική που ασκήθηκε τα τελευταία είκοσι περίπου χρόνια, οδήγησε στην πρωτογενή αναδιανομή του εισοδήματος σε βάρος των εργαζομένων και μείωσε τους φορολογικούς συντελεστές επί των κερδών και αύξησε τους συντελεστές επί των εισοδημάτων της εργασίας.

Εφάρμοσε δηλαδή μειωμένους φορολογικούς συντελεστές στο αυξανόμενο μερίδιο των κερδών και αυξημένους συντελεστές στο μειούμενο μερίδιο της εργασίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα φορολογικά έσοδα να μειωθούν έναντι αυτών που θα υπήρχαν εάν οι αυξημένοι φορολογικοί εφαρμοζόταν επί του αυξανόμενου μεριδίου του ΑΕΠ δηλαδή επί των τόκων, των κερδών και των προσόδων.

Η δημοσιονομική πολιτική μειώνοντας τα φορολογικά βάρη των εισοδημάτων της ιδιοκτησίας (κέρδη, τόκοι, πρόσοδοι) στην διάρκεια μιας ιστορικής περιόδου κατά την οποία τα συγκεκριμένα εισοδήματα αυξανόταν θεαματικά, υπονόμεισε την ορθολογική εφαρμογή κανόνων και μέτρων που θα αύξαναν αποτελεσματικά τα φορολογικά έσοδα και εμμέσως τις δημόσιες δαπάνες. Η δημοσιονομική πολιτική που ασκήθηκε και ασκείται προσφέρει απαλλαγές στις οικονομικά ισχυρές κοινωνικές τάξεις, καταφεύγει στον δανεισμό και χρεώνει συνέχεια τις μελλοντικές γενεές εργαζομένων για την πληρωμή του αυξημένου δημόσιου χρέους.^{27, 28}

Η συμβολή της φορολογίας των εισοδημάτων της ιδιοκτησίας στα φορολογικά έσοδα ήταν και παραμένει μικρή. Οι θεσμικά καθορισμένοι φορολογικοί συντελεστές επί των κερδών είναι πολύ μικροί. Το πραγματικό ποσοστό της φορολογίας σύμφωνα με την μελέτη Baker & McKenzie ανερχόταν το 1999 στην Ελλάδα σε μόλις 13,7% και ήταν το χαμηλότερο μεταξύ των 15 προηγμένων χωρών της Ε.Ε. Σύμφωνα με παλαιότερα στοιχεία, της περιόδου 1990 – 1996 το αντίστοιχο ποσοστό ανερχόταν σε 20,9% και ήταν το τέταρτο μικρότερο ποσοστό στην σχετική κατάταξη. Η ίδια πτωτική τάση της πραγματικής φορολογικής επιβάρυνσης των επιχειρηματικών κερδών και των εισοδημάτων από κεφάλαιο. Σύμφωνα με μελέτη της Eurostat ενώ το 2000 η φορολογική επιβάρυνση ήταν 19,9% μειώθηκε σε 15,9% το 2006. Ειδικότερα, για τις μεγάλες επιχειρήσεις η φορολογική επιβάρυνση από 29,9% το 2000 μειώθηκε σε 18,6% το 2006. Κατά το ίδιο έτος ο αντίστοιχος συντελεστής φορολογικής επιβάρυνσης ήταν στην Ισπανία 53,3% , στην Γαλλία 31,4% , στην Ιταλία 27,1% , στην Κύπρο 26,8% , στο Βέλγιο 21,6% , στην Δανία 32,3% , στην Πορτογαλία 22,6% , στην Αγγλία 27,7% , και στην Ε.Ε των 25 χωρών ήταν 28,7%.

Αντίθετα, η πραγματική φορολογική επιβάρυνση της εργασίας το 2000 ανερχόταν σε 34,5% και το 2006 αυξήθηκε σε 35,1% και το 2007 σε 35,5%. Κατά το έτος 2006 ο

²⁷ Παναγιώτου Πάνος, (Η Υπόθεση ελληνική κρίση), 2011 σελ.159

²⁸ Τράπεζα της Ελλάδος, Το χρονικό της μεγάλης κρίσης, 2009 σελ 55-60

αντίστοιχος συντελεστής φορολογικής επιβάρυνσης ήταν στην Ισπανία 30,8% , στην Γαλλία 41,9% , στην Ιταλία 42,5% , στην Κύπρο 24,18% , στο Βέλγιο 42,7% , στην Δανία 37,1% στην Πορτογαλία 28,6% , στην Αγγλία 25,8% και στην Ε.Ε των 25 κρατών – μελών ήταν 36,4%.²⁹

Με άλλα λόγια διαπιστώνεται ότι η πραγματική φορολογική επιβάρυνση της εργασίας στην Ελλάδα αντιστοιχεί στον μέσο όρο της Ε.Ε των 25 μελών, ενώ η πραγματική φορολογική επιβάρυνση του κεφαλαίου αντιστοιχεί σχεδόν στο μισό του μέσου όρου της Ε.Ε των 25 κρατών – μελών.

1.6 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

³⁰ Οι οικονομικοί – επιχειρηματικοί κύκλοι είναι ένα οικονομικό φαινόμενο που παρουσιάζονται κυρίως στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές οικονομίες. Μας δείχνουν και εξηγούν τις αλλαγές στα οικονομικά μεγέθη.

Σήμερα είναι πιο έντονη η ανάγκη για την μελέτη των οικονομικών κύκλων μιας και σήμερα η Ελλάδα βρίσκεται σε τροχιά ύφεσης.

Οι οικονομικοί κύκλοι έχουν τέσσερις φάσεις, τις παρακάτω :

1. *Η φάση της ανόδου ή της άνθησης της οικονομίας.* Στην αρχή της φάσεως της ανόδου της οικονομίας οι τιμές παρουσιάζουν πολύ μικρή αύξηση ώσπου η άνοδος της οικονομίας να αποκτήσει κάποια ορμή για να απορροφήσει τους υποαπασχολούμενους συντελεστές της παραγωγής στην παραγωγική διαδικασία.

2. *Η φάση της κρίσεως.* Η φάση της ανόδου της οικονομίας θα φτάσει κάποτε σε ένα τέλος. Συνήθως, μια μείωση στην συνολική ζήτηση προκαλεί την αρχή της ύφεσης, ή το τραπεζικό σύστημα περιορίσει τις χορηγούμενες πιστώσεις ή τέλος αν η κυβέρνηση περικόψει τις κρατικές δαπάνες.

3. *Η φάση της ύφεσης ή καθόδου.* Η φάση της ύφεσης θα ακολουθήσει την φάση της κρίσης. Οι τιμές αρχίζουν να μειώνονται με αποτέλεσμα την μείωση της παραγωγής, την μείωση της ζήτησης, την αύξηση της ανεργίας, την πτώση των μισθών και την μείωση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών. Η ύφεση θα ενταθεί ακόμη περισσότερο με την αναστολή των επενδύσεων τόσο από τους επιχειρηματίες όσο και από το κράτος. Η φάση της ύφεσης θα συμπαρασύρει στην πτωτική πορεία όλους τους τομείς της οικονομίας.

4. *Η φάση της αναρρώσεως ή αναζωογονήσεως.* Η φάση της ύφεσης κάποια στιγμή τελειώνει και το οικονομικό σύστημα γίνεται πιο ευαίσθητο σε επενδυτικά

²⁹ Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, 2009 σελ 89-94

³⁰ Παναγιώτου Πάνος, (Η Υπόθεση ελληνική κρίση), 2011 σελ.155

ερεθίσματα. Μια αύξηση της ζήτησης μπορεί να δώσει ώθηση στην οικονομία, που θα προκαλέσει αύξηση της παραγωγής, μείωση της ανεργίας, αύξηση της απασχόλησης με παράλληλη αύξηση των εισοδημάτων³¹.

Το έναυσμα για την ανάρρωση της οικονομίας μπορεί να προκαλέσει και ο κρατικός φορέας με μια αύξηση των δημοσίων δαπανών.

Σήμερα βρισκόμαστε σε μια περίοδο παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης που άρχισε στις ΗΠΑ με αποτέλεσμα να απλωθεί αμέσως σε ολόκληρο τον κόσμο αλλά και στην χώρα μας.

³²Η πτώχευση τον Σεπτέμβριο του 2008 μιας από τις μεγαλύτερες επενδυτικές τράπεζες στην Αμερική της Lehman Brothers, σηματοδότησε την αρχή της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και αποκάλυψε το πόσο ευάλωτες ήταν οι χρηματοπιστωτικές αγορές σε συνθήκες κρίσης. Οι επιπτώσεις έγιναν αμέσως αντιληπτές και αισθητές σε παγκόσμιο επίπεδο, από τις ΗΠΑ έως την Νότια Κορέα και από την Ιρλανδία έως την Ουγγαρία και την Ελλάδα, καταδεικνύοντας τα αρνητικά σημεία της απελευθέρωσης των χρηματαγορών.

Το 2008 υπήρξε αναμφίβολα το χειρότερο έτος για τις χρηματαγορές από το 1931 δημιουργώντας σοβαρό κλίμα ανασφάλειας και αβεβαιότητας για τις οικονομίες σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η μείωση της παραγωγικής δραστηριότητας και της κατανάλωσης είναι διάχυτη παντού. Οι τράπεζες δεν χορηγούν πια δάνεια, οι επιχειρήσεις δεν επενδύουν, οι καταναλωτές δεν ξοδεύουν. Όλα δείχνουν ότι βρισκόμαστε στην αρχή μιας δεύτερης σημαντικής οικονομικής ύφεσης.

Η οικονομική κρίση κατά την εξέλιξη του 2009 βαθαίνει τόσο στις ΗΠΑ, όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ιδιαίτερα, οι 630.000 απολύσεις τον μήνα στις ΗΠΑ και οι 8,5 εκατ. θέσεις εργασίας που θα χαθούν στην Ε.Ε την διετία 2009-2010 σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σε σύγκριση με τα 9,5 εκατ. νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν την περίοδο 2006-2008, σηματοδοτούν τις ανησυχίες των φορέων άσκησης της οικονομικής πολιτικής για την οικονομική πορεία των δύο αυτών οικονομικών σχηματισμών.³³

Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2009 παρατηρήθηκε μια εντεινόμενη παγκόσμια ύφεση η οποία επηρέασε την Ευρώπη και άλλες μεγάλες αναπτυσσόμενες και αναπτυσσόμενες

³¹ Χατζή Δήμητρα, Η οικονομική κρίση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 2014 σελ 15-22

³² Παναγιώτου Πάνος, (Η Υπόθεση ελληνική κρίση), 2011 σελ.35

³³ Παναγιώτου Πάνος, (Η Υπόθεση ελληνική κρίση), 2011 σελ.49

οικονομίες. Οι προβλέψεις για την ανάπτυξη των οικονομιών αναθεωρούνται προς τα κάτω και το σημείο καμψής από την ύφεση στην ανάπτυξη μετατίθεται όλο και πιο αργά σε μελλοντικά έτη.

Συνεχείς είναι οι προσπάθειες που καταβάλλονται για τον συντονισμό των δράσεων με σκοπό την αντιμετώπιση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο. Άνω των δέκα τρισεκατομμυρίων δολαρίων έχουν δεσμευτεί προκειμένου να αναθερμάνουν το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Εκατοντάδες δισεκατομμύρια δολάρια έχουν επιπλέον δεσμευτεί για δέσμες οικονομικών κινήτρων. Αυτές οι πρωτοβουλίες υλοποιούνται σύμφωνα με τα τωρινά οικονομικά δεδομένα και αφορούν τρόπους πρόληψης μιας μεγάλης διεθνούς οικονομικής κρίσης που θα οδηγήσει σε οικονομική ύφεση.

Προς το παρόν ο όγκος των συναλλαγών βρίσκεται σε κατακόρυφη πτώση και η ανεργία αυξάνεται ταχύτατα σε διεθνές επίπεδο.

Παρουσιάζουμε παρακάτω δύο πίνακες με τις κυριότερες μειώσεις θέσεων εργασίας στην Ευρώπη και παγκοσμίως.

Πίνακας 1 Οι κυριότερες 5 περιπτώσεις μείωσης θέσεων εργασίας στην Ευρώπη:

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΧΩΡΑ	ΤΥΠΟΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ	ΤΟΜΕΑΣ
PKP Cargo	9000	Πολωνία	Εσωτερική αναδιάρθρωση	Χερσαίες μεταφορές
Police nationale	4800	Γαλλία	Εσωτερική αναδιάρθρωση	Δημόσια διοίκηση
Metro Group	4000	Γερμανία	Εσωτερική αναδιάρθρωση	Λιανική πώληση
Alitalia	3650	Ιταλία	Συγχώνευση/ Εξαγορά	Αεροπορικές μεταφορές
Petrom	3000	Ρουμανία	Εσωτερική αναδιάρθρωση	Βιομηχανική παραγωγή

Πηγή: ERM, 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ- 31 ΜΑΡΤΙΟΥ 2009

Πίνακας 2 Οι κυριότερες 5 περιπτώσεις μείωσης θέσεων εργασίας παγκοσμίως

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΧΩΡΑ	ΤΥΠΟΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΩΣΗΣ	ΤΟΜΕΑΣ
GENERAL MOTORS	47000	ΑΝΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΩΣΗ	ΒΙΟΜ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ
CATERPILLAR	20000	ΑΝΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΩΣΗ	ΒΙΟΜ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΗΧ. ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ
NISSAN	20000	ΑΝΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΩΣΗ	ΒΙΟΜ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ
ANGOLO AMERICAN	19000	ΑΝΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΩΣΗ	ΕΞΟΡΥΞΗ ΜΕΤΑΛΕΥΜΑΤΩΝ
UNITED TECHNOLOGIES	18000	ΑΝΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΩΣΗ	ΒΙΟΜ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΗΧ. ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Πηγή: ERM, 1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ- 31 ΜΑΡΤΙΟΥ 2009

Η μεγαλύτερη απώλεια θέσεων εργασίας με σημαντικότερη διαφορά από τις υπόλοιπες καταγράφεται στην Μεγάλη Βρετανία (χάθηκαν 133.670 θέσεις εργασίας), στην Πολωνία (50.703 θέσεις εργασίας), ενώ ακολουθούν η Γερμανία (37.872 θέσεις εργασίας), η Γαλλία (22.770 θέσεις εργασίας) και η Τσεχία (22.338 θέσεις εργασίας). Τα παραπάνω στοιχεία βασίζονται στο Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Αναδιαρθρώσεων (European Restructuring Monitor) το οποίο αποτελεί παράρτημα του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Εργασιακών Σχέσεων.³⁴

Η διεθνής οικονομική κρίση πλήττει πλέον τις πτυχές της πραγματικής οικονομίας και στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα να είναι ορατές οι αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση, στις εργασιακές σχέσεις, την κοινωνική προστασία και την μισθωτή εργασία.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ κατά την χρονική περίοδο Νοεμβρίου 2008 – Ιουνίου 2009 χάθηκαν εξαιτίας της οικονομικής κρίσης 22.106 θέσεις εργασίας. Ανά μήνα φαίνονται παρακάτω οι θέσεις εργασίας που χάθηκαν.

³⁴ Παναγιώτου Πάνος, (Η Υπόθεση ελληνική κρίση), 2011 σελ.61

Πίνακας 3

ΜΗΝΑΣ	ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2008	3000
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2009	3500
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2009	1736
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2009	4136
ΜΑΡΤΙΟΣ 2009	4019
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2009	1298
ΜΑΙΟΣ 2009	1571

ΠΗΓΗ: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, 2009

Οι κλάδοι που πλήττονται περισσότερο από την οικονομική κρίση είναι η βιομηχανία, η κλωστοϋφαντουργία, οι κατασκευές, ο τουρισμός και ο χρηματοπιστωτικός τομέας ενώ από τα στοιχεία φαίνεται ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις που αποφάσισαν να προχωρήσουν σε μείωση του προσωπικού τους βρίσκονται στην Κεντρική Μακεδονία, την Θράκη, την Δυτική Ελλάδα και την Αττική³⁵. (βάση στοιχείων των εργατικών κέντρων των περιοχών αυτών)

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι κάποιες επιχειρήσεις προσπαθούσαν να κερδίζουν χρόνο για να αντιμετωπίσουν τα νέα οικονομικά δεδομένα, εισάγουν στην επιχείρηση και στο προσωπικό συστήματα εκ περιτροπής εργασίας, υποχρεωτικών αδειών, καταργούν την υπερωριακή απασχόληση, θέτουν τους εργαζομένους σε διαθεσιμότητα ή αποφασίζουν προσωρινή αναστολή των λειτουργιών των επιχειρήσεων.

³⁵ Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, 2009 σελ 97-117

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. ΤΟΜΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

2.1 ΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Το ισοζύγιο πληρωμών μιας χώρας καταγράφει όλες τις οικονομικές συναλλαγές στην διάρκεια μιας περιόδου συνήθως έτος ανάμεσα στην χώρα και στον υπόλοιπο κόσμο και το ισοζύγιο κίνησης κεφαλαίων.

Το ισοζύγιο κίνησης κεφαλαίων περιλαμβάνει την καθαρή κίνηση βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων κεφαλαίων των ιδιωτών και του δημοσίου και τα χρεολύσια.

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών περιλαμβάνει το ισοζύγιο άδηλων πόρων που καταγράφει τις εισαγωγές και εξαγωγές υπηρεσιών και το εμπορικό ισοζύγιο που καταγράφει τις εισαγωγές και εξαγωγές προϊόντων. Το εμπορικό ισοζύγιο είναι συνεχώς ελλειμματικό και η αύξηση του εμπορικού ισοζυγίου οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εισαγωγών και στην στροφή των καταναλωτών προς τα εισαγόμενα προϊόντα³⁶.

Οι εξαγωγές εξαρτώνται από την συναλλαγματική ισοτιμία και το πραγματικό εισόδημα της αλλοδαπής. Μια αύξηση της πραγματικής ισοτιμίας (πραγματική υποτίμηση) θα μειώσει τις τιμές των εγχώριων αγαθών σε ξένο νόμισμα και συνεπώς θα αυξήσει την ζήτηση για εξαγωγές.

Αντίστοιχα, οι εισαγωγές εξαρτώνται από την πραγματική ισοτιμία και το εγχώριο πραγματικό εισόδημα. Μια αύξηση του εγχωρίου πραγματικού εισοδήματος θα αυξήσει την ζήτηση για εισαγωγές. Η εξίσωση του εμπορικού ισοζυγίου σε σταθερές τιμές εξαρτάται από τους προσδιοριστικούς παράγοντες των εισαγωγών και εξαγωγών. Μια αύξηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας θα αυξήσει τις εξαγωγές και θα μειώσει τις εισαγωγές. Με μια πραγματική υποτίμηση, το ποσό που πληρώνει μια χώρα για κάθε μονάδα εισαγωγών θα αυξηθεί και μπορεί να αντισταθμιστεί με μείωση του όγκου της. Το εμπορικό ισοζύγιο εξαρτάται θετικά από την ονομαστική ισοτιμία και αρνητικά από το εισόδημα.^{37, 38}

Υπάρχει άμεση συνάφεια και συσχέτιση μεταξύ των συναλλαγματικών ισοτιμιών και του εμπορικού ισοζυγίου. Η ισοτιμία των νομισμάτων επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις εισαγωγές και εξαγωγές των χωρών και το αντίστροφο. Με απλά λόγια όταν το νόμισμά μας διολισθαίνει σε σχέση με τα ξένα νομίσματα τα εισαγόμενα προϊόντα ακριβαίνουν και η

³⁶ Κωστελέτου Ν., Το ισοζύγιο πληρωμών, 2013 σελ 1-13

³⁷ Στουρνάρας Γιάννης - Αλπάρνη μαρία, (η Ελληνική οικονομία μετά την κρίση) , 2008 σελ.76

³⁸ Ισοζύγιο πληρωμών,

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/externalsector/balance/default.aspx>

ζήτησή τους όπως είναι λογικό μειώνεται, αντίστοιχα τα εγχώρια προϊόντα γίνονται περισσότερο ανταγωνιστικά. Από την άλλη πλευρά σε μια χώρα που το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου αυξάνει η ζήτηση, άρα και η τιμή των ξένων νομισμάτων αυξάνει.

Τα πρώτα χρόνια εφαρμογής του συστήματος των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών 1973 – 1979 η εξαγωγική δραστηριότητα στην Ελλάδα αυξανόταν σε ρυθμούς ταχύτερους από ότι στην περίοδο 1962 – 1972 που ίσχυαν οι σταθερές ισοτιμίες. Αντίθετα, στις βιομηχανικές χώρες ο ρυθμός αύξησης παρουσιάζει διαρκή επιβράδυνση από 9% την περίοδο 1962 – 1972 μειώνεται στο 6,5% τα χρόνια 1973 – 1979 και υποχωρεί στο 1,8% την τριετία 1980 – 1983.

Η εξαγωγική δραστηριότητα στην Ελλάδα παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις την περίοδο 1973 – 1983. Στο χρονικό διάστημα αυτό ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής των εξαγωγών σε αξία και όγκο 25,9% και 16% αντίστοιχα. Το εμπορικό ισοζύγιο το 1981 παρουσίασε το υψηλότερο ποσοστό ελλείμματος μεταπολεμικά φτάνοντας το 19% του ΑΕΠ. Οι εξαγωγές είναι πάντα στην Ελλάδα κατά πολύ λιγότερες από τις εισαγωγές, παρά την συνεχή διολίσθηση της δραχμής και τις δύο υποτιμήσεις το 1983 και το 1985. Οι εισαγωγές αυξάνονται αφού αυξάνεται η ζήτηση για προϊόντα υψηλής τεχνολογίας που δεν παράγονται στην χώρα μας. Οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν μπόρεσαν να μειώσουν το κόστος εργασίας και να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους με αποτέλεσμα οι εισαγωγές να αυξάνονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις εξαγωγές.³⁹

Οι άδηλοι πόροι προέρχονται κυρίως από τον τουρισμό, τα ναυτιλιακά και τα μεταναστευτικά εμβάσματα. Παρότι υπάρχει μια διαχρονική αύξηση του τουρισμού, τα μεταναστευτικά και ναυτιλιακά εμβάσματα έχουν μια φθίνουσα πορεία που προέρχεται από την αύξηση των ελληνικών εμπορικών πλοίων που αλλάζουν σημαία, καθώς επίσης από την μείωση των Ελλήνων μεταναστών στο εξωτερικό.

Οι εισπράξεις των άδηλων πόρων προέρχονται από το τουριστικό συνάλλαγμα που εισρέει στην Ελλάδα, την εμπορική ναυτιλία, τα μεταναστευτικά εμβάσματα, τις λοιπές υπηρεσίες και τις μεταβιβάσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ενώ, οι άδηλες πληρωμές έρχονται κυρίως από το τουριστικό συνάλλαγμα που διαρρέει από την Ελλάδα προς τις άλλες χώρες, τις μεταφορές, τις υπηρεσίες του δημοσίου και τις λοιπές υπηρεσίες⁴⁰.

Το ισοζύγιο των άδηλων συναλλαγών δείχνει μια μειωτική τάση από το 1982 μέχρι το 1986 και μετά μια διαδοχική αύξηση μέχρι το 1991.

³⁹ Στουρνάρας Γιάννης - Αλμπάνη μαρία, (η Ελληνική οικονομία μετά την κρίση), 2008 σελ.77

⁴⁰ Κωστελέτου Ν., Το ισοζύγιο πληρωμών, 2013 σελ 1-13

Τέλος το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της Ελλάδος, δηλαδή η διαφορά ανάμεσα του εμπορικού ισοζυγίου και του ισοζυγίου των άδηλων συναλλαγών είναι συνεχώς ελλειμματικό⁴¹.

2.2 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ ΑΓΟΡΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Το 1864 στην Ερμούπολη της Σύρου γινόταν ελεύθερες διαπραγματεύσεις και συναλλαγές σε ξένα νομίσματα που διέφεραν από τις επίσημες. Εκδιδόταν μάλιστα και η εφημερίδα με τον τίτλο «Χρηματιστήριο» δίχως να υπάρχει χρηματιστηριακή αγορά. Το 1870 στην διασταύρωση των οδών Ερμού και Αιόλου, πάνω από το καφενείο « Η ,Ωραία Ελλάς», βρισκόταν η Λέσχη των Εμπόρων Αθηνών. Στον χώρο αυτό συγκεντρωνόταν οι έμποροι και διαπραγματευόταν τις ομολογίες δύο εθνικών δανείων. Το 1873, η εμπορική λέσχη Αθηνών μετονομάστηκε Χρηματιστήριο και τα μέλη της εξέλεξαν πρόεδρο. Το 1875 ιδρύθηκε το πρώτο Χρηματιστήριο Αξιών στον Πειραιά που όμως δεν λειτούργησε ποτέ. Την ίδια ημερομηνία, εκτός από το Χρηματιστήριο Αξιών, ιδρύθηκε και το Χρηματιστήριο Εμπορευμάτων, το οποίο μετά από έξι μήνες λειτουργίας διέκοψε τις εργασίες του. Το Σεπτέμβριο του 1876, επί κυβερνήσεως Κουμουνδούρου δημοσιεύτηκε Βασιλικό Διάταγμα που ενέκρινε την σύσταση Χρηματιστηρίου Αξιών στην Αθήνα . Το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (ΧΑΑ) στεγάστηκε αρχικά στο μέγαρο Μελά στην πλατεία Κοτζιά, ιδιοκτησίας της Εθνικής Τράπεζας. Αργότερα και μέχρι το 1890 εγκαταστάθηκε στην οικία Νοταρά. Από το 1890 μέχρι το 1934 εγκαταστάθηκε σε κτήριο της οδού Πεσματζόγλου και από το 1934 και μετά σε κτήριο επί της οδού Σοφοκλέους, δίπλα στην Εθνική Τράπεζα ενώ τώρα βρίσκεται σε νέο χώρο.⁴²

Το Χρηματιστήριο Αθηνών εποπτεύεται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Εντύπωση προκαλεί ότι στο σύγχρονο ορισμό της αγοράς λείπει παντελώς το στοιχείο του τόπου. Για παράδειγμα ένας απλός, παραδοσιακός ορισμός της αγοράς, είναι: Αγορά είναι ο τόπος συνάντησης μεταξύ αγοραστών και πωλητών. Χαρακτηριστικά το ελληνικό χρηματιστήριο αναφερόταν ως «η Σοφοκλέους». Οι σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις έχουν καταστήσει χωρίς σημασία τον τόπο, ενώ αναδεικνύουν τη σημασία του συστήματος επικοινωνίας και διαπραγμάτευσης. Για παράδειγμα, για το ελληνικό χρηματιστήριο, ο παραδοσιακός ορισμός με αναφορά στον τόπο είχε νόημα μέχρι το 1991. Μέχρι τότε, το σύστημα διαπραγμάτευσης ήταν αυτό της εκφώνησης - αντιφώνησης (open outcry), το οποίο βέβαια ελάμβανε χώρα σε συγκεκριμένο τόπο, στα γραφεία του Χρηματιστηρίου στην οδό Σοφοκλέους 10. Από το 1991 τέθηκε σε λειτουργία το πρώτο ηλεκτρονικό σύστημα

⁴¹ <https://athens.indymedia.org/media/old/dimosionomiko.isoizigio.pdf>, Το ισοζύγιο πληρωμών σελ 1-2

⁴² Καρυπίδου Ελένη,(Ελληνική Χρηματιστηριακή Αγορά),2013, σελ.5

διαπραγμάτευσης (ΑΣΗΣ) το οποίο το 1999 αντικαταστάθηκε από το σημερινό σύστημα (ΟΑΣΗΣ).

Το 1996 ξεκίνησε τις εργασίες του το Χρηματιστηριακό Κέντρο Θεσσαλονίκης (ΧΚΘ) λειτουργώντας σαν κέντρο εκτελέσεως σε on-line σύνδεση με το ΧΑΑ εντολών του επενδυτικού κοινού της Θεσσαλονίκης.

Στόχος κάθε υγιούς οικονομίας είναι η ανάπτυξη που επιτυγχάνεται με παραγωγικές επενδύσεις που πραγματοποιούνται από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Οι επιχειρήσεις για να προβούν σε επέκταση των δραστηριοτήτων τους ή να εκσυγχρονίσουν τον μηχανολογικό τους εξοπλισμό και τις εγκαταστάσεις τους, χρειάζονται κεφάλαια που αντλούν από την πρωτογενή αγορά με έκδοση μετοχών και ομολογιών. Η άμεση ρευστοποίηση αυτών των αξιόγραφων αποτελεί επιτακτική ανάγκη για την διασφάλιση των συμφερόντων των εγχώριων και ξένων επενδυτών. Η ανάγκη αυτή ικανοποιείται με την καθημερινή λειτουργία.⁴³

Οι συνεδριάσεις του ΧΑΑ πραγματοποιούνται όλες τις εργάσιμες ημέρες του χρόνου. Οι επενδυτές έχουν την δυνατότητα να δίνουν εντολές αγοράς ή πώλησης στο διάστημα της μισής ώρας πριν από το άνοιγμα της συνεδρίασης. Κατά την διάρκεια της συνεδρίασης οι πράξεις που εκτελούνται γίνονται με βάση την προσφορά και την ζήτηση των τίτλων υπό συνθήκες πλήρους δημοσιότητας.

Το ΧΑΑ, από την ημερομηνία ίδρυσης του λειτουργούσε σαν Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ). Με νόμο που ψηφίστηκε το 1995, άλλαξε το νομικό καθεστώς του ΧΑΑ και έχει μετατραπεί σε Ανώνυμη Εταιρεία (ΑΕ) μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με την επωνυμία «Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών ΑΕ». Στο πρότερο νομικό καθεστώς μοναδικός μέτοχος του ΧΑΑ ήταν το Ελληνικό Δημόσιο. Η μετοχική σύνθεση της εταιρείας άλλαξε στα τέλη του 1997, όταν το Ελληνικό Δημόσιο διέθεσε ένα μέρος του χαρτοφυλακίου που είχε διατηρώντας το 51% των μετοχών.⁴⁴

Αναφέρουμε σήμερα τους δείκτες του ΧΑΑ.

Στο Χρηματιστήριο Αθηνών έχουν κατασκευαστεί δείκτες από τρεις φορείς:

- Από το ίδιο το Χρηματιστήριο Αθηνών.
- Από το Χρηματιστήριο Αθηνών σε συνεργασία με τον οργανισμό Financial Times International.
- Από την EFG Eurobank Χρηματιστηριακή.

⁴³ Καρυπίδου Ελένη,(Ελληνική Χρηματιστηριακή Αγορά),2013, σελ.6

⁴⁴Καρυπίδου Ελένη,(Ελληνική Χρηματιστηριακή Αγορά),2013, σελ.7

Δείκτες Χρηματιστηρίου Αθηνών

Το Χρηματιστήριο Αθηνών καταρτίζει τους εξής τέσσερις δείκτες:

- Το Γενικό Δείκτη
- Το Δείκτη Συνολικής Απόδοσης Γενικού Δείκτη
- Το Δείκτη Όλων των Μετοχών
- Το Δείκτη Υψηλής Κυκλοφοριακής Ταχύτητας

Και οι τέσσερις παραπάνω δείκτες ως προς τον τρόπο κατασκευής τους αποτελούν σταθμικούς μέσους όρους.

Ο Γενικός δείκτης του Χρηματιστηρίου Αθηνών αποτελείται από 60 μετοχές. Για να συμπεριληφθεί μια μετοχή στο δείκτη λαμβάνονται υπόψη δύο κριτήρια:

- Η μέση χρηματιστηριακή αξία
- Η αξία συναλλαγών

Οι μετοχές που συμμετέχουν στο Γενικό Δείκτη είναι οι μετοχές που έχουν την υψηλότερη κεφαλαιοποίηση και παράλληλα πραγματοποιούν τον υψηλότερο όγκο συναλλαγών. Ο Γενικός Δείκτης όσον αφορά τον υπολογισμό του αποτελεί ένα σταθμικό μέσο όρο των τιμών των μετοχών, με συντελεστές στάθμισης την κεφαλαιοποίηση (χρηματιστηριακή αξία) κάθε μετοχής. Η κάθε μετοχή συμμετέχει στο δείκτη με το 100% της χρηματιστηριακής της αξίας. Η βάση του δείκτη είναι η 31.12.1980, και η τιμή βάσης είχε τεθεί στις 100 μονάδες. Αυτό σημαίνει ότι εάν κάποιος είχε τοποθετήσει 3.444,75 δραχμές (το ισότιμο των 100 ευρώ κατά τη μετατροπή του εθνικού μας νομίσματος) στις 31.12.1980, την 2.9.2008 που ο δείκτης έκλεισε στις 3.341 μονάδες θα είχε, εάν ρευστοποιούσε το χαρτοφυλάκιο του 3.341 ευρώ, θα είχε δηλαδή μια συνολική απόδοση για όλο το προηγούμενο χρονικό διάστημα 3.241%.^{45, 46}

Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι η παραπάνω απόδοση δεν λαμβάνει υπόψη τα μερίσματα τα οποία εισπράχθηκαν κατά το χρονικό αυτό διάστημα από τις μετοχές, γιατί όπως είναι γνωστό οι τιμές των μετοχών δεν προσαρμόζονται μετά την αποκοπή του μερίσματος.

Για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος έχει κατασκευαστεί ο Δείκτης Συνολικής Απόδοσης Γενικού Δείκτη. Ο δείκτης αυτός είναι όμοιος με το Γενικό Δείκτη, με

⁴⁵ Καρυπίδου Ελένη, (Ελληνική Χρηματιστηριακή Αγορά), 2013, σελ.8

⁴⁶ Χρηματιστήριο Αθηνών, <https://el.wikipedia.org/wiki/>

τη μόνη διαφορά ότι κάθε φορά που μια μετοχή καταβάλλει μέρισμα, ο δείκτης προσαρμόζεται για να συμπεριλάβει την αξία του μερίσματος. Έτσι ο δείκτης αυτός δείχνει με ακριβέστερο τρόπο τη συνολική απόδοση από την επένδυση σε ένα χαρτοφυλάκιο με τη σύνθεση του Γενικού Δείκτη, απεικονίζοντας όχι μόνο τα κεφαλαιακά κέρδη (όπως γίνεται με το γενικό δείκτη) αλλά και το εισόδημα (μερίσματα) που καταβάλλεται περιοδικά από τις μετοχές, καθώς και την επανεπένδυση αυτών των μερισμάτων (σε μετοχές του δείκτη, σε ίδια ποσοστά με τη σύνθεση του).⁴⁷

Στο Δείκτη Όλων των Μετοχών συμμετέχουν όλες οι μετοχές που γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Έτσι, ενώ ο Γενικός Δείκτης δείχνει την απόδοση των μετοχών υψηλής κεφαλαιοποίησης, ο Δείκτης Όλων των Μετοχών δείχνει την απόδοση όλων των μετοχών (υψηλής, μεσαίας και χαμηλής κεφαλαιοποίησης) που γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης στο Χρηματιστήριο Αθηνών.

Τέλος, ο Δείκτης Υψηλής Κυκλοφοριακής Ταχύτητας περιλαμβάνει μετοχές που παρουσιάζουν υψηλό όγκο συναλλαγών. Τα κριτήρια για τη συμμετοχή στο δείκτη είναι:

- Να έχει σταθμισμένη κυκλοφοριακή ταχύτητα άνω του 200%. Η σταθμισμένη κυκλοφοριακή ταχύτητα προσδιορίζεται ως η αξία των συναλλαγών της μετοχής, προς την αξία των μετοχών που ευρίσκονται σε ευρεία διασπορά.
- Οι μετοχές που καλύπτουν το προηγούμενο κριτήριο, εισάγονται κατά σειρά μέχρι να συμπληρωθεί ο αριθμός 20.
- Εάν οποιαδήποτε μετοχή που συμμετέχει στο δείκτη κατέχει ποσοστό συμμετοχής μεγαλύτερο του 8% θα υπολογίζεται συντελεστής στάθμισης των μετοχών της, έτσι ώστε το ποσοστό συμμετοχής της να αντιστοιχεί σε 8% της συνολικής χρηματιστηριακής αξίας του δείκτη⁴⁸.

Δείκτες FTSE/XA

Η σειρά δεικτών FTSE/XA συμπεριλαμβάνει τους εξής δείκτες:

- Το δείκτη FTSE/XA 20. Είναι ο δείκτης των μετοχών υψηλής κεφαλαιοποίησης και περιλαμβάνει τις 20 μεγαλύτερες εταιρείες της κατηγορίας Μεγάλης Κεφαλαιοποίησης ("Big Cap") του Χρηματιστηρίου Αθηνών.
- Το δείκτη FTSE/XA Mid 40. Είναι ο δείκτης μεσαίας κεφαλαιοποίησης και περιλαμβάνει τις επόμενες 40 εταιρείες της κατηγορίας Μεγάλης Κεφαλαιοποίησης ("Big Cap") του Χρηματιστηρίου Αθηνών.

⁴⁷ Καρυπίδου Ελένη,(Ελληνική Χρηματιστηριακή Αγορά),2013, σελ.10

⁴⁸ Σαβουιδάκης Ιωάννης, Χρηματιστηριακή Αγορά, πτυχιακή εργασία, 2010 σελ 12-13

- Το δείκτη FTSE/XA Small Cap 80. Είναι ο δείκτης μικρής κεφαλαιοποίησης ο οποίος περιλαμβάνει τις 80 μεγαλύτερες εταιρείες της κατηγορίας Μεσαίας και Μικρής Κεφαλαιοποίησης ("Mid & Small Cap").
- Το δείκτης FTSE/XA 140. Είναι ο δείκτης που περιλαμβάνει όλες τις μετοχές που συμμετέχουν στους τρεις προηγούμενους δείκτες. Οι μετοχές του δείκτη αυτού κατηγοριοποιούνται ανάλογα με τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στον οποίο ανήκουν, διαμορφώνοντας έτσι τους εξής δείκτες:
 - FTSE/XA Ασφαλειών
 - FTSE/XA Βιομηχανικών Προϊόντων FTSE/XA Εμπορίου
 - FTSE/XA Κατασκευών
 - FTSE/XA Μέσων Ενημέρωσης FTSE/XA Πετρελαίου
 - FTSE/XA Πρώτων Υλών
 - FTSE/XA Ταξιδιών και Αναψυχής FTSE/XA Τεχνολογίας
 - FTSE/XA Τηλεπικοινωνιών FTSE/XA Τραπεζών
 - FTSE/XA Τροφίμων και Ποτών FTSE/XA Υγείας
 - FTSE/XA Υπηρεσιών Κοινής ,φέλειας FTSE/XA Χημικών
 - FTSE/XA Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών
- Το δείκτη FTSE/XA-International. Είναι ο δείκτης που περιλαμβάνει τις μετοχές Μεγάλης Κεφαλαιοποίησης ("Big Cap") του ΧΑ. Η διαφορά του από τους δύο πρώτους δείκτες είναι ότι περιλαμβάνει εκτός από τις ελληνικές και τις ξένες εταιρείες που γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης στην κοινή πλατφόρμα διαπραγμάτευσης του ΧΑ.^{49, 50}

Οι δείκτες του FTSE/XA είναι επίσης δείκτες που κατασκευάζονται ως μέσοι σταθμικοί με συντελεστές στάθμισης τη χρηματιστηριακή αξία των μετοχών. Η διαφορά τους από τους δείκτες του Χρηματιστηρίου Αθηνών είναι ότι εκτός από την παραπάνω στάθμιση, χρησιμοποιούν και μια δεύτερη στάθμιση, σε σχέση με το εύρος διασποράς των μετοχών της εταιρείας. Με βάση αυτό το κριτήριο, οι μετοχές με διασπορά μέχρι 15% δεν γίνονται αποδεκτές για συμμετοχή στο δείκτη. Οι υπόλοιπες μετοχές σταθμίζονται με βάση τον Πίνακα :

Δείκτης Eurobank Private Sector MID 40

Οι μετοχές που συμμετέχουν στο Δείκτη προέρχονται από την Κατηγορία Υψηλής, Μεσαίας και Μικρής Κεφαλαιοποίησης του ΧΑ. Από αυτές αποκλείονται:

- Οι μετοχές με κεφαλαιοποίηση άνω του 1 δισ. ευρώ.

⁴⁹ Καρυπίδου Ελένη,(Ελληνική Χρηματιστηριακή Αγορά),2013, σελ.32

⁵⁰ Σαβουιδάκης Ιωάννης, Χρηματιστηριακή Αγορά, Πτυχιακή Εργασία, 2010 σελ 1-10

- Οι μετοχές εταιρειών του ευρύτερου χρηματοπιστωτικού τομέα.
- Οι μετοχές εταιρειών του ευρύτερου δημόσιου τομέα. ,ς εταιρείες του ευρύτερου δημόσιου τομέα ορίζονται εκείνες στις οποίες το Δημόσιο συμμετέχει με ποσοστό μεγαλύτερο του 20%.
- Οι μετοχές που έχουν ποσοστό ευρείας διασποράς μικρότερο ή ίσο με 15%.

Ο δείκτης είναι ένας σταθμικός μέσος όρος με συντελεστές στάθμισης την κεφαλαιοποίηση των εταιρειών. Υπολογίζεται με ημερομηνία βάσης το κλείσιμο της 30.9.2004 και τιμή εκκίνησης τις 1.000 μονάδες.^{51,52}

2.3 ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κατά την δεκαετία του 1960 η αύξηση του εγχώριου εργατικού δυναμικού ότι αποτέλεσε την κύρια πηγή τροφοδότησης της ανεργίας. Οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας 7,6% κατά μέσο όρο στην περίοδο 1961 – 1970 και τα μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα απορρόφησαν σε ένα μεγάλο βαθμό την ανεργία. Όμως στην δεκαετία 1981 – 1990 εμφανίζεται μια καθαρή παλιννόστηση 334.000 ατόμων που στην πλειοψηφία τους είχαν μεταναστεύσει τις προηγούμενες δεκαετίες στην βόρειο Ευρώπη. Συνέπεια όλων αυτών των δημογραφικών τάσεων καθώς επίσης και της παρατεταμένης ύφεσης στην ελληνική οικονομία είναι η μείωση των ευκαιριών απασχόλησης των νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας.⁵³

Πράγματι, η αναλογία των νεοεισερχομένων ανέργων στην αγορά εργασίας στο σύνολο των ανέργων της χώρας αυξήθηκε από 45,2% το 1988 σε 54% το 1991. Επίσης, οι άνεργοι ηλικίας μεταξύ 15 – 29 ετών αποτελούσαν σχεδόν το 60% του συνόλου το 1993.

Αναλυτικότερα, το εργατικό δυναμικό που αποτελεί την βάση της συνολικής προσφοράς εργασίας, προσδιορίζεται από τρεις βασικές μεταβλητές: την δομή του πληθυσμού, την εξέλιξη της μετανάστευσης και παλιννόστησης, το μέγεθος και την μεταβολή των ποσοστών συμμετοχής του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό.

Όπως είναι γνωστό, στις σύγχρονες βιομηχανικές κοινωνίες η εξειδικευμένη πολιτική απασχόλησης αποτελεί πλέον ένα οργανικό στοιχείο της γενικότερης οικονομικής πολιτικής. Η εμπλοκή του κράτους μέσω εξειδικευμένων μηχανισμών, στις λειτουργίες της αγοράς υπήρξε απόρροια των ριζικών μεταλλαγών που πραγματοποιούνται στην σύνθεση του ενεργού πληθυσμού των ανεπτυγμένων βιομηχανικών χωρών. Έτσι το φαινόμενο της γενίκευσης της μισθωτής εργασίας που καθιστά την κύρια μορφή αξιοποίησης του εργατικού

⁵¹ Καρυπίδου Ελένη,(Ελληνική Χρηματιστηριακή Αγορά),2013, σελ.34

⁵² Σαβουιδάκης Ιωάννης, Χρηματιστηριακή Αγορά, Πτυχιακή Εργασία, 2010 σελ 4-16

⁵³ Ζερβογιάννη Α.,(Ανεργία και Πολιτικές Απασχόλησης),2013, σελ.30

δυναμικού, είναι αυτό που οδηγεί και στην κοινωνική αναγνώριση του φαινομένου της ανεργίας. Το γεγονός δηλαδή ότι για την συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού η εξαρτημένη εργασία αποτελεί την βασική είτε και την μοναδική πηγή του εισοδήματος οδηγεί αναπότρεπτα στην ανάγκη δημιουργίας των εξειδικευμένων εκείνων μηχανισμών οι οποίοι θα εξασφαλίζουν εισόδημα στα άτομα που διαθέτουν απασχόληση και θα τα διευκολύνουν ταυτόχρονα στην αναζήτηση απασχόλησης.⁵⁴

Στην χώρα μας, η άσκηση μιας συνεκτικής πολιτικής στο πεδίο της αγοράς εργασίας αντιμετωπίζει εγγενείς δυσχέρειες, οι οποίες συνδέονται άμεσα με την φύση και την διάρθρωση της απασχόλησης. Η επιβίωση σε μεγάλη έκταση παραδοσιακών μορφών απασχόλησης, οι οποίες απορροφούν την πλεονάζουσα εργατική δύναμη, δεν επιτρέπει μια λεπτομερή καταγραφή της πραγματικότητας της ελληνικής αγοράς εργασίας.

Η μικροοικονομική πολιτική για την απασχόληση εξειδικεύεται έτσι ώστε να γίνει δυνατή η αντιμετώπιση της ανεργίας των ομάδων εκείνων του πληθυσμού που είναι λιγότερο ανταγωνιστικές στην αγορά εργασίας. Προς την κατεύθυνση αυτή έχουν ληφθεί σημαντικές πρωτοβουλίες κυρίως μέσω των προγραμμάτων απασχόλησης και επαγγελματικής κατάρτισης, με σκοπό να αμβλυνθούν οι ανισορροπίες που περιορίζουν την αποτελεσματικότητα της αγοράς εργασίας.

Σε περιόδους οικονομικής ύφεσης σαν αυτή που διανύουμε τώρα, αυξάνονται οι οικονομικές ανισότητες ανάμεσα στις διάφορες ομάδες του πληθυσμού. Ένα σημαντικό κομμάτι του εργατικού δυναμικού το αποτελούν κυρίως νέοι, οι γυναίκες και οι ανειδίκευτοι εργάτες, αισθάνονται εντονότερα το βάρος και τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης. Κατά συνέπεια, προκύπτει η ανάγκη για υποστήριξη και εξασφάλιση αυτών των ομάδων που πλήττονται από τις δυσμενείς εξελίξεις της οικονομικής δραστηριότητας.⁵⁵

Θα πρέπει όμως ταυτόχρονα να αναγνωρίσουμε πέρα από την ανάγκη αυτή, η εξασφάλιση εισοδήματος στις ομάδες του πληθυσμού που πλήττονται από την ανεργία εξυπηρετεί και τους ευρύτερους στόχους της οικονομικής πολιτικής. Δεδομένου με το εισόδημα αυτό επηρεάζεται θετικά ιδιαίτερα σε περίοδο οικονομικής ύφεσης η ενεργός ζήτηση και κατά συνέπεια το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας και της απασχόλησης.

Οι βασικοί άξονες για τον εκσυγχρονισμό του νέου συστήματος είναι η βελτίωση της κοινωνικής προστασίας των ανέργων και η ανάπτυξη ενός σύγχρονου συστήματος καταγραφής της ανεργίας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τις κάτωθι καινοτομίες :

⁵⁴ Ζερβογιάννη Α.,(Ανεργία και Πολιτικές Απασχόλησης),2013, σελ.30

⁵⁵ Ζερβογιάννη Α.,(Ανεργία και Πολιτικές Απασχόλησης),2013, σελ.32

- Επιδότηση των νέων ηλικίας 20- 29 που εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας.
- Να γίνουν πιο ελαστικές οι προϋποθέσεις για την θεμελίωση δικαιώματος τακτικής επιδότησης.
- Αύξηση επιδότησης κατά ένα τρίμηνο.
- Να ληφθεί μέριμνα για ορισμένες κατηγορίες εποχικά απασχολουμένων όπως για παράδειγμα στον τουρισμό⁵⁶.

2.4 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΑΝΕΡΓΙΑ – ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Ο πληθωρισμός και η ανεργία είναι τα δύο κύρια θέματα της μακροοικονομικής. Είναι ανάμεσα στα βασικά ενδιαφέροντα των σχεδιαστών της πολιτικής.

Σύμφωνα με την θεωρία, η ανεργία οφείλεται κατά ένα μέρος στην έλλειψη ενεργού ζήτησης και αποκαλείται κυκλική κατά ένα άλλο μέρος στην δομή και τις ιδιομορφίες της αγοράς εργασίας και αποκαλείται διαρθρωτική ανεργία που είναι σοβαρότερης μορφής αφού η εξάλειψη των αιτιών που την προκαλούν απαιτεί θεσμικές αλλαγές μακροχρόνιας διάρκειας.

Η ανεργία διαφέρει ανάλογα με την χώρα και τον χρόνο. Η ανεργία των νέων και των γυναικών είναι υψηλότερη στις αναπτυγμένες χώρες. Η ανεργία δεν είναι ένα πρωτογενές μέγεθος, αλλά το αποτέλεσμα συσχετισμού μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας. Τα αίτια της ανεργίας πρέπει να αναζητηθούν στους προσδιοριστικούς παράγοντες των δύο αυτών μεταβλητών.

Τα κόστη από την ύπαρξη της ανεργίας είναι οικονομικά, κοινωνικά, και πολιτικά, ενώ τα μακροχρόνια ποσοστά ανεργίας οδηγούν συχνά σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις με σοβαρές συνέπειες για το κοινωνικό σύνολο.

Όταν οι οικονομολόγοι προσπαθούν να κατανοήσουν τον πληθωρισμό για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, τυπικά δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη της προσφοράς χρήματος. Η χρηματική ανάπτυξη παίζει έναν ειδικό ρόλο στην απόφαση για τον πληθωρισμό, όχι γιατί τα χρήματα επηρεάζουν τις τιμές περισσότερο άμεσα, από ότι οι άλλοι συντελεστές, αλλά

⁵⁶ <http://www.syn.gr/programma/b4.htm>, Για την πλήρη απασχόληση και την καταπολέμηση της ανεργίας

επειδή οι εμπειρικές διακυμάνσεις στην χρηματική ανάπτυξη υπολογίζονται για τις μεγαλύτερες αποκλίσεις στην ανάπτυξη της συνολικής ζήτησης.⁵⁷

2.5 ΜΟΡΦΕΣ–ΑΙΤΙΕΣ–ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ–ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Πληθωρισμός είναι η συνεχής αύξηση της κυκλοφορίας του χρήματος, που δεν ανταποκρίνονται στην αύξηση της παραγωγής των αγαθών ή αλλιώς η συνεχής άνοδος του γενικού επιπέδου των τιμών. Κατά συνέπεια ο πληθωρισμός ισοδυναμεί με μια συνεχή μείωση της αγοραστικής δύναμης του χρήματος.⁵⁸

Ο πληθωρισμός έχει γενικά αρνητικές επιδράσεις στα ακόλουθα :

- Στην διανομή του εισοδήματος.
- Στο ισοζύγιο πληρωμών της χώρας, μείωση ανταγωνιστικότητας
- Στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, δημιουργία κλίματος αβεβαιότητας

Σε κανονικές συνθήκες όταν έχουμε υψηλό πληθωρισμό έχουμε και ταυτόχρονα χαμηλή ανεργία και αντίστροφα, με χαμηλό πληθωρισμό έχουμε ταυτόχρονα υψηλή ανεργία.

Όταν παρατηρείται μικρή αύξηση του πληθωρισμού τότε μιλούμε για έρποντα πληθωρισμό και αντίθετα όταν παρατηρείται μεγάλη αύξηση του πληθωρισμού τότε μιλάμε για καλπάζοντα πληθωρισμό.

Γενικά διακρίνουμε τέσσερις κατηγορίες πληθωρισμού ανάλογα με τα αίτια που τον δημιουργούν :

- A. Πληθωρισμός Ζήτησης που είναι ο πληθωρισμός που δημιουργείται όταν το επίπεδο των τιμών αυξάνεται συνέχεια λόγω της αύξησης της ζήτησης για τα αγαθά.
- B. Πληθωρισμός Κόστους που είναι ο πληθωρισμός που δημιουργείται όταν η αύξηση της αμοιβής της εργασίας υπερβαίνει σε ποσοστό την αύξηση της παραγωγικότητας, δηλαδή, είναι ο πληθωρισμός που δημιουργείται από την αύξηση του κόστους παραγωγής όπως των μισθών και της τιμής των πρώτων υλών.
- C. Εισαγόμενος Πληθωρισμός που είναι αυτός που προέρχεται από την αύξηση της τιμής των αγαθών που εισάγονται από άλλες χώρες.

⁵⁷ Ζερβογιάννη Α.,(Ανεργία και Πολιτικές Απασχόλησης),2013, σελ.33

⁵⁸ Ζερβογιάννη Α.,(Ανεργία και Πολιτικές Απασχόλησης),2013, σελ.14

D. Στασιμοπληθωρισμός ή Πληθωρισμός Ύφεσης που είναι το φαινόμενο όπου έχουμε υψηλό πληθωρισμό, δηλαδή αύξηση των τιμών με ταυτόχρονη αύξηση της ανεργίας.

Ο Πληθωρισμός μετράται με τον Δείκτη Τιμών Καταναλωτή που έχει σκοπό την μέτρηση των μεταβολών του γενικού επιπέδου των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών του μέσου νοικοκυριού.

Στην Ελλάδα ο υπολογισμός του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή γίνεται με την εφαρμογή του δείκτη Laspeyres από ένα σύνολο περίπου 600 ειδών και υπηρεσιών, όπου η συλλογή τιμών γίνεται από καταστήματα λιανικής πώλησης από 17 περίπου διαφορετικές πόλεις μέσα σε ένα καθορισμένο χρονικό διάστημα.⁵⁹

Για τον υπολογισμό του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή εφαρμόζεται ο ακόλουθος τύπος :

$$\text{Δείκτης Τιμών Καταναλωτή} = \sum A_i^t x V_i$$

Όπου : A_i^t είναι ο ατομικός δείκτης του είδους i

$V_i = \frac{p_i^0 x q_i^0}{\sum p_i^0 x q_i^0}$ ο συντελεστής στάθμισης με p και q τις τιμές και ποσότητες αντίστοιχα.

Ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή στην Ελλάδα γίνεται σύμφωνα με τα πρότυπα των Διεθνών Ταξινόμησεων (COICOP – Classification of Individual Consumption by Purpose, και HICP – Harmonized Indexes of Consumer Prices της EUROSTAT)

2.5.1 ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

⁶⁰Οι δυσμενείς επιπτώσεις του πληθωρισμού στο σύνολο της οικονομίας, όπως στην κατανομή του εισοδήματος, στην παραγωγή προβάλλουν ως επιτακτική ανάγκη υιοθέτησης κάποιων μέτρων για την αντιμετώπιση του. Τα μέτρα αντιπληθωριστικής πολιτικής που έχουν ληφθεί διαφέρουν από την εκάστοτε κυβέρνηση λόγω των διαφορετικών στόχων οικονομικής πολιτικής που θέλουν να πετύχουν. Χαρακτηριστικό των μέτρων είναι η βραχυχρόνια προοπτική τους, αφού κάθε κυβέρνηση επιδιώκει άμεσα αποτελέσματα και δεν ενδιαφέρεται για τις επιπτώσεις της πολιτικής της στο μέλλον.

⁵⁹ Κωστανάσιου Αγγελική, Η εξέλιξη της ανεργίας και του πληθωρισμού στην Ελλάδα διαχρονικά και προβλέψεις για την μελλοντική εξέλιξη τους, Πτυχιακή Εργασία, 2011 σελ 4-25

⁶⁰ Μεγαπάνος Δημήτριος- Παππάς Κωνσταντίνος,(Οικονομική Κρίση και Πληθωρισμός η περίπτωση της Ελλάδας),2008, σελ.19

Ένα μέτρο που έχει κατά καιρούς χρησιμοποιηθεί είναι η επιβολή άμεσων ελέγχων στις τιμές και τους μισθούς καθώς και η θέσπιση κανόνων με τις μεταβολές τους βάσει των μεταβολών της μέσης παραγωγικότητας. Κατά το σύστημα αυτό κάποιο κρατικό όργανο προσδιορίζει και επιβάλλει το ύψος των τιμών και των μισθών είτε για το σύνολο της οικονομίας είτε για τους πιο σημαντικούς τομείς της, όπως είναι οι κλάδοι παραγωγής πρώτων υλών και ηλεκτρικής ενέργειας.

Η επιδιωκόμενη σταθερότητα των τιμών είναι δυνατόν να επιτευχθεί αν και μόνο αν η κρατική εξουσία έχει τους μηχανισμούς που είναι απαραίτητοι για την αποτελεσματική επιβολή των άμεσων ελέγχων.

⁶¹Ωστόσο, το μέτρο αυτό όχι μόνο είναι δαπανηρό γιατί δημιουργεί γραφειοκρατικούς μηχανισμούς αλλά ακόμα περισσότερο είναι δύσκολο να πετύχει την σταθερότητα των τιμών, αφού δεν υπάρχουν εκείνοι οι μηχανισμοί για τους ελέγχους αυτούς. Επιπλέον υπάρχουν πάντοτε τρόποι για να αποφύγουν οι ενδιαφερόμενοι το αποτέλεσμα των ελέγχων, για παράδειγμα αν η τιμή ενός προϊόντος δεν μπορεί να αυξηθεί τότε οι επιχειρηματίες μπορούν να αυξήσουν το κέρδος τους χειροτερεύοντας την ποιότητα του προϊόντος. Για αυτούς ακριβώς τους λόγους οι επιβαλλόμενοι έλεγχοι είναι μερικοί, περιοριζόμενοι μόνο σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας.

Θα μπορούσε κάποιος εύλογα να ισχυριστεί ότι το μέτρο αντιπληθωριστικής πολιτικής είναι η μείωση της συνολικής προσφοράς χρήματος μέσω της νομισματικής πολιτικής.

Με άλλα λόγια στην Ελλάδα με την κατάργηση του μηχανισμού ελέγχου των τιμών και την έλλειψη ανεξαρτησίας της κεντρικής τράπεζας στον καθορισμό νομισματικών στόχων δεν μπορεί να υπάρξει όριο στις αυξήσεις των μισθών και επομένως στην επέκταση του πληθωρισμού κόστους.

Οι κυβερνήσεις είναι πολύ πιο ευάλωτες στις πιέσεις για δημοσιονομική και πιστωτική περιστολή μέσω της μείωσης του ελλείμματος του δημοσίου παρά στο απρόσωπο κόστος που προκαλεί ο πληθωρισμός. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το έλλειμμα του δημοσίου τομέα να χρηματοδοτείται με αυξανόμενη προσφορά χρήματος που δίνει την ψευδαίσθηση του αυξημένου χρηματικού εισοδήματος και του πλούτου με συνέπεια την αύξηση της ζήτησης και κατά επέκταση των τιμών. Βέβαια από εισαγωγή της Ελλάδος στην Οικονομική Νομισματική Ένωση (ONE) με βάση συγκεκριμένα οικονομικά στοιχεία που ήταν όλα ίδια για τις χώρες του Ενιαίου Νομίσματος. Από το 2002 η χώρα μας μέλος της ONE έχει

⁶¹ Μεγαπανος Δημητριος- Παππας Κωνσταντίνος,(Οικονομική Κρίση και Πληθωρισμος η περίπτωση της Ελλάδας),2008, σελ.20

νόμισμα το ευρώ, η Τράπεζα της Ελλάδος έχασε το προνόμιο έκδοσης χρήματος καθώς και μια σειρά νομισματικών πολιτικών και μέτρων για την οικονομική πολιτική της χώρας. Από το 2002 και μετά όλες οι αποφάσεις θα λαμβάνονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα με έδρα την Φρανκφούρτη.^{62, 63}

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο σχέδιο αντιπληθωριστικής πολιτικής σε σχέση με την επιδίωξη άλλων μακροοικονομικών στόχων. Όπως για παράδειγμα, για την επίτευξη του στόχου της οικονομικής μεγέθυνσης χρησιμοποιείται συστηματικά η δημοσιονομική επέκταση, για την συγκράτηση του εμπορικού ελλείμματος έχει καθιερωθεί η πολιτική της διολίσθησης – υποτίμησης του νομίσματος και για την τόνωση εισροής κεφαλαίων τα ελκυστικά επιτόκια. Για την μείωση όμως του πληθωρισμού τέτοια συστηματική πολιτική δεν έχει παρατηρηθεί. Ακόμα χειρότερα οι εκάστοτε αντιπληθωριστικοί στόχοι συχνά εξαγγέλλονται ταυτόχρονα με θεσμικές μεταβολές, είτε με μέτρα που εξυπηρετούν άλλους στόχους της κυβερνητικής πολιτικής όπως υποτίμηση και κοινωνικές παροχές τα οποία κλιμακώνουν τον πληθωρισμό.

⁶⁴Η ύπαρξη του φαύλου κύκλου πληθωρισμού – διολίσθησης νομίσματος σύμφωνα με τον οποίο η αναπροσαρμογή της συναλλαγματικής ισοτιμίας διορθώνει την πτώση της ανταγωνιστικότητας που προκαλεί ο πληθωρισμός. Με δεδομένο όμως τον ανοιχτό χαρακτήρα της οικονομίας προκαλείται έτσι η άμεση άνοδος των τιμών που χειροτερεύει εκ νέου την ανταγωνιστικότητα.

Όπως αναφέραμε ο πληθωρισμός είναι η αύξηση στις τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών. Οι κυριότερες συνέπειες του πληθωρισμού είναι η μείωση των εισοδημάτων των εργαζομένων, η επιδείνωση του ισοζυγίου πληρωμών και η στασιμότητα του αναπτυξιακού ρυθμού της οικονομίας.

Από τον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε την εξέλιξη του πληθωρισμού για την ελληνική οικονομία την χρονική περίοδο 1947 – 2003.

Από τα ποσοστά 3% και 4% που κυμαινόταν συνήθως ο πληθωρισμός για τις δεκαετίες 1950 και 1960 εκτινάχθηκε στο 15,5% το 1973 και στο 27% το 1974 με την αύξηση της τιμής του πετρελαίου και τα γεγονότα στην Κύπρο, για να σταθεροποιηθεί αργότερα μετά την μεταπολίτευση στο 13%. Την δεκαετία του 1980 με την δεύτερη πετρελαϊκή κρίση (1980) και την αύξηση της τιμής του πετρελαίου επέρχεται και πάλι μια αύξηση του πληθωρισμού από 19% σε 24% , με εξαίρεση την περίοδο 1987 – 1989 όπου

⁶² Μεγαπanos Δημητριος- Παππας Κωνσταντινος,(Οικονομικη Κριση και Πληθωρισμος η περιπτωση της Ελλάδας),2008, σελ.20

⁶³ Σαρτζετάκης Ε. Ε., Πληθωρισμός: αίτια και κόστος, 2012 σελ 4-13

⁶⁴ Μεγαπanos Δημητριος- Παππας Κωνσταντινος,(Οικονομικη Κριση και Πληθωρισμος η περιπτωση της Ελλάδας),2008, σελ.22

κυμάνθηκε από 16% μέχρι 13% που οφείλεται στην εφαρμογή σταθεροποιητικού προγράμματος.⁶⁵

Το 1991 τα αντίστοιχα ποσοστά πληθωρισμού σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΟΟΣΑ ήταν 4,2% και 5,2% αντίστοιχα.

Συνήθως για την μείωση του πληθωρισμού απαιτούνται διάφορα κυβερνητικά μέτρα όπως προγράμματα σταθεροποίησης της οικονομίας, μέτρα λιτότητας με στόχο την μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης, την ανάλογη εφαρμογή συγκρατημένης εισοδηματικής πολιτικής, την μείωση των ελλειμμάτων του δημόσιου

τομέα και την μείωση των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού.⁶⁶

Ο πληθωρισμός είναι ένα μέγεθος το οποίο παρουσιάζει την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η οικονομία. Κάνοντας μια αναδρομή στο παρελθόν παρατηρούμε ότι, την περίοδο 1990 – 1994 ο μέσος ετήσιος ρυθμός ήταν αρκετά μεγάλος περίπου 17% . Από τότε ο πληθωρισμός παρουσιάζει σταδιακή μείωση. Συγκεκριμένα ο πληθωρισμός μεταξύ των ετών 1990 – 1992 μειώθηκε κατά πέντε ποσοστιαίες μονάδες. Για να διαμορφωθεί όμως μια ολοκληρωμένη εικόνα για τις μελλοντικές εξελίξεις πρέπει να εξετάσουμε τις βραχυχρόνιες διακυμάνσεις του.

Η λήψη φορολογικών μέτρων τον Αύγουστο του 1992 ήταν η αιτία για την αναζωπύρωση του πληθωρισμού, ο οποίος είχε υποχωρήσει την διετία 1990 – 1992. Τα μέτρα αυτά είχαν κριθεί τότε κατάλληλα για την αποτροπή της αύξησης του δημοσιονομικού ελλείμματος η οποία αύξηση θα οδηγούσε στο μέλλον σε πληθωριστικές πιέσεις κατά τρόπο μόνιμο. Έτσι ο τιμάριθμος το 1993 είχε μια ποσοστιαία αύξηση 2,5 μονάδων από τον Αύγουστο του 1992. Πολλοί υποστήριζαν τότε ότι θα είχε αναστραφεί η αύξηση του πληθωρισμού αν δεν είχαν ληφθεί τα φορολογικά μέτρα, καθώς επίσης ότι αν τα μέτρα ήταν εισπρακτικά τα αποτελέσματα θα ήταν θετικά.

Η ελληνική οικονομία την χρονική περίοδο 1978 – 1980 αντιμετώπισε την δεύτερη πετρελαϊκή κρίση, και εισήλθε σε μια νέα φάση, αυξήθηκε ο δανεισμός, οι δαπάνες και η απασχόληση στον δημόσιο τομέα με τα περαιτέρω οδυνηρά ελλείμματα και το διογκωμένο δημοσιονομικό χρέος στην δεκαετία 1990 την εφαρμογή των σταθεροποιητικών

⁶⁵ Μεγαπανος Δημητριος- Παππας Κωνσταντινος,(Οικονομική Κρίση και Πληθωρισμος η περιπτωση της ελλαδας),2008, σελ.23

⁶⁶ Μεγαπανος Δημητριος- Παππας Κωνσταντινος,(Οικονομική Κρίση και Πληθωρισμος η περιπτωση της ελλαδας),2008, σελ.23

προγραμμάτων με το πάγωμα των προσλήψεων στον δημόσιο τομέα, με τελικό επακόλουθο την μείωση του πληθωρισμού αλλά και την αύξηση της ανεργίας.^{67, 68}

2.6 ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Πολλοί υποστηρίζουν ότι ανεξάρτητα από αν η Ελλάδα θα έπρεπε να διεκδικήσει την συμμετοχή της ή όχι στην Νομισματική Ένωση, έπρεπε να εφαρμόσει ένα πρόγραμμα οικονομικής σταθεροποίησης. Ακόμη, και αν κάποιος υποστηρίζει το αντίθετο, από την στιγμή που τόσο η όξυνση του διεθνούς ανταγωνισμού όσο και οι υπό διαμόρφωση πολιτικές διεργασίες στην Ευρώπη ευνοούσαν την επιβολή του ενιαίου νομίσματος, το κόστος από την μη ένταξη της Ελλάδος στην ΟΝΕ θα ήταν ανυπολόγιστο. Πιθανή περιθωριοποίηση της χώρας ακόμα και αν κατατάσσεται στις λεγόμενες αναδυόμενες αγορές θα έβλαπτε σε πολύ μεγάλο βαθμό όλες τις υγιείς δυνάμεις της ελληνικής βιομηχανίας.⁶⁹

Μακροπρόθεσμα τα οφέλη από την χρήση του ενιαίου νομίσματος θα αποτελούν μόνιμη πηγή ευημερίας για την ελληνική βιομηχανική επιχείρηση, πέραν από μια εξαίρεση που αφορά στην απώλεια της δυνατότητας αυτόνομου χειρισμού της συναλλαγματικής ισοτιμίας ως εργαλείο για τον επηρεασμό των πραγματικών οικονομικών μεγεθών προκειμένου να γίνεται ομαλά η επαναφορά σε ισορροπία μετά την επίδραση εξωτερικών διαταραχών.

Είναι εξαιρετικά αμφίβολο κατά πόσο η απώλεια αυτή αποτελεί σημαντικό κόστος για την Ελλάδα. Σε όλη την περίοδο άσκησης χαλαρής συναλλαγματικής πολιτικής δεν φάνηκε καμία συστηματική άνοδος της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές και για αυτό γιατί η πολιτική της ταχείας διολίσθησης δεν είχε ως αποτέλεσμα την μεταστροφή της εγχώριας δαπάνης από τα εισαγόμενα στα εγχώρια παραγόμενα προϊόντα, αλλά ούτε και ευνόησε ιδιαίτερα την προώθηση των εξαγωγών.

Η διεύρυνση του ενδοτικού εμπορίου και η μείωση του κόστους συναλλαγών αποτελούν δύο σημαντικά οφέλη από την υιοθέτηση του Ευρώ. Τα οφέλη αυτά είναι συνάρτηση του γεωγραφικού προσανατολισμού του εξαγωγικού εμπορίου. Ενδεικτικό της σημασίας αυτού του είδους των ωφελειών για την ελληνική βιομηχανία είναι το γεγονός ότι περίπου το 60% του ελληνικού εξωτερικού εμπορίου κατευθύνεται προς τις χώρες της

⁶⁷ Μεγαπάνος Δημητριος- Παππας Κωνσταντίνος,(Οικονομική Κρίση και Πληθωρισμος η περιπτωση της ελλαδας),2008, σελ.23

⁶⁸ Κωστανάσιου Αγγελική, Η εξέλιξη της ανεργίας και του πληθωρισμού στην Ελλάδα διαχρονικά και προβλέψεις για την μελλοντική εξέλιξη τους, Πτυχιακή Εργασία, 2011 σελ 26-29

⁶⁹ Θωμόπουλου Τ., <http://www.kathimerini.gr/501712/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/parameleitai-h-viomhchania-ka8ysterei-h-anapty3h>

Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι προφανές ότι οι κλάδοι με μεγαλύτερη εξωστρέφεια θα έχουν και τα μεγαλύτερα οφέλη από την μείωση του κόστους συναλλαγών.⁷⁰

Ένα από τα πιο ουσιαστικά οφέλη για την ελληνική βιομηχανία θα είναι η βελτίωση των όρων δανεισμού. Μολονότι τα τελευταία χρόνια σημειώθηκε στην Ελλάδα σημαντική αποκλιμάκωση των επιτοκίων κυρίως του εντεινόμενου τραπεζικού ανταγωνισμού μετά την απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της προσαρμογής του πληθωρισμού σε χαμηλότερα επίπεδα, όσο και το πραγματικό επιτόκιο χορηγήσεων παραμένουν υψηλότερα από των αντίστοιχων μέσων ευρωπαϊκών. Αυτό οφείλεται κυρίως στις υψηλές δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα που συντηρούν την σχετική στενότητα στην αγορά χρήματος και επιβαρύνονται δανειακά επιτόκια με υψηλότερα ασφάλιστρα κινδύνου.^{71, 72.}

Η βελτίωση της πιστοληπτικής ικανότητας των ελληνικών βιομηχανικών επιχειρήσεων μετά την υιοθέτηση του ευρώ είναι ραγδαία. Η μείωση του κόστους δανεισμού πρέπει να αναμένεται ότι βελτιώνει σημαντικά τους δείκτες αποδοτικότητας των βιομηχανικών επιχειρήσεων και τονώνει ουσιαστικά την επενδυτική δραστηριότητα.

2.7 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

⁷³Ο τουριστικός τομέας και οι τουριστικές υπηρεσίες αποτελούν από τους πιο σημαντικούς τομείς για την απασχόληση και από τους κερδοφόρους συναλλαγματικά τομείς για την ελληνική οικονομία.

Σήμερα στον τουρισμό η ετήσια εποχική απασχόληση, δηλαδή η πλειοψηφία από αυτούς που εργάζονται μονάχα στην τουριστική περίοδο, δηλαδή στους θερινούς μήνες και που συνήθως μένουν άνεργοι το υπόλοιπο χρονικό διάστημα ανέρχεται σε 150.000 άτομα. Οι χώρες προέλευσης των τουριστών είναι η Γερμανία, Αγγλία, ΗΠΑ, Γαλλία, Σουηδία, Ιαπωνία, Καναδάς και Αυστραλία.

Μια σημαντική πηγή εσόδων για την Ελλάδα είναι ο τουρισμός. Το κλίμα και η φυσική διαμόρφωση της χώρας είναι στοιχεία που την κάνουν ξεχωριστή στην διεθνή αγορά. Για να εκτιμήσουμε τις προοπτικές της Ελλάδας αλλά και να κρίνουμε την μέχρι τώρα πολιτική που εφαρμόστηκε σε αυτό το ζήτημα θα πρέπει να εξετάσουμε τα βασικά

⁷⁰Θωμόπουλου Τ., <http://www.kathimerini.gr/501712/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/parameleitai-h-viomhchania-ka8ysterei-h-anapty3h>

⁷¹Θωμόπουλου Τ., <http://www.kathimerini.gr/501712/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/parameleitai-h-viomhchania-ka8ysterei-h-anapty3h>

⁷² Παπαϊωάννου Κατερίνα, Επιπτώσεις στην Ελληνική βιομηχανία από την ένταξη μας στην ΕΟΚ, Πτυχιακή εργασία, 1994 σελ 29

⁷³ Σωπασή Ειρήνη, Επιχειρηματικότητα και τουριστική ανάπτυξη, σελ.9

χαρακτηριστικά και την τάση του τουριστικού ρεύματος προς την χώρα μας.

Ο αριθμός αφίξεων ξένων τουριστών είναι ένα αξιόλογο μέτρο για την παρακολούθηση της δραστηριότητας τουριστικού τομέα. Για την καλύτερη αξιολόγηση της τουριστικής κίνησης από το εξωτερικό ιδιαίτερη σημασία έχει η υπηκοότητα των τουριστών. Και αυτό γιατί συχνά η χώρα προέλευσης προδίδει την οικονομική κατάσταση των επισκεπτών.

Οι αφίξεις τουριστών στην Ελλάδα παρουσιάζονται κάθε χρόνο περισσότερες αλλά ο ρυθμός της αύξησης τους μειώνεται συνεχώς. Αν αυτό συνεχιστεί τότε οι αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών θα εισέλθουν σε μια περίοδο στασιμότητας αν όχι καθόδου, πράγμα που καθόλου ενθαρρυντικό δεν είναι για την ελληνική οικονομία και την περιφερειακή ανάπτυξη ειδικότερα. Οι έντονες αυξομειώσεις επιδρούν αρνητικά στις επενδυτικές βλέψεις και πράξεις των επιχειρηματιών με αποτέλεσμα ο τουρισμός να χάνει αρκετά έργα υποδομής που σε μια ομαλότερη περίοδο θα είχαν πραγματοποιηθεί.

Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους βασικότερους αναπτυξιακούς παράγοντες για την ελληνική οικονομία. Ο αριθμός των τουριστών στην Ελλάδα παρουσιάζει ανοδική τάση. Την χώρα μας επισκέπτονται περίπου δέκα εκατομμύρια ξένοι τουρίστες το χρόνο, δηλαδή όσο και ο πληθυσμός της χώρας⁷⁴.

2.7.1 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

⁷⁵Παρόλο, την σημαντική συμμετοχή του τουριστικού τομέα στο ΑΕΠ της χώρας, το οποίο είναι αυξανόμενο, τα προβλήματα που αποτελούσαν τροχοπέδη για την ανοδική τάση του τουριστικού κλάδου στην Ελλάδα. Τα τελευταία χρόνια ο τουρισμός φαίνεται να αποκτά την θέση που πραγματικά θα έπρεπε να έχει στις αναπτυξιακές προτεραιότητες της χώρας που σημαίνει ότι τα προβλήματα αυτά θα τύχουν την ανάλογη αντιμετώπιση και την οριστική επίλυση τους. Τα σημαντικότερα προβλήματα και αυτά που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης αφορούν την οργανωτική δομή του τουριστικού κλάδου .

Το 1950 στην Ελλάδα ιδρύεται ο ΕΟΤ που αποτελεί το μοναδικό φορέα τουριστικής πολιτικής της εκάστοτε κυβέρνησης. Ο ΕΟΤ σε γενικές γραμμές βοήθησε αρκετά στην ανοδική πορεία του τουρισμού, όμως το έργο του εμπόδιζαν και εμποδίζουν τα προβλήματα που απασχολούν κάθε μεγάλη κρατική υπηρεσία. Η έλλειψη ευελιξίας και η γραφειοκρατία σε έναν κλάδο όπως ο τουριστικός που θέλει άμεσες έγκυρες και συντονισμένες προσπάθειες αποτελούν τροχοπέδη στην αποτελεσματική λειτουργία του οργανισμού. Αποτέλεσμα αυτών

⁷⁴ Ηράκλειτος, Τουριστική Οικονομική και Ελληνική Τουριστική Οικονομία, 2006 σελ 33-39

⁷⁵ Υηλάντη Παύλος, <http://www.euro2day.gr/specials/topics/article/1117507/11-agkathia-gia-ton-toyrismo.html>

των εμποδίων είναι η τεράστια ανεκμετάλλευτη περιουσία του ΕΟΤ και η αδυναμία σωστής προβολής και οργάνωσης του ελληνικού τουρισμού, κυρίως στο εξωτερικό.

Οι ανταγωνίστριες τουριστικά χώρες εξελίσσονται συνεχώς προσφέροντας νέες και πιο ποιοτικές τουριστικές υπηρεσίες καθιστώντας με αυτόν τον τρόπο τις υπηρεσίες της Ελλάδος αναχρονιστικές και σχετικά ακριβές. Αυτό που στην ουσία λείπει από την τουριστική πολιτική, εκτός από τον άμεσο εκσυγχρονισμό και τον προσανατολισμό της σε ποιοτικότερες, πιο σύγχρονες και ανταγωνιστικές υπηρεσίες είναι η έλλειψη οράματος. Στην τουριστική πολιτική θα πρέπει να μουν αντικειμενικοί στόχοι οι οποίοι θα ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες απαιτήσεις του τουριστικού κλάδου και να αφορούν συγκεκριμένα ποιοτικά και ποσοτικά αποτελέσματα.⁷⁶

Στον τομέα των επενδύσεων ωστόσο οι τουριστικές επιχειρήσεις δεν φαίνεται να επενδύουν σε ανθρώπινο δυναμικό και νέες τεχνολογίες και αυτό είναι ένα στοιχείο του αποπροσανατολισμού των επενδυτικών προγραμμάτων των τουριστικών επιχειρήσεων.

Αν θέλει η Ελλάδα και ειδικά τα νησιά έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στα παγκόσμια τουριστικά δρώμενα θα πρέπει να προσέξει ιδιαίτερα τις επενδύσεις στις νέες τεχνολογίες, όπως το internet, e-mail, κρατήσεις μέσω διαδικτύου, στα άτομα που στελεχώνουν τις τουριστικές επιχειρήσεις και στους διάφορους φορείς παροχής τουριστικών υπηρεσιών⁷⁷.

Σοβαρό εμπόδιο για την ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού αποτελεί επίσης η ξενοδοχειακή υποδομή. Το πρόβλημα ξεκινά από την κακή χωροταξική κατανομή των ξενοδοχείων. Στις αναπτυγμένες τουριστικά περιοχές, όπως τα Δωδεκανήσια υπάρχει υπέρ προσφορά κλινών ενώ στις υπόλοιπες περιοχές παρουσιάζονται σημαντικές ελλείψεις.

Τα τελευταία χρόνια η υπερβολική οικονομική ανάπτυξη των αστικών περιοχών χειροτέρεψε την ήδη δύσκολη οικονομική ανάπτυξη της περιφέρειας. Αυτή η κατάσταση ήταν η αιτία της εσωτερικής μετανάστευσης και της ερήμωσης πολλών περιφερειών της χώρας. Η μόνη λύση για την αντιστροφή της κατάστασης αυτής υπήρξε ο τουρισμός. Η ταχύτητα με την οποία μπορεί να αναπτυχθεί τουριστικά μια περιοχή, τα μικρά κεφάλαια που χρειάζεται για να ξεκινήσει να λειτουργεί μια τουριστική επιχείρηση και η απόδοση του τουρισμού στην οικονομία μιας περιοχής είναι λόγοι που κατέστησαν την τουριστική ανάπτυξη ως την πιο σημαντική προσπάθεια της περιφερειακής ενδυνάμωσης και την αναζωογόνησης οικονομικά φτωχών περιοχών. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε το γεγονός ότι οι τουριστικά ανεπτυγμένες περιφέρειες έχουν ποσοστά οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης που ξεπερνούν κατά πολύ το μέσο όρο της χώρας και προσεγγίζουν αυτά των μεγάλων

⁷⁶ Υηλάντη Παύλος, <http://www.euro2day.gr/specials/topics/article/1117507/11-agkathia-gia-ton-tourismo.html>

⁷⁷ Τσολακίδης Νίκος, <http://ekyklos.gr/sb/124-touristiki-oikonomia-touristiki-anaptyksi.html>

αστικών κέντρων Αθήνας και Θεσσαλονίκη. Αυτός είναι ο λόγος που οι περισσότερες επιχορηγήσεις προς την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας έχουν ως τελικό προορισμό την τουριστική ανάπτυξη της περιφέρειας και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου στις ήδη τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές⁷⁸.

2.7.2 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

⁷⁹Ο τουρισμός είναι εκείνος ο παραγωγικός τομέας που κατάφερε σε σύντομο χρονικό διάστημα να αποτελεί εκτός από τον σημαντικότερο κλάδο της ελληνικής οικονομίας, υπολογίσιμο παράγοντα κοινωνικής ανάπτυξης και σε πολλές περιπτώσεις το μοναδικό μέσο που έχει στην διάθεση της η κυβερνητική πολιτική για την περιφερειακή ανάπτυξη και την εξισορρόπηση της αναπτυξιακής διαδικασίας ανάμεσα στα αστικά κέντρα και την περιφέρεια.

Το γεγονός όμως που αναδεικνύει τον τουριστικό κλάδο σε νευραλγικό τομέα της ελληνικής οικονομικής, κοινωνικής και περιφερειακής ανάπτυξης είναι οι εξαιρετικά θετικές προοπτικές για ανάπτυξη του κλάδου τα επόμενα χρόνια. Ο τουρισμός είναι από τους λίγους κλάδους του οποίου τα αποτελέσματα στο μέλλον είναι αισιόδοξα. Εξάλλου το εύρος των δραστηριοτήτων που καλύπτει ο τουρισμός άμεσα ή έμμεσα είναι τόσο μεγάλο που θα μπορούσαμε να πούμε χωρίς υπερβολές ότι η κάθε αναπτυξιακή προσπάθεια στην Ελλάδα επηρεάζεται ή επηρεάζει σε βαθμό.

Η διαπίστωση αυτή όμως μπορεί αρχικά να μην είναι τόσο θετική όσο φαίνεται. Μπορεί οι προοπτικές του κλάδου να αναμένεται τα επόμενα χρόνια να συντελέσουν στην παραπέρα ανάπτυξη του τουρισμού και της ελληνικής οικονομίας, αλλά επειδή ο τουρισμός στο σύνολο του αποτελείται από δραστηριότητες με μεγάλη θετική ελαστικότητα, ίσως αυτές οι ευοίωνες προβλέψεις να μην ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Ενώ υπάρχουν όλες εκείνες οι προϋποθέσεις και οι προοπτικές για σημαντική αύξηση του τουρισμού τα επόμενα 20 χρόνια τόσο στην Ελλάδα όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα του τουρισμού υπάρχει περίπτωση αυτές να μην επαληθευτούν.

Αν για παράδειγμα στην Ελλάδα αυξηθεί η περιβαλλοντική ρύπανση ή χειροτερέψουν οι κλιματολογικές συνθήκες, τότε ο τουρισμός σίγουρα θα παρουσιάσει μεγάλη κάμψη αφήνοντας ανεκπλήρωτες τις προσδοκίες όλων για ανάπτυξη. Ιδιαίτερα στην Ελλάδα που δεν έχουν αναπτυχθεί ακόμα όσο θα έπρεπε εκείνοι οι μηχανισμοί που ελαχιστοποιούν τις αρνητικές επιπτώσεις στον τουρισμό ορισμένων απροσδόκητων παραγόντων ή γεγονότων, ο κίνδυνος είναι μεγαλύτερος. Αυτοί οι μηχανισμοί αφορούν την

⁷⁸ Τσαγανού Χρυσούλα, Η τουριστική ανάπτυξη στην Ελλάδα στο πλαίσιο του ανταγωνισμού, 2010, σελ 10

⁷⁹ Σωπασή Ειρήνη, (Επιχειρηματικότητα και τουριστική ανάπτυξη), 2013, σελ.30

ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού, την αύξηση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος, την επιθετική διαφήμιση και προβολή και τέλος την δημιουργία πιο ανταγωνιστικού τουριστικού προϊόντος.⁸⁰

Ξεκινώντας από την Ευρώπη πρέπει να τονίσουμε ότι ο κύριος όγκος των τουριστών στην Ελλάδα προέρχεται από τον Ευρωπαϊκό χώρο, επομένως η εξέλιξη των προτιμήσεων κυρίως των βορειοευρωπαϊκών επηρεάζει άμεσα τον ελληνικό τουρισμό. Μέχρι τα τελευταία χρόνια η εξέλιξη αυτών των προτιμήσεων προς την Ελλάδα βαίνει θετική αφού όλο και περισσότεροι Ευρωπαίοι επιλέγουν την Ελλάδα για τις διακοπές τους. Όμως επικρατεί τα τελευταία χρόνια να επιλέγουν ως προορισμό διακοπών την Ελλάδα πολίτες των χωρών του λεγόμενου ανατολικού μπλοκ, όπως η Ρωσία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Τσεχία, Πολωνία, Σλοβακία καθώς τα εισοδήματα των κατοίκων των χωρών αυτών έχουν αυξηθεί αρκετά ώστε τους δίνεται η δυνατότητα διακοπών στην Ελλάδα.

Στον ΕΟΤ τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές με σημαντικότερες αυτήν της δημιουργίας ΑΕ με σκοπό την αξιοποίηση της τεράστιας περιουσίας του ΕΟΤ όπως μαρίνες, παραλίες, οικόπεδα και η εκμίσθωση σε ιδιώτες όπως κέντρα ψυχαγωγίας και οργανωμένες παραλίες⁸¹.

Η Ελλάδα με την διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 κέρδισε το στοίχημα με την φιλοξενία εκατομμυρίων επισκεπτών και τουριστών και με την προβολή της χώρας παγκοσμίως. Μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες δημιουργήθηκαν και άλλες ανακαινίσθηκαν πλήρως για την καλύτερη εξυπηρέτηση των επισκεπτών.

Σίγουρα η ανάγκη για νέες κλίνες και ξενοδοχεία θα προσελκύσει το ενδιαφέρον ξένων επενδυτών, οι οποίοι θα επενδύσουν ιδιωτικά κεφάλαια που θα τονώσουν την ελληνική οικονομία. Ήδη ξενοδοχειακές επιχειρήσεις κυπριακών συμφερόντων δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα προσφέροντας εξαιρετικά ποιοτικό προϊόν. Ενδιαφέρον έχουν εκδηλώσει αμερικανικών συμφερόντων εταιρείες ενώ πολλοί τραπεζικοί όμιλοι έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον για την χρηματοδότησή τους. Πολλά τραπεζικά ιδρύματα συμμετέχουν με μεγάλα ποσοστά σε αλυσίδες ξενοδοχείων της Ελλάδας.

Ο εκσυγχρονισμός και η ποιοτική αναβάθμιση των ελληνικών ξενοδοχείων έχουν γίνει συνείδηση στην τουριστική πολιτική της χώρας και έχουν γίνει σημαντικές ενέργειες προς την κατεύθυνση αυτή.

Ήδη ο ΕΟΤ έχει ξεκινήσει πρόγραμμα αστεροποίησης, κατάταξης των ξενοδοχείων σύμφωνα με το οποίο ένα ξενοδοχείο μπορεί να χαρακτηριστεί 2,3,4 ή 5 αστέρων πρέπει να

⁸⁰ Σωπασή Ειρήνη, (Επιχειρηματικότητα και τουριστική ανάπτυξη), 2013, σελ.31

⁸¹ Προοπτικές Τουριστικής Ανάπτυξης και Προστασίας Πειβάλλοντος, σελ 149-158

τηρεί κάποια στάνταρ χαρακτηριστικά. Με αυτό το σύστημα ο ΕΟΤ μπορεί να εφαρμόσει ένα ομοιογενές κριτήριο για να χαρακτηρίσει τα ξενοδοχεία και να μπορέσει να εφαρμόσει σύστημα εκσυγχρονισμού με τα πιο ρεαλιστικά κριτήρια. Σημαντική προσπάθεια γίνεται από τον ΕΟΤ για τον περιορισμό των ξενοδοχειακών μονάδων και των ενοικιαζόμενων δωματίων που λειτουργούν χωρίς να διαθέτουν το απαραίτητο σήμα λειτουργίας του ΕΟΤ.⁸²

Κατά γενική ομολογία ο τουρισμός είναι ο πιο αποδοτικός και ελπιδοφόρος τομέας της ελληνικής οικονομίας. Αν και με τεράστια οργανωτικά και χρηματοδοτικά προβλήματα η τουριστική Ελλάδα κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες ήταν αλματώδεις και η συμβολή της στην γενική ανάπτυξη της ελληνικής κοινωνίας ήταν μεγάλης σημασίας. ,στόσο, παρόλο που ο τουρισμός είναι ο μόνος τομέας που έμπρακτα έχει αποδείξει ότι μπορεί να ευοδώσει την προσπάθεια για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη στην Ελλάδα έχει παραγκωνιστεί από την ελληνική πολιτική σε θέματα χρηματοδότησης και κινήτρων ανάπτυξης. Η οικονομική ανάπτυξη όμως δεν μπορεί να προέλθει εξολοκλήρου από τον τουριστικό τομέα. Πρέπει και οι άλλοι παραγωγικοί τομείς της ελληνικής οικονομίας να συμβάλλουν σε αυτήν. Αυτό ακριβώς είναι το σημείο που ο τουρισμός και οι φορείς του πρέπει να προσέξουν ώστε να μην θεωρηθεί η τουριστική ανάπτυξη αυτοσκοπός της ελληνικής οικονομίας και λύση για όλα τα προβλήματα.

Μόνο με δημιουργική συνεργασία μεταξύ κλάδων της οικονομίας μπορεί να επιτευχθεί ο στόχος της ανάπτυξης και αυτό μπορεί να γίνει όταν η επιμέρους ανάπτυξη κάποιου κλάδου δεν αποτελεί κύριο αίτιο της συρρίκνωσης κάποιου άλλου παραγωγικού τομέα⁸³.

2.8 Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

⁸⁴Η διάρθρωση και η δραστηριότητα του δημόσιου τομέα επηρεάζει σημαντικά τα οικονομικά μεγέθη της χώρας. Η διάρθρωση του δημόσιου τομέα αποτελείται από την Κεντρική διοίκηση, τους Δημόσιους Οργανισμούς και τις Δημόσιες Επιχειρήσεις.

Πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των δημοσίων οργανισμών όπως ο ΟΤΕ και η ΔΕΗ και των δημοσίων οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης όπως το ΙΚΑ το ΟΓΑ. Οι Δημόσιες επιχειρήσεις πρωτοεμφανίστηκαν το 1950 σε τομείς κοινής ωφελείας ενώ μετά την πρώτη ενεργειακή κρίση του 1973 παρουσιάστηκαν νέες μορφές δημοσίων επιχειρήσεων όπως η Ελληνική Βιομηχανία Όπλων, τα Ελληνικά Δωλιστήρια Αθηνών, την Ελληνική Αεροπορική

⁸² Σωπασή Ειρήνη,(Επιχειρηματικότητα και τουριστική ανάπτυξη),2013, σελ.32

⁸³ Προοπτικές Τουριστικής Ανάπτυξης και Προστασίας Πειβάλλοντος, σελ 149-158

⁸⁴ Κορρές Γιώργος, Ελληνική Οικονομία,(Δομή-Διάρθρωση, Δημόσιο Χρέος και Προοπτικές Ανάπτυξης),2013, σελ.3

Βιομηχανία. Από το 1976 και έπειτα το κράτος επεκτείνει τον έλεγχο του στο τραπεζικό σύστημα και σε άλλους τομείς και βιομηχανίες όπως τα ναυπηγία και τα λιπάσματα.

Το μεγαλύτερο ενδιαφέρον στρέφεται στην ετήσια κατάρτιση του κρατικού προϋπολογισμού και στον προϋπολογισμό των δημοσίων επενδύσεων. Ο κρατικός προϋπολογισμός περιέχει έσοδα που προβλέπεται να εισπράξει το κράτος μέσα σε ένα χρόνο που βασίζονται κατά κανόνα στην φορολογία με άμεσους και έμμεσους φόρους καθώς επίσης και τις δαπάνες που πρόκειται να πραγματοποιήσει.

Άμεση φορολογία καλείται η φορολογία καλείται η φορολογία των φυσικών και νομικών προσώπων όπως φορολογία εισοδήματος, φορολογία περιουσίας και μπορεί να είναι είτε προοδευτική, είτε αναλογική στο εισόδημα.

Έμμεση φορολογία είναι η φορολογία που τίθεται επάνω στα καταναλωτικά αγαθά και τις υπηρεσίες και είναι προοδευτική φορολογία, οι καταναλωτές των προϊόντων πληρώνουν τον ίδιο φόρο ανεξαρτήτων του εισοδήματος.

Ο υψηλός δανεισμός του δημοσίου ωθεί τα επιτόκια προς τα πάνω εκτοπίζοντας τις ιδιωτικές επενδύσεις, αφού αυξάνει το κόστος του χρήματος. Η διόγκωση των πληθωριστικών προσδοκιών εν συνεχεία ενισχύει την αβεβαιότητα για την πραγματική αξία των μελλοντικών αποδόσεων και αποθαρρύνει την ανάληψη επενδυτικών σχεδίων. Επιπλέον, το μεγαλύτερο τμήμα των ελλειμμάτων είναι καταναλωτικής φύσης και αφορά κυρίως μισθούς, συντάξεις και επιχορηγήσεις⁸⁵.

2.9 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ, ΕΝΝΟΙΕΣ, ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η παραοικονομία αποτελεί την διαφορά μεταξύ του πραγματικού και του δηλούμενου Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος και του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, δηλαδή τα αποκρυπτόμενα εισοδήματα των συντελεστών παραγωγής. Ο όρος της παραοικονομίας αναφέρεται σε εκείνες τις δραστηριότητες που ενώ δημιουργούν εισοδήματα των συντελεστών παραγωγής και άρα θα έπρεπε να καταγράφονται στα επίσημα στατιστικά συνολικά στοιχεία της οικονομικής δραστηριότητας όπως το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν και το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, εντούτοις δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία αυτά.

Παρόλο ότι οι προσδιοριστικοί παράγοντες διαφέρουν από χώρα σε χώρα, εντούτοις οι κυριότεροι παράγοντες που προσδιορίζουν το μέγεθος της παραοικονομίας είναι το επίπεδο φορολογικής ηθικής είτε το ονομαζόμενο επίπεδο φορολογικής συνείδησης, η

⁸⁵ Αργεΐτης Γεώργιος, Νικολαΐδου Μαρία, Η χρηματοπιστωτική κατάσταση του δημόσιου τομέα της Ελλάδας, 2011 σελ 33-53

φορολογική επιβάρυνση, το μέγεθος της κοινωνικής ασφάλισης, το θεσμικό πλαίσιο και η ανοχή της πολιτείας για την καταπολέμηση του φαινομένου. Ίσως το μέγεθος της παραοικονομίας να αποτελεί ένα συνδυασμό από τους ανώτερους σημαντικούς παράγοντες. Πολλές φορές επίσης το φαινόμενο της παραοικονομίας συντηρείται από ορισμένους φορείς οικονομικής πολιτικής που μπορούν να εξυπηρετούν ορισμένες ισχυρές κοινωνικές ομάδες και ορισμένους φορείς.

Οι μέθοδοι μέτρησης της παραοικονομίας μπορούν να χωριστούν σε δύο ομάδες : τις άμεσες μεθόδους και τις έμμεσες μεθόδους. Σχετικά με τις άμεσες μεθόδους γίνεται προσπάθεια εντοπισμού και μέτρησης της παραοικονομίας με συγκέντρωση πληροφοριών από τους ίδιους τους μετέχοντες μέσω συνεντεύξεων και ερωτηματολογίων καθώς επίσης και με φορολογικούς ελέγχους σχετικά τις κατηγορίες των εισοδημάτων και την ακρίβεια των δηλώσεων. Αναφορικά με τις έμμεσους γίνεται διάκριση στις ακόλουθες τέσσερις⁸⁶ :

1. Αναζήτηση ύπαρξης παραοικονομίας στο εισόδημα και στην δαπάνη,
2. Αναζήτηση ύπαρξης παραοικονομίας στην αγορά εργασίας και
3. Αναζήτηση ύπαρξης παραοικονομίας στα νομισματικά μεγέθη⁸⁷.

Οι πρώτες εκτιμήσεις του μεγέθους του φαινομένου της παραοικονομίας έγιναν στην χώρα μας από τους Κ.Ν. Κανελόπουλο και Παναγιώτη Παυλόπουλο που διερεύνησαν τον τρόπο υπολογισμού της παραγωγής από όλους τους τομείς της οικονομίας που αποτελούν το εγχώριο προϊόν. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις το φαινόμενο της παραοικονομίας υπολογίζεται από 5,1% το 1982 στην γεωργία, σε 10% το 1988 και στην μεταποίηση από 78% το 1982 σε 85,8% το 1988 και στους τομείς της υγείας και εκπαίδευσης από 42,1% το 1982 σε 84,7 το 1988. Σύμφωνα με στοιχεία του Παυλόπουλου το μέγεθος της παραοικονομίας το 1984 αντιστοιχούσε σε 30% επί του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Τα μεγαλύτερα ποσοστά παραοικονομίας εμφανίζονται στους τομείς των κατοικιών, περίπου 90%, των κατασκευών 70%, των υπηρεσιών 60%, της εκπαίδευσης, των μεταφορών, και της υγείας περίπου 30%⁸⁸.

Δύο πιο πρόσφατες μελέτες έγιναν από την Μ. Νεγρεπόντη – Δελιβάνη που βασίστηκε στην εκτίμηση ενός μακροοικονομικού υποδείγματος με εξαρτημένη μεταβλητή την παραοικονομία και μέσω μιας συνάρτησης τύπου Cobb – Douglas το μέγεθος της παραοικονομίας από το 13% που έφθανε το 1976 αυξήθηκε σε 25% στην χρονική περίοδο μέχρι το 1985.⁸⁹

⁸⁶ Βαβούρας Ι. και Α.Κούρτης,(Παραοικονομία),1991, σελ.26

⁸⁷ Λαφαζανίδης Νικόλαος, Φοροδιαφυγή και Παραοικονομία στην Ελλάδα, 2013 σελ 20-27

⁸⁸ Παπαιωάννου Ελισάβετ, Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας στην Ελλάδα, 2014 σελ 19-24

⁸⁹ Βαβούρας Ι. και Α.Κούρτης,(Παραοικονομία),1991, σελ.33

Επίσης, σε μια άλλη μελέτη οι Ι. Βαβούρας, Ν. Καραβίτης και Α. Τσουχλού προσπάθησαν να εκτιμήσουν το μέγεθος του φαινομένου της παραοικονομίας, χρησιμοποίησαν την νομισματική προσέγγιση, που βασίστηκε σε ένα υπόδειγμα ζήτησης χρήματος και σύμφωνα με αυτούς τους υπολογισμούς το μέγεθος της παραοικονομίας ανερχόταν για τις δεκαετίες του 1960, 1980 και 1990 σε 24%, 20% και 32% αντίστοιχα⁹⁰.

Το μέγεθος της παραοικονομίας επηρεάζει άμεσα την αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής. Ιδιαίτερα το μέγεθος της παραοικονομίας επηρεάζει τα επίσημα στατιστικά στοιχεία, όπως για παράδειγμα το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, την αποταμίευση, την συνολική κατανάλωση και την απασχόληση, στα οποία στηρίζεται ο σχεδιασμός της οικονομικής πολιτικής και του οικονομικού προγραμματισμού. Το μέγεθος της παραοικονομίας επηρεάζει άμεσα την νομισματική πολιτική, όπου οι συναλλαγές της παραοικονομίας συμβάλουν στην αύξηση της ζήτησης του χρήματος με άμεσο αποτέλεσμα την μείωση της ελαστικότητας της ζήτησης του χρήματος ως προς το επιτόκιο και με αποτέλεσμα η νομισματική πολιτική να έχει μικρότερη αποτελεσματικότητα για την αντιμετώπιση των κυκλικών διακυμάνσεων της οικονομικής δραστηριότητας. Επιπλέον, το μέγεθος της παραοικονομίας επηρεάζει άμεσα τα δημόσια έσοδα που τα περιορίζει καθώς επίσης και τις δημόσιες δαπάνες. Το μέγεθος της παραοικονομίας επηρεάζει και αυτό το μέγεθος της απασχόλησης, με αδήλωτη απασχόληση και την συγκαλημένη απασχόληση, καθώς επίσης την πολιτική του εισοδήματος όπου παρέχεται μια λανθασμένη εικόνα της διανομής του εισοδήματος.⁹¹

Τέλος, η παραοικονομία επηρεάζει την διάρθρωση της παραγωγής και τους αντίστοιχους δείκτες της κλαδικής παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας. Η Ελλάδα σύμφωνα με τα στοιχεία του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), έχει επικυρώσει την σύμβαση κατά της δωροδοκίας στις 5 Φεβρουαρίου 1999.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 οι χρονολογικές ενδείξεις έδειχναν καθαρά και πέρα από κάθε αμφιβολία ότι η ελληνική οικονομία βρισκόταν σε βαθιά κρίση. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της κρίσης ήταν μεταξύ άλλων τα ακόλουθα :

1. Παρατεταμένη συνύπαρξη υψηλού πληθωρισμού και χαμηλού ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης.
2. Μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα.
3. Υψηλά τρέχοντα ελλείμματα στο ισοζύγιο των διεθνών πληρωμών.

⁹⁰ Λαφαζανίδης Νικόλαος, Φοροδιαφυγή και Παραοικονομία στην Ελλάδα, 2013 σελ 20-27

⁹¹ Βαβούρας Ι. και Α.Κούρτης,(Παραοικονομία),1991, σελ.45

4. Στασιμότητα στην βιομηχανική παραγωγή και στις επενδύσεις γενικότερα⁹².

Η πολιτική των δημοσίων δαπανών ευνοούσε την ταχύρρυθμη επέκταση του δημοσίου τομέα, την αναδιάρθρωση των δημοσίων δαπανών υπέρ των καταναλωτικών τρεχουσών δαπανών, την μείωση για αποταμίευση του δημοσίου και την αλλαγή της σύνθεσης των δημοσίων σε βάρος των έργων υποδομής. Ο δημόσιος τομέας διογκώθηκε περισσότερο με κρατικοποιήσεις μεγάλων επιχειρήσεων, όπως η Ολυμπιακή, τα Ναυπηγεία Σκαραμαγκά, τα Διυλιστήρια Ασπροπύργου, τον Ηλεκτρικό Σιδηρόδρομο και την Εμπορική Τράπεζα⁹³.

Πολλές από τις προηγούμενες αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας είχαν αρνητικές επιπτώσεις στο ισοζύγιο πληρωμών και ιδιαίτερα στο εμπορικό ισοζύγιο, όπου η δυνατότητα αύξησης των εξαγωγών ήταν περιορισμένη. Η ελλειμματικότητα του εμπορικού ισοζυγίου οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αδυναμία αύξησης των εξαγωγών και υποκατάστασης των εισαγωγών με εγχώρια προϊόντα.

Η μεταφορά πόρων από τον ιδιωτικό τομέα προς το δημόσιο και η διάθεση τους στην συνέχεια για καταναλωτικούς σκοπούς είχε ως αποτέλεσμα την μείωση της συνολικής αποταμίευσης και επένδυσης.

Η αδυναμία αύξησης των φορολογικών εσόδων σε αναλογία με τις δαπάνες είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία μεγάλων ελλειμμάτων, που για να χρηματοδοτήσει το κράτος αύξαινε την προσφορά χρήματος δημιουργώντας έτσι τεράστιες πληθωριστικές πιέσεις. Η συμπίεση των πληθωριστικών πιέσεων γινόταν με αυστηρούς ελέγχους τιμών, ιδίως στα γεωργικά προϊόντα, όταν οι διεθνείς τιμές σε είδη διατροφής αυξανόταν και ήταν περίπου διπλάσιες από τις εγχώριες με αποτέλεσμα την μείωση της παραγωγής καθώς και την επιπλέον ένταση των πληθωριστικών πιέσεων.

Οι εξελίξεις αυτές εντάθηκαν και κορυφώθηκαν στην δεκαετία του 1980 ειδικότερα από τα μέσα και μετά σημειώνοντας απογοητευτικές επιδόσεις. Ο μέσος όρος του ετήσιου ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ ήταν στην Ελλάδα περίπου 1,6% κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1980. Την ίδια περίοδο ο μέσος ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ στις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ήταν 2,17%, ενώ στο σύνολο του ΟΟΣΑ ήταν 2,8%. Το ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν στην Ελλάδα -5,5% περίπου, ενώ στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ήταν 0,1% και στον ΟΟΣΑ -0,7%. Τέλος, η μέση ετήσια αύξηση των ελληνικών ιδιωτικών παγίων επενδύσεων ήταν 0,69%, ενώ στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα

⁹² Λαφαζανίδης Νικόλαος, Φοροδιαφυγή και Παραοικονομία στην Ελλάδα, 2013 σελ 28-35

⁹³ Παπαιωάννου Ελισάβετ, Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας στην Ελλάδα, 2014 σελ 35

και στον ΟΟΣΑ ήταν 3,8% και 4,3% αντίστοιχα.⁹⁴

Οι διάφορες κυβερνήσεις προσπαθώντας να συγκρατήσουν τις δυσμενείς αυτές εξελίξεις, οι οποίες μάλιστα επιδεινωνόταν με ραγδαίους ρυθμούς, ανέλαβε την δημιουργία και εφαρμογή ενός διετούς σταθεροποιητικού προγράμματος, το οποίο θα σταθεροποιούσε την ελληνική οικονομία. Το σταθεροποιητικό πρόγραμμα περιελάμβανε συνοπτικά τα εξής παρακάτω μέτρα:

Τροποποίηση της αυτόματης τιμαριθμικής αναπροσαρμογής και μείωσης των πραγματικών μισθών και το ανά μονάδα κόστος εργασίας, μείωση της προσφοράς χρήματος και μείωση των αναγκών χρηματοδότησης του δημόσιου τομέα, αναστολή προσλήψεων στον δημόσιο τομέα, έκτακτο φόρο πάνω στα κέρδη, τα ενοίκια και τα εισοδήματα από ελεύθερα επαγγέλματα, αύξηση των τιμών των δημοσίων επιχειρήσεων και τέλος εκκαθάριση και άμεση εξυγίανση των προβληματικών επιχειρήσεων.

Οι βασικότεροι στόχοι αφορούσαν την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, ώστε να μειωθούν τα ελλείμματα του ισοζυγίου πληρωμών και παράλληλα να μειωθεί και ο πληθωρισμός καθώς και τα δημόσια ελλείμματα. Ιδιαίτερα οι στόχοι του προγράμματος είχαν ως ακολούθως :

Μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, μείωση του πληθωρισμού, μείωση δανειακών αναγκών του δημοσίου, (που θα οδηγούσε στην σταθεροποίηση του εξωτερικού δημόσιου χρέους), μείωση της προσφοράς χρήματος με την ευρεία έννοια και τέλος αναδιανομή των παραγωγικών πόρων από την εγχώρια κατανάλωση, ιδιωτική και εγχώρια, στις επενδύσεις και στις εξαγωγές.

Τα μέσα της συγκρατημένης εισοδηματικής πολιτικής κατάφεραν να επιτύχουν τους στόχους που αφορούσαν την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, του περιορισμού του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών και μερικώς της μείωσης του πληθωρισμού. Αντίθετα, οι δημοσιονομικές και πληθωριστικές πολιτικές δεν κατάφεραν να μειώσουν τα δημόσια ελλείμματα και τον ρυθμό αύξησης της προσφοράς χρήματος. Έγιναν επίσης προσπάθειες για τον περιορισμό των προσλήψεων στο δημόσιο. Η αύξηση των εσόδων επιδιώχθηκε πρώτον με την κατάργηση φορολογικών απαλλαγών καθώς και με την ποινικοποίηση της φορολογικής απάτης.⁹⁵

Μια από τις βασικότερες αιτίες πίσω από τα μεγάλα ελλείμματα του κυβερνητικού προϋπολογισμού της Ελλάδας είναι το φαινόμενο της παραοικονομίας. Εάν οι κυβερνήσεις μειώσουν το φαινόμενο της παραοικονομίας και ιδιαίτερα της φοροδιαφυγής, θα βελτιώσουν

⁹⁴ Βαβούρας Ι. και Α.Κούρτης,(Παραοικονομία),1991, σελ.55

⁹⁵ Βαβούρας Ι. και Α.Κούρτης,(Παραοικονομία),1991, σελ.56

κατά πολύ τα δημοσιονομικά οικονομικά προβλήματα και το δημόσιο χρέος και θα μπορούσαν να διαθέσουν περισσότερους πόρους σε μια διανεμητική και κοινωνική πολιτική.

Το μέγεθος της παραοικονομίας στην Ελλάδα αποτελεί ένα διαρθρωτικό φαινόμενο που η έκταση του προσδιορίζεται από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Σημαντικοί κλάδοι όπως για παράδειγμα το εμπόριο και υπηρεσίες στηρίζονταν για πολλά χρόνια στο φαινόμενο της παραοικονομίας, ιδιαίτερα της φοροδιαφυγής. Ο πιο σημαντικός παράγοντας για τον περιορισμό του μεγέθους της παραοικονομίας θεωρείται η βελτίωση του φορολογικού συστήματος και η φορολογική δικαιοσύνη για να μπορέσει το φορολογικό βάρος να ανταποκριθεί στα πραγματικά δεδομένα της οικονομίας.

2.10 ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

⁹⁶Ο όρος οικονομική ανάπτυξη είναι η διαδικασία με την οποία το πραγματικό κατά κεφαλή εισόδημα, είτε το βιοτικό επίπεδο μιας χώρας αυξάνεται κατά την διάρκεια μιας μακρόχρονης περιόδου.

Συνήθως σαν δείκτης της οικονομικής ανάπτυξης χρησιμοποιείται είτε το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν είτε το κατά κεφαλή εισόδημα ή το εθνικό εισόδημα ή του βιοτικό επίπεδο μιας χώρας.

Ένα από τα βασικά γνωρίσματα των αναπτυγμένων χωρών είναι ότι έχουν αναπτύξει και βασίζονται περισσότερο στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα, δηλαδή στην βιομηχανία και στους τομείς των υπηρεσιών, ενώ αντίθετα οι αναπτυσσόμενες χώρες και οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες βασίζονται περισσότερο στον πρωτογενή τομέα, ιδιαίτερα στην γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία και λιγότερο στην βιομηχανία και τις υπηρεσίες. Οι ανισότητες μεταξύ των αναπτυγμένων χωρών και των λιγότερων ανεπτυγμένων χωρών είναι έντονες και συνεχώς το χάσμα τείνει να μεγεθύνεται. Γενικά οι ανεπτυγμένες χώρες διαθέτουν μεγαλύτερα ποσοστά από το εθνικό τους προϊόν για τις ακαθάριστες επενδύσεις, την ιδιωτική και συνολική κατανάλωση από ότι συγκριτικά οι αναπτυσσόμενες και λιγότερο αναπτυγμένες χώρες.⁹⁷

Η οικονομική ανάπτυξη συνεπάγεται αρκετές μεταβολές στην οικονομική και κοινωνική δομή μιας χώρας.

Το πλαίσιο της Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ευημερίας

⁹⁶ Στουρνάρας Γιάννης - Αλμπάνη Μαρία, (Η ελληνική οικονομία μετά την κρίση) ,2008,σελ.65

⁹⁷ Στουρνάρας Γιάννης - Αλμπάνη Μαρία, (Η ελληνική οικονομία μετά την κρίση) ,2008,σελ.66

Αγορα εργασίας	Κοινωνική Ευημερία
Μακροοικονομική Διοίκηση : Δημοσιονομική , Νομισματική, Συναλλαγματικές ισοτιμίες και Εμπορική Πολιτική, Μισθοί και πολιτική τιμών	Κοινωνικές Υπηρεσίες: Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση , Σστήματα δημόσιας υγείας, Προσωπικές κοινωνικές υπηρεσίες
Ενεργή Πολιτική Αγοράς και Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού: Υπηρεσίες αγοράς εργασίας, Περιφερειακή πολιτική, Τριτοβάθμια εκπαίδευση, Δια βίου κατάρτιση και εργασιακή εμπειρία	Κοινωνικές Μεταβιβάσεις: Κοινωνική ασφάλιση, Φορολογικές δαπάνες, Κοινωνική βοήθεια
Βιομηχανικές Σχέσεις: Συνολική διαπραγμάτευση και ασφάλεια στην εργασία, Ελάχιστος μισθός και εργασιακά δικαιώματα, Ωρες εργασίας	Οικογενειακές Πολιτικές: Προσχολική εκπαίδευση και υπηρεσίες , οικογενειακά επιδόματα
Συνθήκες και όροι Απασχόλησης: Υγεία και ασφάλεια στην εργασία, Ελάχιστος μισθός και εργασιακά δικαιώματα, Ωρες εργασίας	
Οικονομική Διάκριση και Κοινωνικός Αποκλεισμός: Πολιτική κατά των διακρίσεων και πολιτική ίσων ευκαιριών, Τυπικό θεσμικό πλαίσιο ανάπτυξης και απασχόληση και προγράμματα κοινωνικής δραστηριότητας.	

Σαν απαραίτητοι συντελεστές για την ανάπτυξη μιας χώρας θεωρούνται οι φυσικοί πόροι, οι πρώτες ύλες, ο ανθρώπινος παράγοντας, η ύπαρξη κεφαλαιουχικών και τεχνολογικών αγαθών και τέλος το μέγεθος της αγοράς που καθορίζει την ζήτηση και την παραγωγή αγαθών.

Ο οικονομικός και κοινωνικός προγραμματισμός στοχεύει στον καθορισμό της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής της χώρας. Κύριος στόχος του οικονομικού είτε του κοινωνικού προγραμματισμού είναι η υποστήριξη και προώθηση της αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας. Τα αναπτυξιακά προγράμματα βάσει του οικονομικού προγραμματισμού διακρίνονται ανάλογα με τον χρονικό ορίζοντα σε :

- Βραχυπρόθεσμα (1-2 ετών)
- Μεσοπρόθεσμα (5 ετών) και
- Μακροπρόθεσμα (10 ετών και άνω)

Κοινός στόχος όλων των προγραμμάτων είναι η αύξηση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, η αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλή εισοδήματος και η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου.

2.10.1 ΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΠΟΥ ΑΥΞΑΝΟΥΝ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

⁹⁸Από τους δέκα κλάδους της μεταποίησης που εμφανίζουν θετικές εξελίξεις μέσα σε διάστημα οχτώ ετών στο πεδίο της απασχόλησης υψηλούς ρυθμούς μεταβολής παρουσιάζουν οι κλάδοι της παραγωγής μετάλλων (63,1%), της κατασκευής εξοπλισμού ραδιοφωνίας και τηλεόρασης (38,7%), των εκδόσεων εκτυπώσεων (32,4%), της κατασκευής λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (31%) και της παραγωγής χημικών ουσιών και προϊόντων (28,6%) . Ιδιαίτερη περίπτωση πρέπει να θεωρηθεί ο κλάδος της ανακύκλωσης που ως νέος κλάδος της ελληνικής οικονομίας εμφανίζει εξαιρετικά υψηλό ρυθμό αύξησης (1.057,6%) καταδεικνύοντας έναν δυναμισμό με περιορισμένη ωστόσο σημασία ως εκ του ιδιαίτερα μικρού μεγέθους του.⁹⁹

Ο κλάδος των μεταφορών μέσω των υδάτινων οδών , δηλαδή η ναυτιλία εμφανίζει ένα ιδιαίτερο δυναμισμό, τόσο στο πεδίο της απασχόλησης, όπου ο ρυθμός μεταβολής ανέρχεται στο 35,3% οδηγώντας στην δημιουργία περίπου δέκα χιλιάδων θέσεων εργασίας, όσο και στο πεδίο του προϊόντος όπου ο η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του αυξάνει κατά δύομιση περίπου φορές. Μάλιστα η συμβολή του κλάδου ήταν υψηλή κατά το 2000 και αυξάνει περαιτέρω έτσι ώστε το 2007 να διαμορφώνεται στο 6,3% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας.

Οι εξελίξεις όμως στους υπόλοιπους κλάδους της ίδιας κατηγορίας των μεταφορών δεν είναι ενθαρρυντικές. Τόσο στον κλάδο των χερσαίων μεταφορών που εμφανίζει οριακά αρνητική μεταβολή (-1%) . Ταυτοχρόνως στις αεροπορικές μεταφορές η μείωση της απασχόλησης είναι μεγάλη και ανέρχεται σε (-22,7%) παρέχοντας μια επιπλέον ένδειξη της παρατεταμένης κρίσης του κλάδου μετά τα γεγονότα στις ΗΠΑ στις 11 Σεπτεμβρίου 2001⁵⁹.

⁹⁸ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ http://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/02/files/EKTHESI_11.pdf

⁹⁹ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ, http://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/02/files/EKTHESI_11.pdf

2.10.2 ΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΠΟΥ ΜΕΙΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Από το σύνολο των κλάδων που εμφανίζουν μείωση της απασχόλησης τους υψηλότερους ρυθμούς εμφανίζουν οι κλάδοι παραγωγής καπνού (-60,1%), της κατασκευής μηχανών γραφείου και Η/Υ (-53,6%), των ειδών ένδυσης και γουναρικών (-45,6%), της κατασκευής ιατρικών οργάνων (-32,9%) και της κατεργασίας και δέψης δέρματος (-30,9%). Οι κλάδοι αυτοί εμφανίζουν μειώσεις της απασχόλησης με τους ρυθμούς υψηλότερους του -30%. Χάνουν δηλαδή το 1/3 της απασχόλησης μέσα σε διάστημα οχτώ ετών¹⁰⁰.

¹⁰⁰ Ευστράτογλου Ευάγγελος, Αναδιάρθρωσεις και κλαδική εξειδίκευση της ελληνικής οικονομίας και των περιφερειών στις απαρχές του 21^{ου} αιώνα, 2011 σελ 29-100

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

3.1 Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΝΤ

Μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ στις 4 Οκτωβρίου 2009 και την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον Γιώργο Παπανδρέου, η κυβέρνηση προχώρησε σε αναθεώρηση των στοιχείων για το έλλειμμα, το οποίο προσδιόρισε στο 12,7% του ΑΕΠ(2009) έναντι του επίσημου 6% που είχε προσδιοριστεί από την κυβέρνηση της ΝΔ. Η αναθεώρηση των στοιχείων εκ μέρους της Ελλάδος εξόργισε τους εταίρους στην Ευρωζώνη, αφού αποδείχτηκε η δημιουργική λογιστική που εφάρμοζε επί χρόνια η Αθήνα μαγειρεύοντας τα σχετικά στοιχεία του ελλείμματος.

Έκτοτε άρχισε μια συνεχής επιτήρηση της ελληνικής οικονομίας, η οποία ξεκίνησε με την απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών Οικονομικών της Ε.Ε στις 2 Δεκεμβρίου 2010, αφού η Ελλάδα δεν είχε λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την μείωση του υπερβολικού ελλείμματος.

Ακολούθησαν συνεχείς υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας εκ μέρους διεθνών οίκων αξιολόγησης όπως η Fitch, η Standard and Poor's και η Moody's ενώ εντάθηκαν οι ανησυχίες αλλά και η φήμες στις αγορές για ενδεχόμενη πτώχευση της χώρας.

Όλες αυτές οι ενέργειες οδήγησαν στην αύξηση των περιβόητων spreads της διαφοράς δηλαδή επιτοκίων σε σχέση με μια χώρα αναφοράς των ελληνικών κρατικών ομολόγων έναντι των γερμανικών¹⁰¹.

Από τις αρχές του 2010 έγινε εμφανές ότι η χώρα λόγω των υψηλών ελλειμμάτων και χρεών θα αντιμετώπιζε πρόβλημα δανειοδότησης από τις διεθνείς αγορές. Έτσι σταδιακά άρχισε να δημιουργείται μια κρίση δανεισμού την οποία το οικονομικό επιτελείο υποτίμησε στην πράξη ιδιαίτερα μέχρι και τα μέσα Φεβρουαρίου του 2010. Είναι χαρακτηριστικό, ότι ενώ οι δανειακές ανάγκες της χώρας για όλο το 2010 ήταν 53δισ ευρώ, η κυβέρνηση δεν εξαντλούσε όλα τα ποσά που τις προσφερόταν από τις αγορές έστω και με τοκογλυφικό επιτόκιο, αλλά ανέμενε το μάννα εξ ουρανού¹⁰². Έτσι, στις 25 Ιανουαρίου

¹⁰¹ Μπάκος Κυριάκος, Ο ρόλος του ΔΝΤ στην τρέχουσα οικονομική κρίση: η περίπτωση της Ελλάδας, 2011 σελ 14-17

¹⁰² Δρακάτος Κωνσταντίνος Γ. (1992) Δυσχέρειες εξόδου της Ελληνικής οικονομίας από την κρίση , εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

2010, ενώ οι αγορές της προσέφεραν 25δισ ευρώ με επιτόκιο 6,2%, το οικονομικό επιτελείο δανείστηκε μόνο 8δισ ευρώ για πέντε έτη¹⁰³.

Ας σημειωθεί ότι από τις 11 Απριλίου 2010 απόφαση των υπουργών Οικονομικών των Euro group στην οποία συμφωνήθηκε να χορηγηθούν στην χώρα μας από τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης διμερή δάνεια, το επιτόκιο που προβλέφθηκε για δανεισμό άνω της τριετίας προσδιορίστηκε στο 6% περίπου. Δηλαδή όταν η Ελλάδα αποδεχόταν τους όρους ένταξής της στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης γνώριζε ότι η διαφορά που τελικά κέρδιζε τότε σε σχέση με τα επιτόκια της αγοράς ήταν περίπου 0,2-0,3% περίπου.

Το πακέτο στήριξης που τελικά εγκρίθηκε ήταν δάνεια της τάξης των 110δισ ευρώ, από τα οποία 30δισ από το ΔΝΤ και τα υπόλοιπα 80δισ από τις χώρες μέλη της Ευρωζώνης με την μορφή διμερών οργανωμένων δανείων. Μάλιστα σύμφωνα με το μνημόνιο η άντληση της χρηματοδότησης από τα διμερή δάνεια και το ΔΝΤ θα γίνεται σε αναλογία 8 προς 3 για κάθε έμβασμα που μετράτε με την συναλλαγματική ισοτιμία του προγράμματος.

Επιπλέον, οι τριμηνιαίες εκταμιεύσεις της δανειακής χρηματοδότησης από τα κράτη – μέλη της Ευρωζώνης θα βασίζονται σε τριμηνιαίους απολογισμούς από τους οποίους θα προκύπτει η συμμόρφωση της Ελλάδος με τις προϋποθέσεις χρηματοδότησης που έχουν τεθεί από τους δανειστές. Κι αυτό θα γίνεται καθ' όλη την τριετή διάρκεια της συμφωνίας, αλλά ακούγεται για συνεργασία του ΔΝΤ μέχρι και το 2020. Στην ουσία πρόκειται για το μεγαλύτερο δάνειο που χορηγήθηκε ποτέ από διεθνείς οργανισμούς και κρατικούς πιστωτές σε τρίτη χώρα.

Η απόφαση της 11^{ης} Απριλίου για την διάσωση της Ελλάδας υιοθετήθηκε προκειμένου τα κράτη της Ευρωζώνης να διαφυλάξουν την χρηματοοικονομική σταθερότητα στην Ευρωζώνη ως σύνολο¹⁰⁴.

Η απόφαση για την διάσωση της Ελλάδας ουσιαστικά επιβλήθηκε από τις αγορές και τις κερδοσκοπικές πιέσεις. Όταν μάλιστα η πτώση του Χρηματιστηρίου Αθηνών άρχισε να μολύνει το ευρώ και τις τραπεζικές μετοχές του CAC40 και του DAX, τότε ήταν πλέον σαφές ότι η Γαλλία και η Γερμανία έπρεπε να επέμβουν προκειμένου να διασώσουν τις γαλλικές και γερμανικές τράπεζες που ήταν εκτεθειμένες σε ελληνικά κρατικά ομόλογα

¹⁰³ Μπλανσάρ Ολιβιέ, Ελλάδα: κριτικές του παρελθόντος και ο δρόμος προς τα εμπρός, 2015 σελ1-6

¹⁰⁴ Μπάκος Κυριάκος, Ο ρόλος του ΔΝΤ στην τρέχουσα οικονομική κρίση: η περίπτωση της Ελλάδας, 2011 σελ 15

αξίας 54δισ και 31,5δισ αντίστοιχα σύμφωνα με την έκθεση του ΔΝΤ στις 5 Μαΐου 2010. Δηλαδή το σχέδιο σωτηρίας της Ελλάδας ήταν σχέδιο σωτηρίας των πιστωτών της¹⁰⁵.

Έτσι η βασική προϋπόθεση για την εκταμίευση των δανείων ήταν η εκπόνηση και η πιστή εφαρμογή ενός δρακόντειου οικονομικού προγράμματος για την εξυγίανση της ελληνικής οικονομίας. Το πρόγραμμα αυτό διαμορφώθηκε μετά από διαπραγματεύσεις της κυβέρνησης με το ΔΝΤ, την Ε.Ε και την ΕΚΤ (τρόικα) και έλαβε την μορφή μνημονίου¹⁰⁶.

Τα πρώτα μέτρα εφαρμογής του Μνημονίου, όπως και το κείμενο του μνημονίου και οι αποφάσεις της Ευρωζώνης στις 25 Μαρτίου και στις 11 Απριλίου κυρώθηκαν από την Βουλή με τον Ν.3822/2010 (Προστασία της Εθνικής Οικονομίας – Επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης) και τον Ν.3845/2010.

3.2 ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

3.2.1 ΤΟ ΜΟΝΕΤΑΡΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (ΟΝΕ)

Λόγω της απρόσκοπτης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς στην τότε ΕΟΚ είχε ως αποτέλεσμα, λόγω της διαφορετικής παραγωγικής διάρθρωσης των κρατών – μελών οδήγησε στην συνεχή συσσώρευση πλούτου στις χώρες του βορρά εις βάρος των χωρών του νότου. Την δομική αυτή αδυναμία επισήμανε ιδιαίτερα εύστοχα ο Ανδρέας Παπανδρέου δίνοντας την μάχη για εμπέδωση της κοινοτικής αλληλεγγύης μέσω των Κοινοτικών Ταμείων.

Το χαμηλό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης του νότου και ο τρόπος λειτουργίας των Κοινοτικών Ταμείων περιόρισαν σημαντικά το ποσοστό συμμετοχής της εγχώριας προστιθέμενης αξίας κατά την εκτέλεση των μεγάλων έργων, με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο μέρος των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων να επανακάμψει στις χώρες του βορρά για αγορά τεχνολογίας, βιομηχανικού εξοπλισμού αλλά και για καταναλωτικές δαπάνες¹⁰⁷.

Έτσι, εμπεδώθηκε το δίπολο παραγωγικός βορράς / καταναλωτικός νότος και οι κυβερνήσεις του νότου, προκειμένου να περιορίσουν την ανεργία προχώρησαν σε μαζικές

¹⁰⁵ Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, <https://el.wikipedia.org/wiki/>

¹⁰⁶ Παπαδόπουλος Θεοδωρής, Η χρηματοδότηση της Ελλάδας από Ευρωζώνη και ΔΝΤ, http://www.iskra.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=8121:papadopoulos-dnt-eurozone&catid=58:oikonomiki-politiki&Itemid=182

¹⁰⁷ Γεωργακόπουλος Θ., Λιανός Θ., Μπένος Θ., Τσεκούρα Γ., Χατζηπροκοπίου Μ., Χρήστου Γ. (1998) Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία, εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα

προσλήψεις στον δημόσιο τομέα, διογκώνοντας τα δημοσιονομικά ελλείμματα και τα δημόσια χρέη.

Οι μονεταριστικές αντιλήψεις της Γερμανίας που επικράτησαν κατά το σχεδιασμό της ONE συνέβαλαν στην διατήρηση του καταμερισμού της εργασίας που υπήρχε στο πλαίσιο της ΕΟΚ και ο βορράς κατάφερε να διατηρήσει την κυρίαρχη θέση του, ενώ ο νότος έγινε ακόμη πιο καταναλωτικός, καθώς οι τράπεζες του λόγω των χαμηλών επιτοκίων του ευρώ χορηγούσαν αφειδώς φθηνά καταναλωτικά δάνεια με τα οποία οι πληθυσμοί του νότου αγόραζαν βιομηχανικά προϊόντα του βορρά. Με αυτόν τον τρόπο ο βορράς αξιοποίησε υπέρ του τα οφέλη μιας ενιαίας αγοράς μεγέθους 13δισ δολαρίων με χαμηλό κόστος δανεισμού¹⁰⁸.

Μέσα σε λιγότερο από μια δεκαετία ο βορράς κέρδισε τριπλά :

- Αύξησε τις εξαγωγές του στο νότο
- Εξαγόρασε τις κυριότερες τράπεζες και βιομηχανίες του νότου
- Μετατράπηκε στον μεγαλύτερο πιστωτή των χωρών της ευρωπαϊκής περιφέρειας.

3.2.2 ΑΥΞΗΣΗ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΝΟΤΟ

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της τάσης αυτής αποτελούν οι εξαγωγές του άξονα Γερμανίας – χωρών Μπενελούξ (Βέλγιο – Ολλανδία – Λουξεμβούργο) που το 12μηνο Νοέμβριος 2008 – Νοέμβριος 2009 παρουσίασαν πλεόνασμα τρεχόντων λογαριασμών 211δισ δολαρίων, ενώ το ίδιο διάστημα Ελλάδα – Ισπανία – Ιταλία παρουσίαζαν συνολικό έλλειμμα 193δισ δολαρίων. Ταυτόχρονα, οι γερμανικές εξαγωγές στην Ελλάδα το 2008 έφτασαν στα 8,3δισ ευρώ και το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας ήταν 6,4δισ ευρώ.

Οι γερμανικές εταιρείες αύξησαν τις πωλήσεις τους στην ευρωπαϊκή αγορά με χαρακτηριστικό παράδειγμα την Volkswagen, της οποίας οι πωλήσεις στο διάστημα 2006-2008 αυξήθηκαν κατά 16%, ενώ το 14% της Siemens το 2009 προήλθε από την Ευρώπη έναντι ποσοστού 32% πριν από πέντε χρόνια¹⁰⁹.

¹⁰⁸ Μαρής Γιώργος, Το νέο πλαίσιο και τα όρια της οικονομικής διακυβέρνησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 2014 σελ 14-21

¹⁰⁹ Τόλια Μαριάννα, Η δημιουργία του ευρώ ως ασύμμετρο σοκ για τον ευρωπαϊκό νότο, http://iskra.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=12209:tolia-asymetro-sok-eyrw&catid=73:dr-apergies&Itemid=280

Τέλος οι πωλήσεις των 130 γερμανικών εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα έφτασε το 2006 στα 6,9δισ ευρώ.

3.2.3 ΕΞΑΓΟΡΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΤΟΥ ΝΟΤΟΥ

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία, επτά μόνο τράπεζες της ΕΕ έχουν τοποθετήσει συνολικά 21,8 δις ευρώ σε ομόλογα τα οποία έχουν εκδώσει οι ελληνικές τράπεζες. Το ποσό αυτό είναι ιδιαίτερα υψηλό, αν φανταστεί κανείς ότι η κεφαλαιοποίηση όλου του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένων Marfin και Τράπεζα Κύπρου την ίδια περίοδο, όπως προκύπτει από το κλείσιμο της 9^{ης} Ιουλίου 2010 δεν ξεπερνούσε τα 16,2δισ ευρώ.

Πάντως τα ομόλογα που εξέδωσαν η Εθνική, Πειραιώς, Alpha Bank, Eurobank και ΤΤ ανέρχονται συνολικά σε 44,84 δις ευρώ έναντι κεφαλαιοποίησης 20,74 δις ευρώ¹¹⁰.

3.2.4 Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΒΟΡΑΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΠΙΣΤΩΤΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Όπως επισημάνθηκε παραπάνω, η αύξηση του χρέους στον ευρωπαϊκό νότο οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στο οικονομικό μοντέλο της Γερμανίας και στον τρόπο λειτουργίας της Ευρωζώνης. Ακρογωνιαίος λίθος της οικονομικής ανάπτυξης της Γερμανίας, θεωρούνται οι εξαγωγές και το ελεύθερο εμπόριο.

Προκειμένου τα γερμανικά προϊόντα να καταστούν ανταγωνιστικά στο εξωτερικό, οι μεγάλες γερμανικές επιχειρήσεις εκτός από τα «μαύρα ταμεία» συνεπικουρούνται από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση και εν μέρει από τα συνδικάτα των εργαζομένων ώστε να καθηλωθούν οι μισθοί στην Γερμανία.

Με αυτό τον τρόπο μειώθηκε η εσωτερική ζήτηση στην Γερμανία με αποτέλεσμα τα μεγάλα εμπορικά πλεονάσματα της γερμανικής πλευράς να μην μετατρέπονται σε εσωτερική κατανάλωση. Αν υπήρχε δικαιότερη κατανομή πλούτου στην Γερμανία και αύξηση των μισθών και άρα της εσωτερικής ζήτησης, αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των εξαγωγών των υπόλοιπων χωρών της Ευρωζώνης. Έτσι θα υπήρχε τόνωση της ανάπτυξης στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης και κυρίως του ευρωπαϊκού νότου και αναδιανομή των πλεονεκτημάτων της ΟΝΕ σε όλα τα μέλη της.

¹¹⁰ Νεγρεπόντη Μαρία, Ο ολέθριος ρόλος ΟΝΕ-ευρώ στην υπερχρέωση του ευρωπαϊκού νότου, 2015, <http://www.anixneuseis.gr/?p=120396>

Την πολιτική αυτή της Γερμανίας έχει ήδη στηλιτεύσει η Γαλλία, τα άλλα κράτη – μέλη της Ευρωζώνης αλλά και αρκετοί οικονομολόγοι. Επομένως, για όσο διάστημα η Γερμανία θα είναι η «Κίνα της Ευρώπης» και θα ακολουθεί την παραπάνω οικονομική πολιτική, τα χρέη και τα ελλείμματα του ευρωπαϊκού νότου θα αυξάνονται¹¹¹.

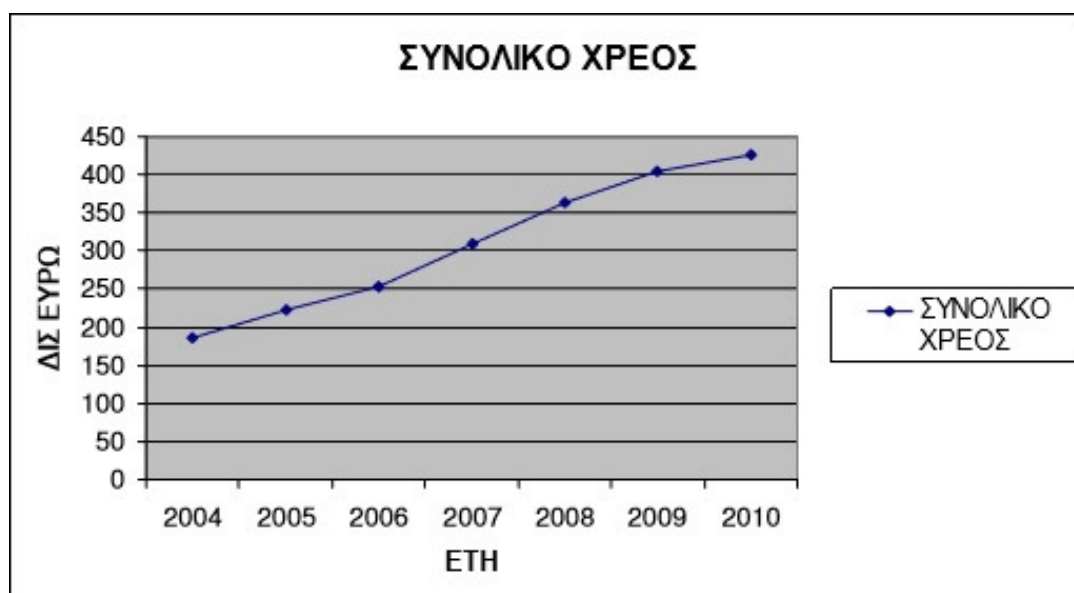
Συνολικό Χρέος

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΔΝΤ (5 Μαΐου 2010) το συνολικό χρέος δημόσιο και ιδιωτικό της χώρας μας παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα :

Πίνακας 4 Πηγή : Έκθεση ΔΝΤ 10/110 5 Μαΐου 2010

ΕΤΟΣ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ΔΙΣ €	187	223	253	309	363	404	427

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Το Δημόσιο Χρέος

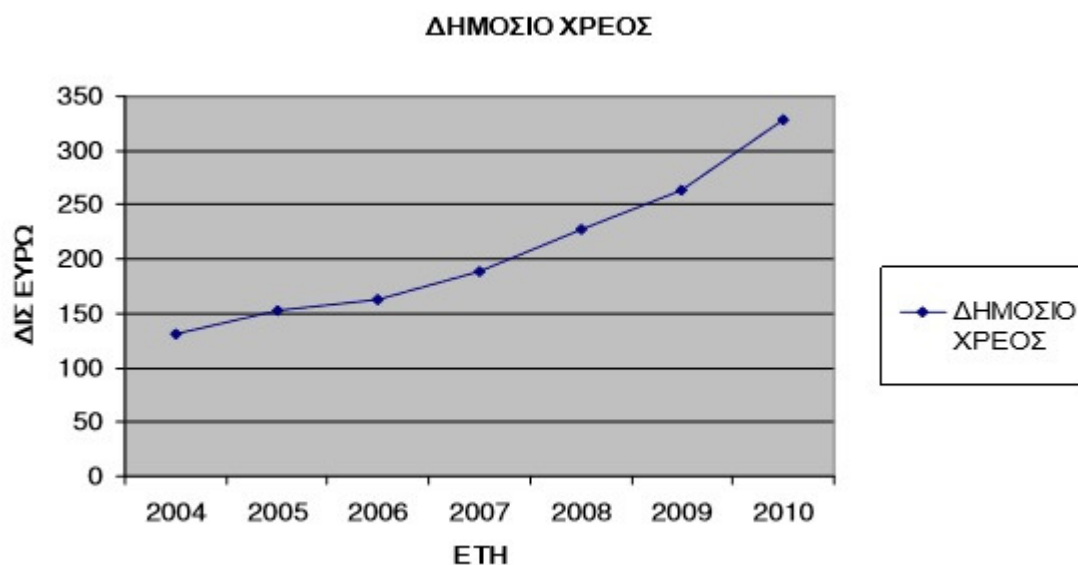
Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΔΝΤ (5 Μαΐου 2010) το ελληνικό δημόσιο χρέος παρουσιάζεται παρακάτω:

¹¹¹ Μαριάς Νότης (2010) Το νέο μνημόνιο, η μαύρη βίβλος για την Ελλάδα , εκδόσεις Επίκαιρα. 7. Paul Krougman (2009) Η κρίση του 2008 και η επιστροφή των οικονομιών της ύφεσης , εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα

Πίνακας 5 Πηγή : Έκθεση ΔΝΤ 10/110 5 Μαΐου 2010

ΕΤΟΣ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ΔΙΣ €	131	152	163	188	227	264	329

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Το μέσο επιτόκιο δανεισμού της χώρας κατά το πρώτο τρίμηνο 2010 διαμορφώθηκε σε 6,2% ενώ το 2009 ήταν 4,1%, το 2008 ήταν 4,7% και το 2005 ήταν μόλις 3,2%

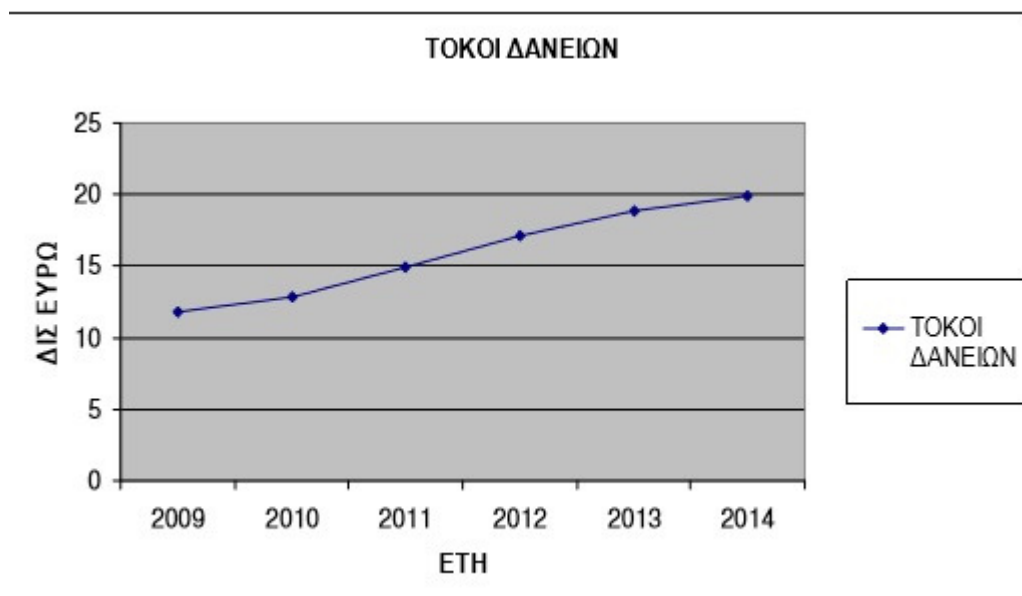
Τόκοι Δανείων

Τα ποσά που θα καταβάλει η χώρα μας στα επόμενα χρόνια για τόκους παρουσιάζονται παρακάτω :

Πίνακας 6 Πηγή : Έκθεση ΔΝΤ 10/110 5 Μαΐου 2010

ΕΤΟΣ	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ΔΙΣ €	11,8	12,9	14,9	17,1	18,9	19,94
ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΑΕΠ	5%	5,6%	6,6%	7,7%	8,1%	8,2%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

Κατά το ΔΝΤ, ενώ το 2004 οι ξένοι δανειστές κατείχαν το 70% του ελληνικού χρέους, το 2009 το ποσοστό αυτό έχει φτάσει στο 80%. Ταυτόχρονα, στο τέλος του 2009 ένα μεγάλο μέρος του δημόσιου χρέους, περί τα 150δισ ευρώ κατείχαν ξένες τράπεζες κυρίως ευρωπαϊκές και ειδικότερα το 36% κατείχαν γαλλικές τράπεζες, το 32% άλλες ευρωπαϊκές τράπεζες, το 21% γερμανικές τράπεζες και το 11% σε μη ευρωπαϊκές τράπεζες. Οι κυριότερες από τις παραπάνω παρουσιάζονται στον πίνακα:

Πίνακας 7 Πηγή : Morgan Stanley Αφορά τοποθετήσεις σε ομόλογα

ΤΡΑΠΕΖΑ	BNP BARIBAS (ΓΑΛΛΙΑ)	SOCIETE GENERALE (ΓΑΛΛΙΑ)	DEXIA (ΒΕΛΓΙΟ)	ING (ΟΛΛΑΝΔΙΑ)	CZBK (ΓΕΡΜΑΝΙΑ)	DEUTSCHE POSTBANK (ΓΕΡΜΑΝΙΑ)	HSBC (ΑΓΓΛΙΑ)
ΑΓΟΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	5 ΔΙΣ €	3 ΔΙΣ €	4,9 ΔΙΣ €	3 ΔΙΣ €	3,1 ΔΙΣ €	1,3 ΔΙΣ €	1,5 ΔΙΣ €

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

Όπως μάλιστα τόνισε και ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Προβόπουλος το 79% του ελληνικού δημόσιου χρέους κατέχεται από ξένους επενδυτές και ένα αντίστοιχο ποσοστό δαπανών για τόκους εισπράττεται από ξένους επενδυτές με αποτέλεσμα την μείωση των εγχώριων παραγωγικών πόρων και συνεπώς την υπονόμευση των αναπτυξιακών προοπτικών της χώρας.

Το Ιδιωτικό Χρέος

Το Ιδιωτικό Χρέος σύμφωνα με την έκθεση του ΔΝΤ για την περίοδο 2004 – 2010 παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα και στο σχεδιάγραμμα :

Πίνακας 8

ΕΤΟΣ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ΔΙΣ €	55	70	90	121	135	140	98

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

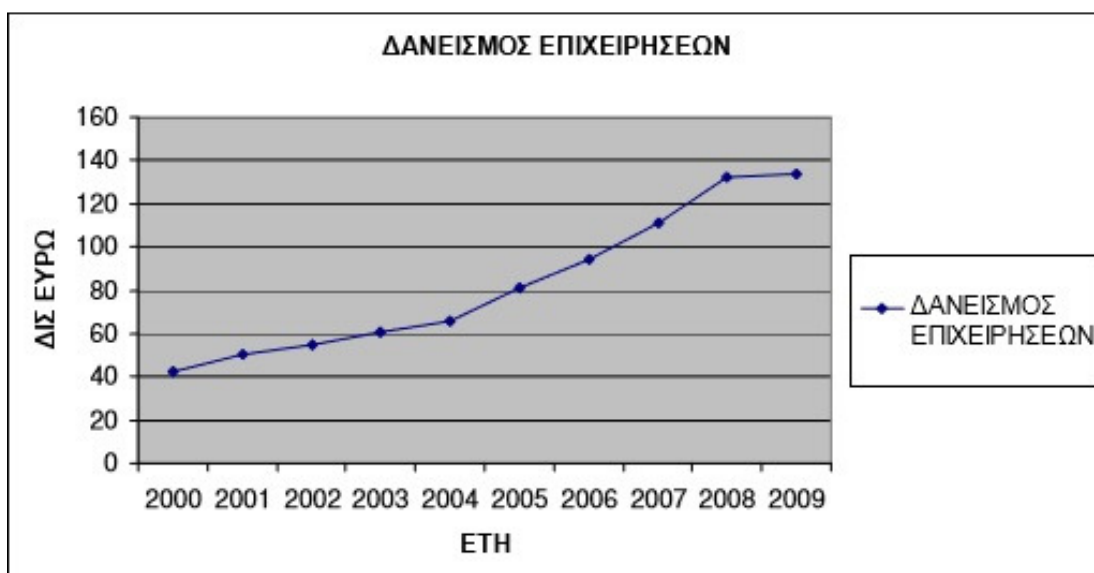
Σε σχέση με τα νοικοκυριά της χώρας, ενώ μέχρι το 2004 είχαν χορηγηθεί δάνεια 52,560 δις ευρώ, τον Ιούλιο του 2009 το ποσό είχε ανέλθει στα 118,333 δις ευρώ, δηλαδή μέσα σε πέντε και μισό χρόνια τα νοικοκυριά δανείστηκαν 65,773 δις ευρώ. Από τα ποσά αυτά 44,988 δις ευρώ αφορούσαν σε στεγαστικά δάνεια, ενώ 19,330 δις ευρώ αφορούσαν σε καταναλωτικά δάνεια, τα οποία στο μεγαλύτερο μέρος χρησιμοποιήθηκαν για αγορές προϊόντων του ευρωπαϊκού βορρά και για άλλες υπηρεσίες. Μια πληρέστερη εικόνα για το συνολικό ιδιωτικό δανεισμό από το 2000 δείχνει ο παρακάτω πίνακας :

Για δανεισμό επιχειρήσεων

Πίνακας 9 Πηγή : Ισοτιμία 6/3/2010

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ΕΤΟΣ										
ΔΙΣ €	42,2	50,2	55	61	66	81	94	111	132	134

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6

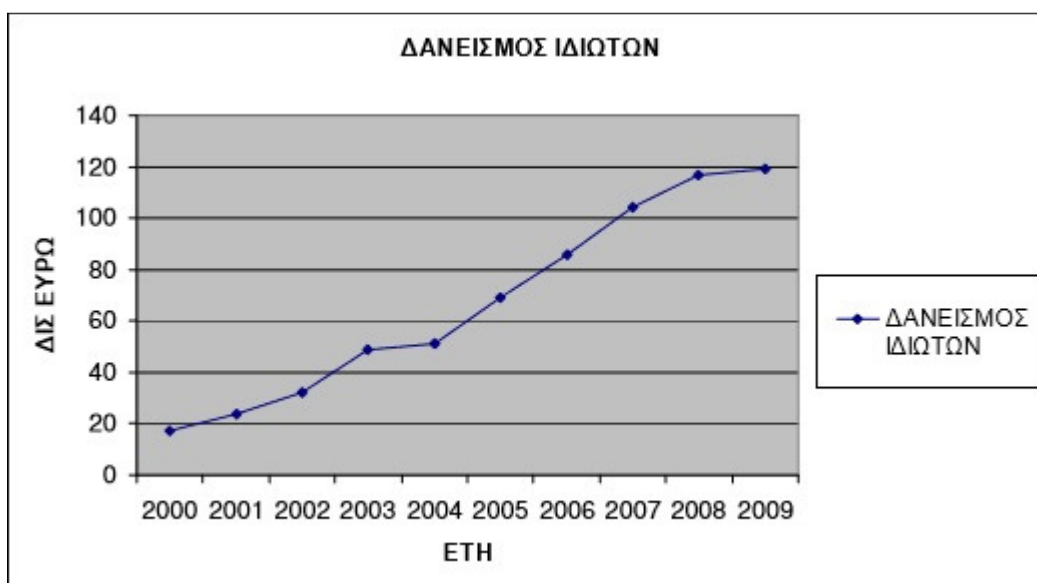

Για δανεισμό νοικοκυριών – ιδιωτών

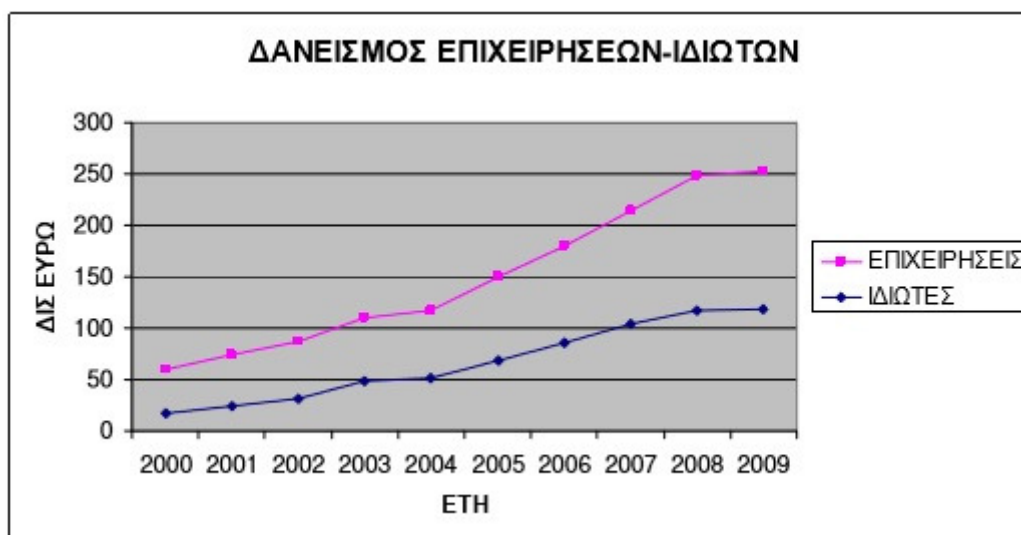
Πίνακας 10 Πηγή : Ισοτιμία 6/3/2010

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ΕΤΟΣ										
ΔΙΣ €	17	24	32	49	51	69	86	104	117	119

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8

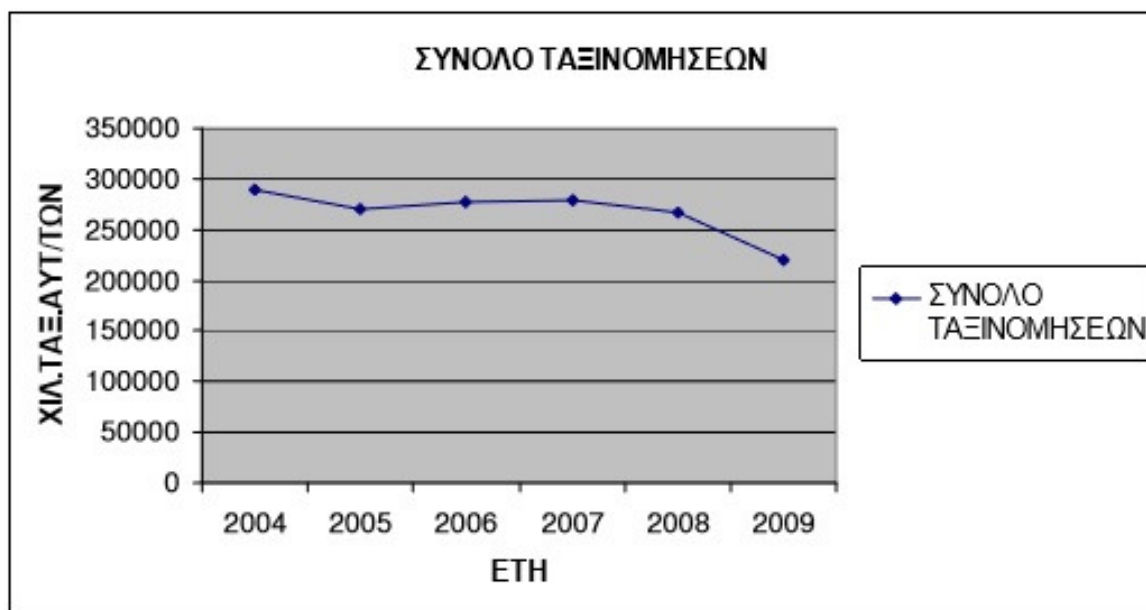
Μεγάλο μέρος του δανεισμού αυτού στράφηκε στην αγορά αυτοκινήτων από χώρες της ΕΕ και τρίτες χώρες. Άλλωστε, κατά το διάστημα 2004 – 2009 πουλήθηκαν στην Ελλάδα κατά μέσο όρο 265.800 καινούργια επιβατικά αυτοκίνητα.

Στατιστικά στοιχεία μηνιαίων ταξινομήσεων καινούργιων επιβατικών αυτοκινήτων

Πίνακας 11

Έτος	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ	ΣΥΝΟΛΟ
2004	32009	22142	27233	28984	24528	31911	27595	19491	19782	20106	22003	13969	289753
2005	31742	20480	25616	26279	23733	25598	26379	20818	19418	18754	19145	11771	269733
2006	29793	21198	25072	23541	26432	26658	26643	19271	18355	19619	18520	12603	276705
2007	31694	19846	27786	22616	29261	28326	27868	21524	19369	21088	19976	10414	279768
2008	33583	23292	22396	28036	24739	26533	29046	19819	18825	19666	13402	7938	267295
2009	20247	15592	13372	14369	25997	24373	32293	22845	11956	11725	18092	9687	220548
Μ.Ο	29845	20425	23579	23971	25782	27237	28304	20628	17951	18493	18523	11064	265800
2010	26585	1372	1905	1244	1192	14790	11539						
	-	7	-	3	-	8	-	-					
	10,9%	32,8		19,2		48,1		53,7					
		%		%		%		45,7%					
								59,2%					

Πηγή : Εφημερίδα Ναυτεμπορική 9/8/2010.

Έτσι αποδεικνύεται ότι ο ελληνικός λαός υπερχρεώθηκε προκειμένου να στηρίξει τις εξαγωγές της Γερμανίας και άλλων ευρωπαϊκών χωρών στην Ελλάδα.

Η τάση αυτή αντιστράφηκε λόγω της οικονομικής κρίσης που πλήττει την χώρα με αποτέλεσμα το εμπορικό ισοζύγιο να μειωθεί στο πρώτο πεντάμηνο του 2010 κατά 23,9%. Στο πλαίσιο αυτό υπήρξε σημαντική μείωση και στις πωλήσεις αυτοκινήτων.

3.3 Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Η χρηματοπιστωτική κρίση που προκλήθηκε λόγω των επισφαλών στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ απλά αποτέλεσε την πρώτη έκφραση της οικονομικής κρίσης και όχι την γενεσιουργό της αιτία. Η έξοδος από την κρίση δεν μπορεί να γίνει όσο η ηγεσία τη ΕΕ εμμένει στην ιδιωτικοποίηση των κερδών και στην κοινωνικοποίηση των χρεών. Η ηγεσία των ΗΠΑ και της ΕΕ ταυτόχρονα προέκρινε την δραστική κρατική παρέμβαση για την διάσωση των τραπεζών τους ανοίγοντας τον δρόμο στην κοινωνικοποίηση των ζημιών των τραπεζών τις οποίες φόρτωσαν κυριολεκτικά στις πλάτες των φορολογουμένων χαμηλών στρωμάτων. Στις ΗΠΑ το πρόγραμμα στήριξης της οικονομίας αύξησε αρχικά το έλλειμμα από 455 δις δολάρια που ήταν το 2008 στο ποσό των 1,42 τρις δολαρίων ένα χρόνο αργότερα¹¹². Στο πλαίσιο αυτό η Γερμανία τάχτηκε υπέρ της οικονομικής ενίσχυσης της γερμανικής αυτοκινητοβιομηχανίας και υπέρ της κρατικοποίησης γερμανικών τραπεζών. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις έδωσαν 5,3 τρις δολάρια σε διάφορων ειδών ενισχύσεις στις τράπεζες τους, ενώ στις ΗΠΑ το πρόγραμμα στήριξης της οικονομίας ανήλθε σε πρώτη φάση σε 787 δις δολάρια. Ταυτόχρονα το κόστος της κρίσης για τα νοικοκυριά στις ΗΠΑ

¹¹² Κυρίτσης Νίκος, Η ουσία και ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος, <http://ropewalker.pblogs.gr/339689.html>

ανήλθε στο αστρονομικό ποσό των 17,5 τρις δολαρίων. Η όλη διαδικασία οδήγησε σε περαιτέρω συγκέντρωση και στην σταδιακή αποκατάσταση των υπερκερδών των τραπεζών. Έτσι στην ΕΕ μετά το ξέσπασμα της κρίσης τουλάχιστον 15 τράπεζες ξεπέρασαν σε μέγεθος τις εθνικές τους οικονομίες.

Στις ΗΠΑ ενισχύθηκε η ολιγαρχία στον τραπεζικό κλάδο, ενώ 105 πιστωτικά ιδρύματα έβαλαν «λουκέτο» και άλλες 416 τράπεζες είναι στην μαύρη λίστα της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Ασφάλισης Καταθέσεων. Στην Γαλλία επενδύθηκαν 50 δις ευρώ για την ενίσχυση της γαλλικής βιομηχανίας και των νέων τεχνολογιών, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γαλλικής οικονομίας. Στις ΗΠΑ, οι Goldman Sachs και J.P. Morgan – Chase, αφού είχαν διασωθεί με χρήματα των Αμερικανών φορολογουμένων και επέστρεψαν 10 δις δολάρια που είχαν λάβει ως κρατική βοήθεια το 2009 κατέγραψαν κέρδη 3,19 και 3,6 δις δολάρια η κάθε μια για το 2009. Στις 22 Φεβρουαρίου 2010 η γαλλική εφημερίδα Liberation με δημοσίευση της αποκάλυψε το κερδοσκοπικό παιχνίδι κατά της Ελλάδας που στην ουσία συνιστούσε σε πόλεμο στο ευρώ. Σύμφωνα με την εφημερίδα την κερδοσκοπική επίθεση στην Ελλάδα συντόνισε η Goldman Sachs η οποία διασώθηκε με το πρόγραμμα στήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που χρηματοδότησαν οι Αμερικανοί φορολογούμενοι και η οποία ήταν σύμβουλος ταυτόχρονα της ελληνικής κυβέρνησης γνωρίζοντας εκ των έσω τα στοιχεία της ελληνικής οικονομίας. Έτσι συμβούλευε τους πελάτες της να παίξουν κατά της Ελλάδος. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα ελληνικά ομόλογα να δεχτούν παράξ κερδοσκοπικών επιθέσεων και να αρχίσει μια σημαντική πτώση της αξίας του ευρώ έναντι του δολαρίου¹¹³. Οι κερδοσκοπικές πιέσεις κατά του ευρώ και των ελληνικών ομολόγων άρχισαν να διαχέονται σε όλο τον ευρωπαϊκό νότο. Οι κερδοσκοπικές πιέσεις κατά του ευρώ και των ελληνικών κρατικών ομολόγων απέδειξαν την εμπλοκή όχι μόνο των hedge funds και των κάθε λογής κερδοσκόπων, αλλά και των περίφημων οίκων αξιολόγησης που διαδραματίζουν πλέον κυρίαρχο ρόλο στο οικονομικό περιβάλλον¹¹⁴. Οι κερδοσκοπικές πιέσεις κατά της Ελλάδος διέυρυναν αφενός τα spreads των ελληνικών ομολόγων έναντι των γερμανικών και αφετέρου τα spreads των ελληνικών CD's ασφάλιστρα κινδύνου με αποτέλεσμα να αυξηθεί υπερμετρα το κόστος του ελληνικού δανεισμού.

¹¹³ Γεωργακόπουλος Θ., Λιανός Θ., Μπένος Θ., Τσεκούρα Γ., Χατζηπροκοπίου Μ., Χρήστου Γ. (1998) Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία, εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα

¹¹⁴ Κυρίτσης Νίκος, Η ουσία και ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος, Χρηματοπιστωτικές εξελίξεις, <http://ropewalker.pblogs.gr/339689.html>

3.4 Η ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σε σχέση με την χρηματοπιστωτική σταθερότητα η οποία αποτελεί ένα από τους βασικούς στόχους του Μνημονίου, προβλέπεται η δραστική παρέμβαση του κράτους προκειμένου να ενισχυθεί η κεφαλαιοποίηση των τραπεζών με την διάθεση 10 δις ευρώ από τα συνολικά 110 δις του πακέτου στήριξης της ελληνικής οικονομίας. Το πρόγραμμα των 28 δις της κυβέρνησης της ΝΔ αξιοποιήθηκε από τις τράπεζες που 18 μήνες μετά είχαν απορροφήσει περίπου 11 δις ευρώ. Ταυτόχρονα, όμως οι τράπεζες είχαν ήδη αποκομίσει κέρδη 1,4 δις ευρώ από τον δανεισμό του Δημοσίου αφού δανειζόταν με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου από την ΕΚΤ με επιτόκιο 1% και στην συνέχεια αντί να «ρίξουν» τα λεφτά στην αγορά, αγόραζαν ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου που είχαν απόδοση 5% τουλάχιστον. Ήδη εντός του 2009 οι τράπεζες είχαν πάρει περισσότερα από 44 δις ευρώ από την ΕΚΤ, ενώ είχαν δανείσει περί τα 50 δις στα Βαλκάνια. Το συνολικό χρέος των ελληνικών τραπεζών στην ΕΚΤ στα τέλη Ιουνίου 2010 είχε διαμορφωθεί στα 90 δις ευρώ και βαίνει συνεχώς αυξανόμενο, έτσι αυξάνεται ταυτόχρονα και ο βαθμός εξάρτησης τους από την ΕΚΤ. Το σκέλος των εγγυήσεων του δευτέρου πυλώνα ουσιαστικά έμεινε ανενεργό μέχρι τις αρχές του 2010 πλην όμως της δημοσιονομικής κρίσης στην Ελλάδα οι τράπεζες έκαναν χρήση των εγγυήσεων αυτών και η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ λίγο μετά την έγκριση του Μνημονίου ενίσχυσε το σκέλος της παροχής κρατικών εγγυήσεων στις τράπεζες κατά 15 δις ευρώ. Στην πορεία όμως, υπήρξε μαζική φυγή καταθέσεων εκτός Ελλάδος, ύψους 23 δις ευρώ, μετά από πίεση της τρόικας η οποία το έθεσε και ως προϋπόθεση για την εκταμίευση της δεύτερης δόσης του δανείου η κυβέρνηση κατέθεσε τροπολογία στην Βουλή με την οποία αύξησε το σκέλος των εγγυήσεων του δευτέρου πυλώνα του Ν.3723/2008 κατά επιπλέον 25 δις ευρώ¹¹⁵.

Ευτυχώς οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν στο χαρτοφυλάκιο τους τα λεγόμενα τοξικά ομόλογα των αμερικάνικων επενδυτικών τραπεζών που πτώχευσαν, ώστε να μην αντιμετωπίσουν άμεσα πρόβλημα στην ρευστότητά του. Η ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών προερχόταν από την ΕΚΤ και από τις εγχώριες καταθέσεις. Το αποτέλεσμα είναι το σύνολο των εγγυήσεων του Δημοσίου προς τις εμπορικές τράπεζες μέσω του Ταμείου Ενίσχυσης Ρευστότητας να ανέλθει σε 55 δις ευρώ και η συνολική κρατική στήριξη στις τράπεζες στο ποσό των 68 δις ευρώ. Στο ποσό αυτό θα προστεθούν και άλλα 10 δις για το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας στο οποίο δεν επιθυμούν να συμμετέχουν οι ελληνικές τράπεζες.

¹¹⁵ Διάσωση Τραπεζών, <https://nodebtnoeuro.wordpress.com>

3.5 ΑΠΕΤΥΧΕ Η ΣΥΝΤΑΓΗ ΤΟΥ ΔΝΤ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ;

Η κρίση στην Ελλάδα είναι :

1. Οικονομική, παρατηρείται μηδενική αύξηση του ΑΕΠ, μείωση επενδύσεων, μείωση βιομηχανικής παραγωγής, μείωση εξαγωγών, μείωση κύκλου εργασιών, μείωση της ζήτησης, μείωση της απασχόλησης, αύξηση των απολύσεων και αύξηση της ανεργίας.
2. Δημοσιονομική, παρατηρείται αύξηση των δημοσίων ελλειμμάτων, αύξηση δημόσιου χρέους και δημόσιου δανεισμού.
3. Κοινωνική παρατηρείται αύξηση ιδιωτικών δαπανών υγείας, υποχρηματοδότηση κοινωνικής προστασίας, δυσχέρειες προς ασφαλισμένους ταμείων, συνταξιούχων και ανέργων.

Μερικοί μιλούν για αποτυχία του ΔΝΤ στην Ελλάδα, τα στοιχεία του Ιουλίου 2010 δείχνουν αλματώδη αύξηση του πληθωρισμού αλλά και μείωση των εσόδων. Ο πληθωρισμός τον Ιούλιο αυξήθηκε στο 5,5% από το 5,2% τον Ιούνιο του 2010 και 0,6% τον Ιούλιο του 2009 και πλέον επανήλθε στα επίπεδα του 1997! Ταυτόχρονα, τα έσοδα τον Ιούλιο εμφανίστηκαν μειωμένα κατά 10% και ο ΦΠΑ κατά 5% παρότι αυξήθηκαν όλοι οι έμμεσοι φόροι.

Η ακρίβεια μαστίζει τα ελληνικά νοικοκυριά τα οποία έχουν υποστεί με τα τελευταία μέτρα μια μείωση των αποδοχών τους τουλάχιστον κατά 30%. Οι έρευνες του Ινστιτούτου εργασίας της ΓΣΕΕ κάνει προβλέψεις για ανεργία 20% γεγονός που σημαίνει ότι οι άνεργοι θα φτάσουν ως το τέλος του χρόνου στο ένα εκατομμύριο.

Παρά την λήψη σκληρών μέτρων που αναγράφονται στο Μνημόνιο, η κυβέρνηση προβλέπει ένα χρηματοδοτικό έλλειμμα της τάξης των 110 δις ευρώ. Παρά την σκληρή λιτότητα το χρέος θα βαίνει συνεχώς αυξανόμενο μέχρι το 2014 τουλάχιστον¹¹⁶.

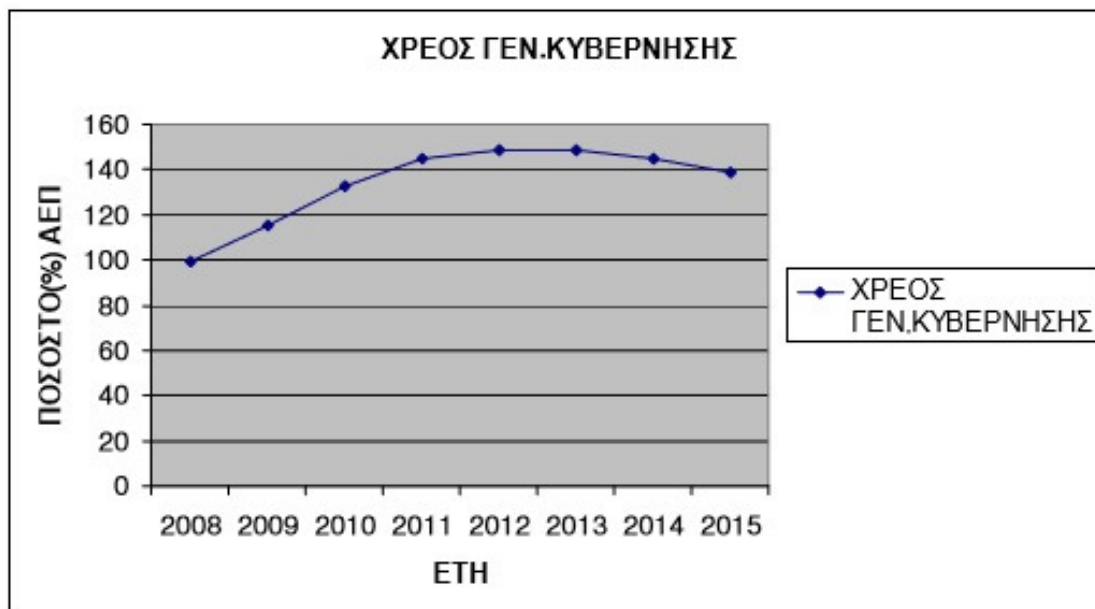
Το ποσοστό του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης σε σχέση με το ΑΕΠ της χώρας το χρονικό διάστημα 2008 – 2015 παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

¹¹⁶ Δρακάτος Κωνσταντίνος Γ. (1992) Δυσχέρειες εξόδου της Ελληνικής οικονομίας από την κρίση , εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

Πίνακας 12

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ΧΡΕΟΣ ΓΕΝ. ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	99%	115%	133%	145%	149%	149%	145%	139%
	ΤΟΥ	ΤΟΥ	ΤΟΥ	ΤΟΥ	ΤΟΥ	ΤΟΥ	ΤΟΥ	ΤΟΥ
	ΑΕΠ	ΑΕΠ	ΑΕΠ	ΑΕΠ	ΑΕΠ	ΑΕΠ	ΑΕΠ	ΑΕΠ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10

Με τον όρο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης εννοούμε το χρέος των φορέων που χρηματοδοτούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό, όπως υπουργεία, τοπική αυτοδιοίκηση, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ), εκπαιδευτικά ιδρύματα, νοσοκομεία κα., εκτός από τις ΔΕΚΟ και τις τράπεζες που κατέχει ποσοστό το δημόσιο και έχουν τους δικούς τους προϋπολογισμούς και έσοδα.

Δανειζόμαστε από την Ευρωζώνη με ένα μεγάλο επιτόκιο για να μειώσουμε το χρέος πλην όμως το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξάνεται αντί να μειώνεται μέχρι και το 2013. Η αλήθεια είναι ότι η Ελλάδα υποχρεώθηκε να δανειστεί το πακέτο των 110 δις ευρώ για να πληρώσει τους δανειστές της κατά το διάστημα 2010 – 2013 και μετά βλέπουμε.

Παρά την ένταξη της Ελλάδας στο Μηχανισμό Στήριξης από το Μνημόνιο τελικά η χώρα θα πρέπει να δανειοδοτηθεί από τις αγορές και να καλύψει μόνη της στην τριετία 2010 – 2012 με βραχυχρόνιο και μακροχρόνιο δανεισμό συνολικά 68,1 δις ευρώ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4. ΠΑΡΑΓΟΝΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

4.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Η μελέτη των βασικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας περιλαμβάνει δύο διαφορετικούς πίνακες, τα στοιχεία αντλήθηκαν από την Εθνική Στατιστική Αρχή όπως ονομάστηκε η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία.

Ο πρώτος πίνακας περιλαμβάνει 7 βασικά στοιχεία από τον Ιανουάριο του 2008, δηλαδή λίγο πριν αρχίσει η παγκόσμια οικονομική κρίση έως τον Μάιο του 2010, δηλαδή μέσα στο διάστημα της οικονομικής κρίσης, συνολικά 29 μήνες. Τα στοιχεία είναι μηνιαία και τα βασικά μεγέθη που εξετάζονται είναι τα παρακάτω ¹¹⁷:

- 1. Ο Γενικός Δείκτης Χρηματιστηρίου Αθηνών**
- 2. Ο Αριθμός των Ανέργων στην Ελλάδα**
- 3. Ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή**
- 4. Ο Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής**
- 5. Ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο**
- 6. Η Ιδιωτική Οικοδομική Δραστηριότητα**
- 7. Η Χορήγηση Αδειών Κυκλοφορίας Καινούργιων Οχημάτων**

- Ο Γενικός Δείκτης Χρηματιστηρίου Αθηνών περιλαμβάνει τον δείκτη της τελευταίας ημέρας του μήνα κλεισίματος του χρηματιστηρίου Αθηνών.
- Ο Αριθμός των Ανέργων περιλαμβάνει τον αριθμό των ανέργων κάθε μήνα που είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα του ΟΑΕΔ.
- Ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή περιλαμβάνει τον λεγόμενο πληθωρισμό κάθε μήνα έτσι όπως αυτός διαμορφώνεται στην αγορά.

¹¹⁷ Κορρές Γεώργιος Μ. – Χίονης Διονύσιος Π. (2003) Οικονομική πολιτική ανάλυση βασικών μακροοικονομικών μεγεθών , εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα

- Ο Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής περιλαμβάνει τον δείκτη αύξησης ή μείωσης της βιομηχανικής παραγωγής στην Ελλάδα με έτος βάσης το έτος 2000¹¹⁸.
- Ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο περιλαμβάνει τον δείκτη αύξησης ή μείωσης του κύκλου εργασιών στο λιανικό εμπόριο στην Ελλάδα με έτος βάσης το έτος 2000.
- Η Ιδιωτική Οικοδομική Δραστηριότητα περιλαμβάνει τις νόμιμες εκδόσεις οικοδομικών αδειών από τις πολεοδομικές αρχές της χώρας.
- Η Χορήγηση Αδειών Κυκλοφορίας Καινούργιων Οχημάτων περιλαμβάνει τα εκτελεσμένα καινούργια αυτοκίνητα που έχουν αγοραστεί από τους αντιπροσώπους αυτοκινήτων της χώρας.

Παρακάτω φαίνονται τα στοιχεία του πρώτου πίνακα δεδομένων

¹¹⁸ Αγγελίδης Βασίλης, Ανάλυση δεδομένων, 2011 σελ 1-37